

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

J. SCHRYVERS, EU-cijfervergelijkingen inzake lichamelijke schade 209

Rechtspraak

- 1. Arbitragehof** – Vordering tot schorsing – Voorwaarden – **2. Grondwet** – Gelijkheid en niet-discriminatie – **Politie** – Geïntegreerde politiedienst – Rechtspositie van het personeel – Pensionering
Arbitragehof 10 maart 1999 215
- Verjaring** – Strafzaken – Nieuwe wet die de verjaringstermijn van de strafvordering wijzigt – Werking in de tijd
Cass. 28 mei 1997 (*met noot van M. Gelders*, «De toepassing van art. 2 Sw. op een door verjaring vervallen strafvordering») 218
- Voorlopige hechtenis** – Handhaving – Motivering – Verwijzing naar de persoonlijkheid van de verdachte
Cass. 27 oktober 1998 (*met noot van A. Vandeplass*, «Over de motivering van de voorlopige hechtenis») 219
- Borgtocht en garantie** – Verscheidene borgen – Verhaalsrecht van de hoofdelijke borg die de schuld heeft voldaan – Bijdrageplicht van de medeborgen
Cass. 29 oktober 1998 (*met noot van R. Van Ransbeeck*, «Iedere borg zijn deel ... maar dan volgens art. 2033 B.W.») 220
- Ondernemingsraad en Veiligheidscomité** – Beschermde werknemer – Ontslag – Dringende reden – Erkenning door arbeidshof – Kennisgeving van de dringende reden – Termijn
Cass. 14 juni 1999 223
- Architect** – 1. Taak – Toezicht op de uitvoering van het bouwwerk – Beëindiging van opdracht van toezicht zonder na te gaan of er een andere toezichthoudende architect is – Fout – 2. Informatieverplichting tegenover bouwheer – Omvang – Risico's verbonden aan bouwen zonder toezicht
Hof Gent 3 mei 1996 (*met noot*) 223
- Overeenkomst** – Bedrog – Listige kunstgreep – Lening – Verzwijging van reële rentevoet – Incidenteel bedrog
Hof Brussel 22 oktober 1997 225
- Vennootschap** – Vereffening – Aansprakelijkheid vereffenaar – Nadeel schuldeisers
Hof Antwerpen 14 december 1998 227
- Overeenkomst** – Derde-medeplichtigheid aan contactbreuk – Goede trouw van de derde – Aankoop van tweedehandswagen – Opvragen van oorspronkelijke factuur – Vennootschapsband tussen de oorspronkelijke verkoper en de derde koper
Kh. Kortrijk 18 november 1996 228
- Verzekering** – Motorrijtuigen – Gemeenschappelijk motorwaarborgfonds – Toevallig feit – Voorwaarden voor tussenkomst
Pol. Gent 3 november 1997 229

Wetgeving in kort bestek

Actieplan werkgelegenheid – Diverse bepalingen	230
Omzetting richtlijn financiële instellingen	231
Toezicht op politie- en inlichtingendiensten	231
Werkloosheidsreglementering	232
Referendarissen en parketjuristen	232
Beheer van zeehavens	233
Herziening art. 41 G.W. – Provinciale volksraadpleging	233
Overheidsopdrachten	233
Sociale zekerheid grensarbeiders	234
Debetrente zichtrekening – Informatie	234
Beurswetgeving – Diverse bepalingen	234
Arbeidsbescherming – Gebruik van stoffen en preparaten	235
Kieswetgeving – Bestendige deputatie	235
Jeugdbescherming	235
Werkloosheid – Controle van de gezinssituatie	236
P.W.A.-arbeidsovereenkomst	236
Lokale belastingen – Bezwaarprocedure	237
Economische mededinging	237
Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur	237
Deeltijds gebruik van onroerende goederen	238
Exploitatie van huwelijksbureaus	238
Verzekeringsbemiddeling – Distributie van verzekeringen	238

Boeken

- F. Thomas, Internationale rechtshulp in strafzaken (*door G. Stessens*) 239
- R. Ph. Elzas, Vergoeding van personenschade in Nederland (*door B. De Temmerman*) 239

Erratum

240

Mededelingen

- Een wetboek rond Gelijke Kansen m/v op het Internet 240
- Colloquium; De Frimaire-wet - Uitreiking Fiskofoonprijs 1999 240
- XXVste Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 240
- Studieavond: De strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen 240
- Achtste dag Docenten Recht Hogeschool Onderwijs: Recentste evoluties inzake handelspraktijken 240
- Voordracht-lunch: Verticale akkoorden 240

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931.

Hoofdredacteurs: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993), Camiel Caenepeel (1993-1998)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: A. Van Oevelen (hoofdredacteur),
E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws,
M. van Damme, A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar
van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
F. Aps
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
M. Gelders
P. Humblet
W. Lambrechts
R. Leysen
J. Meeusen
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
H. Vanhees
S. Van Overbeke
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: N.V. INTERSENTIA, Churchilllaan 108, 2900 Schoten
tel.: 03/680.15.50 - fax: 03/658.71.21
Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

Gebrevetteerd Hofleverancier van België

— UNIFORMIER —

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05
Fax (02) 466 63 24
Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77
rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

EU-CIJFERVERGELIJKINGEN INZAKE LICHAMELIJKE SCHADE¹

De indicatieve tarieven van de nationale magistratenbonden van 1996 en 1998² hebben zonder twijfel enige normerende werking gehad op schadevergoedingen die niet echt cijfermatig berekend kunnen worden. Zo kan men in vonnissen van de Politierechtbank te Leuven over morele schade bij overlijden lezen dat de pijn veroorzaakt door het verlies van een geliefd wezen nooit integraal kan worden vergoed; de morele schade is immers per definitie onherstelbaar en de vergoeding kan niet meer zijn dan een vorm van troost om de pijn, de smart en het andere morele leed te lenigen; argumenteren over het bedrag van de schadevergoeding kan er alleen maar toe bijdragen de wonde open te halen, terwijl iedere rekenkundige of juridische redenering op onbegrip van de nabestaanden zal stuiten.³ Daarom kent de rechtbank het bedrag toe dat wordt gesuggereerd in het indicatieve tarief.

Toch blijft men regelmatig uitspraken lezen waarmee bedragen worden toegekend die hoger liggen dan die van het indicatieve tarief, zelfs die volledig afwijken van de gebruikelijke bedragen.

Een uitzonderlijke illustratie daarvan werd onlangs gegeven door een juweel van een uitspraak die de schade van de nabestaanden van een jong meisje op de juiste, gevoelige manier weet te beschrijven.⁴ Ook de houding van de schadelijders is ronduit exemplarisch, met de toegekende vergoeding wordt namelijk de werking van een actiegroep ter bevordering van de verkeersveiligheid van kinderen gefinancierd.

Wel kunnen er vragen worden gesteld bij de rechterlijke raming van de schade en bij de internationale cijfervergelijkingen in de (samen met het arrest gepubliceerde) conclusies van de eiser, die wellicht tot die raming hebben geleid. De magistraten raamden o.a. de morele schade van elk van de ouders op het bedrag zoals gevorderd, namelijk op één miljoen frank, terwijl de gebruikelijke vergoeding voor die schade rond 300.000 frank schommelt.

Er bestaat zeer zeker geen pijnlijker leed, geen zwaarder verlies, geen erger onrecht dan de dood van een kind, geen grotere onrechtvaardigheid dan die van de dronkaard die niet eens vergiffenis vraagt en meer aandacht heeft voor de deuk in zijn auto dan voor de ondraaglijke pijn die de vader en de moeder hebben gevoeld en zullen blijven voelen, een wonde die elke ouder op zijn eigen manier zal dragen en verwerken en waarvoor elkeen zijn eigen therapie zal moeten zoeken: de een door zich in een hoekje weg te stoppen, de ander door zijn pijn in de media of in de bergen uit te schreeuwen. Maar een wonde die door geen enkele - meestal dan

nog onhandig aangeboden - verzekeringsvergoeding zal kunnen worden geheeld.

Er zijn er die huiveren bij de gedachte dat een rechter hun als therapie voor dat onbetaalbare verlies een som troostgeld zou aanbieden, die hoe dan ook, zij het driehonderd-duizend of een miljoen frank, inadequaat zou zijn als compensatie of als genoegdoening;⁵ de meerderheid lijkt echter troost te kunnen vinden in een som geld, zelfs al besteden maar weinigen dat geld, zoals *in casu*, aan een goed doel. En als dan kan worden aangetoond welk bedrag nodig is voor dat doel, dan, ja, zou men zelfs voor een enkele keer van een raming *in concreto* van de morele schade kunnen spreken.⁶

Het is echter storend te moeten vaststellen dat de raadsman van de partijen in het eerder vermelde arrest zich in zijn conclusies aan desinformatie bezondigt met een verwijzing naar een studie van de Europese Commissie over de sociaal-economische kostprijs van verkeersongevallen.⁷ Het Hof van Beroep te Gent heeft daaraan wellicht een gewillig, zij het dan weinig kritisch oor geleend.

De eisende partij heeft zelf aan de hand van een vergelijkende tabel in de studie van de Commissie (p.21) berekend dat de «human cost» van verkeersongevallen in België met slechts 4% van het Europese gemiddelde overeenstemt. Zodat, vult de eiser er als eigen conclusie aan toe, we onze vergoedingen voor morele schade dus met 25 zouden moeten vermenigvuldigen om het Europese gemiddelde te bereiken.

Men weet hoezeer cijfermatige bronnen, zeker als ze door juristen worden gehanteerd en herberekend, moeten worden gewantrouwd. Als de raadsman zelf dat wantrouwen aan de dag zou hebben gelegd en met de nodige zin voor wetenschappelijke kritiek was te werk gegaan, zou hij hebben vastgesteld dat een van de bedragen een drukfout bevat. Nota bene juist dat van Frankrijk, dat het enige land is waarvan we de gepubliceerde gegevens nuttig met de onze kunnen vergelijken! De verbetering ervan brengt de *human cost* in België op 90% van hetzelfde gegeven in Frankrijk in plaats van, met de foutieve gegevens, op 9%!

Voor een waardevolle vergelijking met ook de andere EU-lidstaten, zijn er, zo zegt de Commissie, in deze *sociaal-economische* studie echter te grote methodologische verschillen in de schatting van de *human cost* per land om er besluiten aangaande *gerechtelijke* vergoedingen uit te trekken (p.22).

⁵ Hoe inadequaat zelfs de benamingen van de vergoedingen zijn, bleek onlangs nog toen bekend werd dat de holocaustslachtoffers geen genoeg nemen met de *Wiedergutmachung* die ze van de Duitse staat krijgen, maar dat ze *Entschädigung* willen.

⁶ Men zal zich herinneren dat enkele jaren geleden een rechtbank te Brussel aan de nabestaanden van een jonge vrouw in totaal zeven miljoen frank toekende voor de aankoop en de tentoonstelling van werken van een kunstenaar waaraan het slachtoffer een proefschrift had gewijd (vonnis onuitgegeven).

⁷ ALFARO, J-L., CHAPUIS, M., FABRE, F., EUROPEAN COMMISSION (ed), *Transport research - Cost 313 - Socio-economic cost of road accidents - EUR 15464 EN - 1994*.

¹ Een belangrijk deel van de gegevens dateert van vóór de laatste wijziging van de samenstelling van de Unie. Daarom zijn niet in elke vergelijking alle huidige lidstaten opgenomen.

² R.W., 1998-99, 246.

³ Pol.Leuven, 3 september 1998, A.R. 23/96, rep.nr. 814 en Pol.Leuven, 18 december 1998, rep.nr.663, *onuitgegeven*.

⁴ Gent, 30 september 1997, R.G.A.R., 1998, nr.12888.

Zo is bij voorbeeld, volgens de studie, de *human cost* in Denemarken bijna dertigmaal hoger dan in België. Toch behoren de gemeenrechtelijke vergoedingen er tot de laagste van Europa omdat er in Denemarken geen vergoeding voor morele schade bestaat en de materiële schade er hoofdzakelijk sociaalrechtelijk wordt vergoed. Alleen de Franse en de Belgische resultaten in de studie zijn gebaseerd op rechterlijke beslissingen (waarbij niet eens wordt gezegd welke uitspraken, noch welke bron daarvoor werd geraadpleegd). Andere resultaten zijn o.a. gebaseerd op de bereidheid van het publiek of van het individu tot uitgaven ter beperking van het sterfterisico, welke bereidheid wordt geraamd op basis van o.a. de aankoop van veilige wagens! (p.39-40).

En dááruit zou men dan kunnen afleiden dat de vergoedingen van de Belgische rechtbanken in vergelijking met andere landen veel te laag zijn.

Dat kan uiteraard niet. Daarom luidde ook de conclusie van het *management committee* van de studiegroep (hoofdzakelijk afgevaardigden van de ministeries van verkeer, met niet eens een vertegenwoordiger van België) dat «the results of this study are mainly relevant for the purpose of cost-benefit analysis of road safety measures», m.a.w. de studie is geenszins relevant voor de vergelijking van schadevergoedingen. Immers, «for other purposes, more work needs to be done», waarbij dan «the most difficult element of cost to be valued is human cost» (p.70), wat niet eens hetzelfde is als de waarde van de mens in het vergoedingsrecht (zie hierboven het voorbeeld van de *human cost* in Denemarken).

Andere studies, die wel en uitsluitend op vergoedingen betrekking hebben en niet op verkeersveiligheid zoals de studie van de Europese Commissie, tonen aan hoe vrijgevig onze magistraten zijn. Zo werd op een rechtsvergelijkend colloquium in 1988 nog vastgesteld dat de in België toegekende vergoedingen voor lichamelijke schade zeer gul zijn, wellicht de meest royale in Europa.⁸ Dat was zo ook al vastgesteld tijdens vroegere colloquia in 1981 en in 1974. Het werd voor de eerste maal uit een totaal onverdachte hoek onder de aandacht van de Belgische juristen gebracht door een *buitenlands* magistraat van de *Tribunal de Grande Instance* van Parijs, die op het spreekgestoelte van de Brusselse *Société d'études du dommage corporel* zei dat «c'est chez vous - Etats-Unis mis à part - que les indemnités versées aux blessés sont les plus élevées».⁹

Die vaststelling werd gretig overgenomen door enkele auteurs, o.a. door mijzelf. Weliswaar zonder veel invloed op de rechterlijke gulheid, want de vergoedingen inzake lichamelijke schade blijven tot vandaag de verzekeraars kopzorgen én vooral slechte resultaten in de W.A.M.-verzekering bezorgen: ondanks de 38% ondertewerkstelling, zoals de nieuwe Wetstraatees-term luidt, ondanks Renault, Verlipack, Levi's, Forges de Clabecq, brugpensioen, loopbaanonderbreking en nepstatuten, wordt de prijs die de verzekeraar na een ongeval voor zelfs maar een virtuele arbeidsongeschiktheid moet betalen, almaar hoger.

Natuurlijk moet men internationale cijfervergelijkende vaststellingen met de nodige zin voor kritiek benaderen. Immers, de berekeningen waaruit in de studie van 1988 (die we verderop aanduiden met «Dessertine», de naam van de rapporteur van het colloquium) bleek dat België boven aan de lijst van de EU-lidstaten stond, waren gebaseerd - en het kan ook niet anders - op fictieve vergoedingen voor zware schadegevallen. De vergoedingen voor elk land werden uiteraard bepaald door juristen - advocaten, academici, rechters - die allen, zonder enig risico voor hoger beroep, hun eigen visie op wat de vergoeding zou moeten zijn, in de toegekende bedragen hebben uitgedrukt. Bovendien moeten de bedragen ook worden genuanceerd: in verschillende landen komt het deel van de schade dat door de sociale verzekeraars wordt vergoed, niet ten laste van de aansprakelijkheidsverzekeraar. De aansprakelijkheid naar gemeen recht speelt daar dus maar een ondergeschikte rol.¹⁰

Hoe dan ook, op basis van de som van de ramingen van vijftien zeer uiteenlopende fictieve schadecasussen, bleek in 1988 dat België de hoogste bedragen in de EU toekende.¹¹ Percentsgewijze kan dat in de volgende tabel worden uitgedrukt (in al de volgende tabellen krijgt België iedere keer het niveau 100 toegekend).

Totalen materiële en morele schade (overlijden en arbeidsongeschiktheid) (Dessertine -1988)	
BEL	100
LUX	95
IER	85
FRA	79
DUI	75
V.KO.	60
NED	48
ITA	47
SPA	45
DEN	21
POR	20
GRI	19

Men moet zich natuurlijk met dergelijke gegevens hoeven voor veralgemening. Verzekeringstechnisch en economisch kunnen ze wel enig nut hebben, maar gerechtelijk bieden ze weinig houvast, want terwijl België aan de top staat met zijn totale cijfers, lijkt dat minder waar te zijn voor de vergoeding voor morele schade. Bovendien stemmen sommige van de cijfers tot enig wantrouwen. Als men immers de samenstellende elementen van de vergelijkingen nagaat, struikelt men in de studie Dessertine over een te groot aantal onwaarschijnlijke gegevens. Zo zou in het Verenigd Koninkrijk voor de dood van een 15-jarige scholier geen vergoeding worden toegekend (hoewel in 1988 de «*bereavement damages*» voor een kind van minder dan 18 jaar 3.500 GBP beliepen); in Portugal zou voor de beenbreuk van een bedienende zonder blijvend inkomstenverlies een vergoeding van bijna

⁸ DESSERTINE, A., *L'évaluation du préjudice corporel dans les pays de la C.E.E. - Rapport préliminaire - Actes du colloque du 18 novembre 1988*, Parijs, Litec, p.37.

⁹ BARROT, M., «L'expertise médicale pour l'indemnisation: de la mission à l'utilisation du rapport», *R.G.A.R.*, 1983, nr. 10617.

¹⁰ Zie voor de onderlinge verschillen in de vergoedingscriteria LEGRAND, B., «Les critères d'indemnisation dans les pays de la communauté européenne» in *Problèmes actuels de la réparation du dommage corporel* Fagnart, J.L. en Pire, A. (ed.), p.13.

¹¹ DESSERTINE, A., o.c. p.207

25.000 Ecu worden betaald, wat voor die casus de hoogste vergoeding van alle landen is, terwijl de vergoedingen in Portugal nochtans zeer gematigd zijn.

Eén getuige, geen getuige, zodat er best ook nog andere studies worden bijgehaald. Bovendien is de waarheid van gisteren niet noodzakelijk de bijbel van vandaag en moet de verdere ontwikkeling dus worden opgevolgd aan de hand van latere vergelijkingen.

In 1993 verrichtten twee Londense *solicitors* een studie van de vergoedingen voor letselschade in de lidstaten van de EU en van de European Free Trade Area.¹² Voor twee hypothetische slachtoffers, een mannelijke arts van veertig en een secretaresse van twintig jaar, vroegen ze aan een jurist van elk van de bestudeerde landen een gedetailleerde raming van vijftien mogelijke letsels. Omdat de studie voor elke lidstaat ook de detailcijfers, casus per casus, weergeeft, biedt dat de mogelijkheid zeer kritisch te werk te gaan en vast te stellen hoeveel schoonheidsfoutjes en vooral hoeveel echte onnauwkeurigheden de cijfers in verband met onze rechtspraak bevatten.¹³

Ik probeer begrip op te brengen voor zulke onnauwkeurigheden: ze komen van professioneel nog actieve praktici voor wie de berekening van een dertigtal casussen - en dan nog zonder onmiddellijk financieel meetbaar resultaat - een hele opgave moet betekenen. Tolerantie is natuurlijk één aspect. De vaststelling dat dergelijke statistieken met de allergrootste omzichtigheid moeten worden benaderd, is een ander ook belangrijk aspect, dat mij doet denken dat zo'n opgave alleen maar zou mogen worden uitgevoerd op academisch niveau.

De Britse studie van 1993 geeft, voor wat de totale cijfers van België betreft, sterk vergelijkbare resultaten met de Franse Dessertine-studie van 1988: als we ons beperken tot de

¹² McINTOSH, D. en HOLMES, M., *Personal injury awards in EU and EFTA countries*, Lloyd's of London Press, 1994, 417 p.

¹³ Zo zou de wisselkoers van het Pond naar de Belgische en de Luxemburgse frank respectievelijk 50 en 51,60 fr. zijn.

Zo ook wordt in de casus overlijden van een arts een (te laag geschatte, want in 1993 normaliter op 350.000 à 400.000 fr. begrote) morele schadevergoeding van 300.000 frank aan de weduwe en van 150.000 frank aan elk van de twee kinderen toegekend. In totaal dus 600.000 frank. In de vergelijkende tabel is echter maar 300.000 i.p.v. 600.000 frank opgenomen, terwijl voor andere landen het totaal van weduwe plus kinderen wordt gebruikt.

In dezelfde casus wordt, in de tabel met de hoofdsommen, tweemaal eenzelfde interestbedrag van de detailberekening afgetrokken; ook daar loopt de vergelijking met andere landen mank.

Zo wordt, tegen een overwegende rechtspraak in, voor een arts het einde van de lucratieve levensduur op 65 jaar bepaald.

Zo wordt ook de blijvende materiële schade wegens doofheid berekend op 30% van het inkomen. Doofheid stond nochtans volgens de instructies van de initiatiefnemers gelijk met 50%, tenzij de nationale rechtspraak rekening zou houden met een ander percentage. Welnu, in onze Belgische schaal staat doofheid gelijk met 80% B.I. en aan de deelnemende juristen was gevraagd «to choose the most generous justifiable award».

Ook de berekeningen van de andere casussen wijken in belangrijke mate af van de gebruikelijke rechterlijke beslissingen. Zo schijnt in België het allereerste criterium voor het bepalen van de morele schade van de kinderen, de leeftijd van de vader te zijn. Zijn «peak age» zou, voor wat het bedrag betreft, veertig jaar zijn. Zo kennen wij tenslotte in België soms een *pretium voluptatis* toe en dat zou dan de vergoeding voor «lost chances to marry» zijn.

sommering van de casussen overlijden, amputatie been boven knie, amputatie arm onder elleboog, verlies oog zonder esthetische schade, blindheid en doofheid,¹⁴ krijgen we de volgende tabel:

Totalen materiële en morele schade (overlijden en amputaties e.a.) arts en secretaresse (Personal Injury Awards - 1993)	
IER	105
ITA	103
BEL	100
DUI	99
LUX	93
NED	90
V.KO.	72
FRA	67
POR	59
DEN	55
GRI	53
SPA	40

Ondanks de te lage Belgische ramingen (zie voetnoot 13), komt België dus nog op de derde plaats, na Ierland en Italië waarvan de vergoedingen amper 5 en 3% hoger liggen.

De bovenstaande tabel heeft, net als de Dessertine-gegevens, betrekking op de totale schade, dus zowel de materiële als de morele. De morele schade maakt meestal maar een klein deel uit van de totale schade, zodat ze niet zwaar doorweegt in de rangorde van de verschillende landen. Als we echter alleen maar de vergoedingen wegens morele schade vergelijken, dan blijkt België op dat gebied niet zó gul te zijn als de voorgaande tabellen aantoonde.

In de casus overlijden van een vijftienjarige scholier van de studie Dessertine, de enige casus waar de morele schade waarschijnlijk overwegend is geweest, staat België maar op de vijfde plaats, met op hetzelfde niveau Ierland en achter zich alleen de landen waarin morele schade bij overlijden niet voor vergoeding in aanmerking komt, alsmede de economisch zwakkere landen Griekenland en Portugal. Zie daarvoor de volgende tabel.¹⁵

Overlijden kind vijftien jaar morele schade ouders + twee zijverwanten + twee grootouders (Dessertine - 1988)	
SPA	226
ITA	212
LUX	136
FRA	117
BEL	100

¹⁴ De casussen tetraplegie, paraplegie en zwaar hersenletsel namen we niet in de berekening op: ze kwamen namelijk minder in aanmerking voor een vergelijking, omdat sommige landen de toekomstige medische verzorging in hun ramingen hadden opgenomen, andere niet.

¹⁵ De gegevens voor het Verenigd Koninkrijk kunnen niet correct zijn: in 1982 bepaalde de *Administration of Justice Act* de «bereavement damages» voor een kind van minder dan achttien jaar op 3.500 GBP; in 1991 werden ze verhoogd tot 7.500 GBP.

IRL	99
DUI	27
POR	27
GRI	10
DEN	8
NED	5
V.KO.	0

De hiernavolgende gegevens uit *Personal Injury Awards* bevestigen, voor de morele schade bij overlijden, in grote lijnen de rangorde van de bovenstaande Dessertine-tabel: bij gebrek aan gegevens over Spanje staat Italië daarin, net zoals in de verderop vermelde CEA/ARREDOC-vergelijkingen, met onthutsend hoge cijfers bovenaan en komt België achter Luxemburg, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.¹⁶

Overlijden vader morele schade weduwe + twee kinderen (Personal Injury Awards - 1993)	
ITA	753
LUX	323
FRA	139
V.KO.	135
BEL	100
IER	63
POR	50
GRI	24
DEN	0
DUI	0
NED	0
(Geen gegevens voor Spanje)	

De afdeling «Rechtshulp Buitenland» van de ANWB in Nederland maakt, op basis van eigen praktische ervaring, regelmatig een overzicht van vergoedingen wegens uitsluitend morele schade.¹⁷ Het meest recente ANWB-smartengeld-overzicht van 1997 bevestigt eveneens beide bovenstaande

¹⁶ In het Verenigd Koninkrijk hebben Engeland en Wales inzake letselschade hun eigen rechtspraak, die verschilt van die in Schotland en Noord-Ierland. Daarom geeft *Personal Injury Awards* afzonderlijke cijfers voor Engeland en Wales enerzijds en Schotland anderzijds. Om de vergelijking met de andere tabellen te vergemakkelijken heb ik het gemiddelde van de twee genomen: 7.500 GBP voor Engeland en Wales en 25.000 GBP voor Schotland = gemiddeld 16.500 GBP. Ten opzichte van België betekende dat, volgens de in de Britse studie gebruikte muntwaarden in 1993, 135%.

¹⁷ VAN ESSEN, P., «Smartengeld in het Buitenland», p.15 in het zogenaamde *Smartengeldboek* 1997 van het Nederlandse tijdschrift *Verkeersrecht* van de ANWB. De driejaarlijkse uitgave van dat Smartengeldboek, met zijn indeling per letselcategorie (zoals ook gebruikelijk in Duitsland en Groot-Brittannië) is in Nederland hét naslagwerk voor de raming van de immateriële schade. Het is een lijvig document van 180 bladzijden alleen betreffende morele schade, dat, in tegenstelling tot wat er bij ons gebeurt, tot een échte raming in *concreto* zou leiden. De rechters, zo lees ik in de inleiding, worden immers opgeroepen om zoveel mogelijk rekenschap te geven van de feitelijke factoren die bij de vaststelling van het smartengeld gewogen hebben. Dat vereenvoudigt de groepering van vergelijkbare gevallen en maakt een meer afgewogen en gemotiveerde oordeelsvorming mogelijk. Beweert men...

rangschikkingen, terwijl het meteen de Italiaanse cijfers tot meer realistische verhoudingen terugbrengt, althans wat de morele schade van de ouders betreft.

Overlijden kind tien jaar morele schade ouders (ANWB - 1997)	
SPA	606
ITA	342
FRA	161
V.KO.	139
LUX	133
BEL	100
POR	67
GRI	4
DUI	0
DEN	0
NED	0
(Geen gegevens voor Ierland)	

Voor Spanje betekent dat ongeveer 7,5 miljoen Ptas (ca. 1,8 miljoen fr.) en voor Italië ongeveer 50 miljoen lire (ca. 1 miljoen fr.).

De meest recente cijfers zijn die van de CEA (Comité Européen des Assurances) en AREDOC (Association pour l'Etude de la Réparation du Dommage Corporel), die een vergelijkende studie in negen EU-lidstaten maakten. Het eerste deel van de studie geeft de synthese van de resultaten - zonder bedragen - per begrip en per land.¹⁸ ¹⁹ Het tweede deel²⁰ behelst o.a. de studie van de vergoeding per casus.

In de synthese per land struikelt de Belgische lezer echter over zo veel onnauwkeurigheden dat men kan twijfelen aan de wetenschappelijke waarde van het onderzoek. Zo leest men er de volgende flaters, waarvan sommige van een uitzondering de vaste regel maken:

- Het slachtoffer dat tijdens een gedeeltelijke T.A.O. zijn

¹⁸ CEA (ed.), *Les grands principes de l'indemnisation du dommage corporel en Europe*, Parijs, 1998, 46 blz.

¹⁹ Recent werd ook in Nederland een rechtsvergelijkend werk uitgegeven inzake verkeersaansprakelijkheid en schadevergoeding in de voornaamste staten van de EU, echter zonder cijfermatig vergelijkingsmateriaal: DE HAAS, S.P. en HARTLIEF, T., *Verkeersaansprakelijkheid - Vergoeding van personenschade in Europees perspectief*, Deventer, Kluwer, 1998. De vergoeding van letselschade in België is overwegend correct uiteengezet, al steigert men wel bij een ketterij als zou «de blijvende aantasting van de fysieke integriteit steeds als materiële schade zijn te beschouwen». Bovendien lijken de auteurs te denken dat vergoeding van letselschade alleen maar in het Frans geschiedt. Zo vergoeden wij hier de blijvende invaliditeit met de «*valeur du point-méthode*»; als een inkomstenverlies niet duidelijk is, zal er geen «*revenue* (sic) *moyen*» worden toegekend; voor de immateriële schade tijdens de T.A.O. wordt een «*préjudice moral temporaire*» toegekend; bij blijvende gevolgen wordt een «*taux d'IPP*» vastgesteld en bij een dodelijk ongeval moeten nabestaanden «*des sentiments d'affection*» aantonen! Bovendien is het ergerlijk dat sommige stukken tekst die haast letterlijk zijn overgenomen uit Vlaamse tijdschriften, geen bronvermelding krijgen!

²⁰ Het tweede deel werd in 1999 vrijgegeven, maar was nog niet gepubliceerd toen ik deze tekst opstelde.

werk volledig hervat, kan soms een vergoeding wegens hogere inspanning krijgen! Is dat dan niet haast altijd zo?

- Noch de gepensioneerde, noch het kind krijgen echter, volgens de studie, vergoeding wegens hogere inspanning. Evenmin als de huisvrouw die alleen maar wordt vergoed voor de hulp die ze van anderen krijgt!
- De graad van blijvende arbeidsongeschiktheid, die door een medisch deskundige wordt bepaald, verschilt van de graad van blijvende invaliditeit. Hoewel dit natuurlijk wel zo zou moeten zijn, weet elke practicus dat dit maar zeer uitzonderlijk zo is. Zelfs het voorbeeld dat hiervan wordt gegeven, klopt niet: invaliditeit 100% - arbeidsongeschiktheid 60%. Als er al eens bij een zware invaliditeit een verschil is, dan zullen de percentages wel omgekeerd zijn.
- De schade uit blijvende arbeidsongeschiktheid wordt gekapitaliseerd. Het forfait lijkt volgens de studie alleen voor kinderen en voor de morele schade te bestaan.
- De *pretium doloris* en de genoegenschade worden afzonderlijk van de morele schade vergoed. Alsof dat een algemene regel zou zijn!

Hoewel het eerste deel de bijtitel van «*étude comparative*» kreeg, waarschuwen de auteurs in het tweede deel de lezer ervoor haastige internationale vergelijkingen te maken en definitieve conclusies te trekken betreffende de vergoedingen die in de bestudeerde landen worden toegekend. Waar toe de vergelijkende studie dan wél dienen moet, is mij niet helemaal duidelijk.

De studie van de CEA / AREDOC bevat geen overzichtelijke lijst van alle bestudeerde landen. Begrijpelijk, want als men die voor zichzelf maakt, komt men tot de meest verbazende en onwaarschijnlijke vaststellingen, die sterk afwijken van die van de andere geciteerde studies.

Zo toont de tabel hieronder dat de verschillen in de vergoedingen wegens morele schade bij overlijden tussen Italië en Spanje enerzijds en de andere Europese landen anderzijds nóg groter zouden zijn dan die welke bleken uit de hierboven gepubliceerde tabellen: er zou daar respectievelijk vijftien en dertien keer meer dan in België worden uitgekeerd! In het Verenigd Koninkrijk krijgen de rechthebbenden blijkaar maar de helft, al waren de vergoedingen er volgens een andere vergelijkende studie hoger dan bij ons. Dat legt meteen de conclusie van de auteurs uit: de vergelijking die men zou kunnen geneigd zijn te maken tussen de landen, schadepost per schadepost, schrijven ze, is erg risant en kan ernstige waarderingsfouten veroorzaken, o.a. voor wat de vergoeding van niet-economische schade betreft.

Overlijden man vijftig jaar Morele schade Weduwe, één inwonend kind, één niet-inwonend kind, niet-inwonende moeder (CEA / AREDOC - 1999)	
ITA	1548
SPA	1275
FRA	148
BEL	100
IRL	57
V.KO	48
DUI	0
ZWE	0

FIN	0
-----	---

De vergelijkingen van alle schadevergoedingen wegens tijdelijke en blijvende arbeidsongeschiktheid brengen de verschillen echter terug tot verwaarloosbare percentages.

Materiële en morele schade Tijdelijke en blijvende arbeidsongeschiktheid (exclusief casus tetraplegie) (CEA / AREDOC - 1999)	
IRL	115
DUI	110
ITA	110
BEL	100
ZWE	90
FRA	88
V.KO	86
FIN	71
SPA	68

Men blijft altijd geplaagd door de vraag in hoever zulke vergelijkingen betrouwbaar zijn of integendeel het gevolg zijn van gebrekkige ramingen. Zo zitten in de Belgische vergelijkingen onbegrijpelijke verschillen en lijken sommige vergoedingen erg willekeurig.²¹

Er zal voor zulke ogenschijnlijke anomalieën wel een uitleg kunnen worden gegeven, maar de afwezigheid van enige verklarende tekst bij de schaderamingen en bij de keuzes die daarvoor onvermijdelijk moeten worden gemaakt, kan twijfels doen rijzen bij de objectieve en wetenschappelijke waarde van cijfermatige vergelijkingen, ook die van de andere vermelde vergelijkende studies. Daarom is een dergelijk rechtsvergelijkend werk duidelijk een taak die moet worden uitgevoerd op universitair niveau, niet op de werktafel van een rechtspracticus, of hij nu advocaat dan wel verzekeraar is.

We zagen dat volgens de cijfers Personal Injury Awards en CEA / AREDOC de Italiaanse rechter wegens de morele schade bij het overlijden van de vader onwaarschijnlijk hoge bedragen toekent, in de ene studie dubbel zoveel als in de andere.

²¹ Zo wordt volgens de studie, in België, aan een veertigjarige notaris die, ondanks zijn paraplegie en 100% blijvende arbeidsongeschiktheid, zijn professionele activiteiten haast volledig had kunnen voortzetten, een morele schadevergoeding van 95.000 € toegewezen voor de blijvende arbeidsongeschiktheid. Een handelsvertegenwoordiger van 25 jaar met een tetraplegie, die voor al zijn activiteiten van het dagelijkse leven volledig afhankelijk is van anderen, krijgt daarentegen voor zijn blijvende arbeidsongeschiktheid een vergoeding wegens morele schade van slechts 71.000 €.

Ook de vergoedingen wegens materiële schade lijken in de twee casussen minstens voor kritiek vatbaar. Hoewel beiden 100% arbeidsongeschikt zijn en de notaris een inkomen van 120.000 € had, de handelsvertegenwoordiger een van 28.000 €, krijgt de eerste 700.000 €, de tweede 840.000 € toegewezen. Weliswaar wist de notaris zijn inkomen voor twee derde te behouden, terwijl het inkomen van de vertegenwoordiger volledig verloren ging. Toch zou men mogen aannemen dat de hogere inspanning van de notaris en de aantasting van zijn economische waarde, volgens de Belgische rechtspraak, zo niet op basis van zijn inkomen dan toch ermee rekening houdend, zou worden geraamd. We namen daarom de casus tetraplegie niet op in de bovenstaande tabel.

In Griekenland daarentegen is de vergoeding voor morele schade eerder symbolisch en is ze niet eens verschuldigd bij foutloze aansprakelijkheid. In Denemarken, Oostenrijk en Zweden worden bij overlijden helemaal geen vergoedingen voor morele schade toegekend. Evenmin als in Nederland, al streeft de doctrine naar een surrogaat ervoor in de vorm van een *shockschade* vergoeding voor de schade die ontstaat door de schrik bij het waarnemen of het vernemen van een dodelijk ongeval ²² (een gebied dat onze nochtans in zake morele schade zeer creatieve advocatuur nog niet heeft ontdekt).

Ook in het Duitse *no-fault* systeem is bij overlijden *Schmerzensgeld* volledig uitgesloten. Kiest de schadelijder voor de foutaansprakelijkheid, dan nog wordt bij de dood van een geliefd wezen slechts morele schadevergoeding toegekend in zoverre er een werkelijk medisch vaststelbare gezondheidsschade is ontstaan of als het verlies fysieke en psychische gevolgen heeft gehad die zwaarder zijn dan men in een dergelijke toestand bij de nabestaanden kan verwachten. ²³ Immers, de normaal met zulke belevenissen gepaard gaande fysieke gewaarwordingen moet men aanvaarden als noodlot, zonder aanspraak op vergoeding ²⁴ of zijn volgens de rechtspraak kwalen die de normale problemen van de samenleving niet te boven gaan. ²⁵

Een uitzonderlijk hoog bedrag werd recent voor een uitzonderlijk zware schade toegekend door het *Oberlandesgericht* van Neurenberg: bij de *gelijktijdige dood van alle drie de kinderen* en van de vriend van een dochter werd de schade van de vader op 60.000 DEM en die van de moeder op 30.000 DEM geschat. ²⁶ Het gemiddelde van beide bedragen (45.000 DEM) stemt, per kind (15.000 DEM), overeen met de bedragen van ons indicatief tarief (300.000 BEF).

Van de aanpalende landen is het vooral in Frankrijk waarin, sinds het ontstaan van de *loi Badinter*, de bedragen voor de niet-financiële schade onze vergoedingen meestal overtreffen. Zo worden voor het verlies van een kind nu overwegend bedragen toegekend van 80.000 tot 100.000 FRF. ²⁷

²² KOTTENHAGEN, R.J.P., «Shockschade: een rechtsgebied in beweging», *N.T.B.R.*, 1996, 119; LINDENBERGH, S.D., «Schrik, onrechtmatigheid en schade», *R.M. THEMIS*, 1997, 178; Adde KOTTENHAGEN, R.J.P., «Vergoeding van immateriële schade: een rechtsgebied in een stroomversnelling?», *N.T.B.R.*, 1998, 137; LINDENBERGH, S.D., «Eén miljoen smartengeld wegens geestelijk letsel, de deur op een kier?», *N.J.B.*, 1998, 351.

²³ In België zou daarvoor een afzonderlijke schadevergoeding worden toegekend: in die zin Kh. Bergen, 21 september 1995, *R.G.A.R.*, 1997, nr. 12753.

²⁴ LG Flensburg, 25 juni 1991, *Dfs* Nr.1994/483.

²⁵ OLG Stuttgart, 21 juli 1988, *Dfs*, Nr.1993/782; *DRsp.*, I(145)337 a-c; *NJW-RR* 1989, 477; *VersR.*, 1988, 1187.

²⁶ OLG Neurenberg, 1 augustus 1995, *Dfs*, Nr.1995/140; *DAR*, 1995, 447; *DRsp-ROM*, Nr.1995/6730; *NZV*, 1996, 367; *VRS*, 91, 453; *VersR.*, 1997, 328; «...wegen gleichzeitigen Unfalltod aller drei Kinder für schwere depressive Entwicklung nach extremer seelischer Traumatisierung mit schlimmsten psychischen und physischen Folgen...Die Depressionen gehen weit über den Rahmen dessen hinaus, was jeder Mensch bei der Nachricht vom Tode seiner Angehörigen verkraften muß....Ersatzberechtigt sind nur die nächsten Angehörigen, namentlich die Eltern. »

²⁷ Chartres, 12 mei 1997: 80.000; Versailles, 7 maart 1997: 75.000; Rouen, 26 mei 1997: 100.000; Nantes, 6 januari 1997: 100.000; Poi-

In al die landen geldt, met uitzondering van Denemarken, hetzelfde *restitutio ad integrum*-rechtsprincipe. En toch wordt in elk land verschillend gereageerd op de problematiek van de morele schade: elk land hecht er een eigen waarde aan. Niet alleen elk land, maar ook elk individu - én elke rechter! - heeft zijn eigen normenbesef dat de waarde van de schade bepaalt. Elke schade is dus verschillend (al was het maar om de relatieve waarde van geld). Als we echt *in concreto* zouden willen vergoeden, zou daarom elke schade-lijder een ander bedrag moeten krijgen, namelijk het bedrag dat hij vordert en waarvan hij aannemelijk kan maken dat dit het bedrag is dat hem, volgens *zijn* normenbesef, genoegdoening zal geven. Maar dat kan natuurlijk niet, want, zoals de politierechter te Leuven in zijn vonnissen vaststelt, geen zinnig mens die kan zeggen met welk bedrag de dood van een geliefd wezen wordt vergoed of gecompenseerd. En dit, ondanks het feit dat de rechtswetenschap al meer dan honderd jaar geleden de vergoeding van morele schade heeft uitgevonden. ²⁸

Recht is nu eenmaal als godsdienst: generatie op generatie geeft dezelfde boodschap door aan de volgende generatie, tot zelfs het meest onwaarschijnlijke verhaal Waarheid wordt. De verhalen verschillen van streek tot streek. Vandaar dat er zoveel rechtstelsels en zoveel goden zijn.

Sinds de verstaatsing van de wraak via de openbare strafvordering heeft men óns altijd verteld dat *punitive damages* - de boete die de schadelijder i.p.v. de gemeenschap toekomt - niet thuishoren in een beschaafd rechtstelsel als het onze, want het vergelden, het betaald zetten wortelt in de laagste strevingen van de mens: wrok en haat. ²⁹ En dat werd dus onze Waarheid.

Toch ontstaat vaak de indruk dat in schadegevallen, zeker bij dodelijke ongevallen, als de dader een zware fout beging, begrippen als straf en wraak, veel meer dan het geldelijke surrogaat daarvoor, doorschemeren in de morele genoegdoening. ³⁰ Men denke daarbij maar aan de vrijspraak van de Amerikaanse piloot die een kabellift deed neerstorten. Heel Vlaanderen was gechoqueerd door het feit dat hij zijn straf ontliep. Dat de piloot een vliegtuig met een krakemikkige hoogtemeter bestuurd en zich moest zien te oriënteren op een al even gebrekkige legerkaart, leek daarbij geen belang te hebben: Barbertje moest immers hangen. Gerechtigheid, zo bleek uit de media, was dus niet geschied.

Gerechtigheid, naar het gevoelen van de nabestaanden van de meeste slachtoffers van een verkeersongeval, geschiedt evenmin door een compensatoire geldsom te laten betalen door een verzekeringsmaatschappij. Dat gebeurt wel met de Amerikaanse *punitive damages*. Genoegdoening moet zowel het rechtsgevoel van de schadelijder als het verstoorde maatschappelijk evenwicht herstellen. Dat wordt alleen bereikt als er ook een strafelement bij te pas komt, dat een

tiers, 27 februari 1997: 80.000; Parijs, 3 juni 1997: 100.000; Douai, 18 maart 1997: 80.000; Aix-en-Provence, 24 januari 1997: 90.000.

²⁸ Cass., 17 maart 1881, *Pas.*, 1881, I, 163, stelde voor de eerste maal vast dat een immateriële schade waardeerbaar was in geld. Sindsdien heeft het hof echter nooit gezegd wat dan wel de gemeenschappelijke objectieve waardemeter zou kunnen zijn!

²⁹ RONSE, J., *Schade en schadeloosstelling*, nr.694.

³⁰ VAN DAM, C.C., «Smartegeld in Europees perspectief: het verdriet van Europa», *T.V.C.* (Ned.), 1991, 92.

boodschap voor de dader inhoudt en dat dus hoger moet zijn naarmate de fout zwaarder is, een straf die wordt gedragen door de dader, niet door diens verzekeraar. Immers, belangrijk is niet wat de benadeelde partij voor een onvergoedbaar leed krijgt, wel wat de dader hem moet betalen in de vorm van geld of van een andere boetedoening.

Maar in ons rechtstelsel, dat de private straf verworpt, maakt geen enkele van de mogelijke waarderingselementen van een immateriële schade een juiste geldelijke raming mogelijk. Daardoor kan de rechter zijn raming dan ook maar alleen op basis van een vergelijking met andere gevallen maken, zodat het vastleggen van zekere regelen nodig is.³¹ Dat kan alleen maar in een wettelijk tarief, met zo veel mogelijk criteria inzake leeftijd, levensduur, duur van het huwelijk en dergelijke die de rechter in staat stellen zijn raming te modelleren naar de concrete toestand van de schadelijder in plaats van hem te verplichten zomaar met afgeronde *passe-partout*-bedragen te werken.

Zo'n tarief komt de verzekeraar natuurlijk goed uit, hoorde ik een schadelijder in een TV-praatprogramma schamper zeggen. Dat is juist, want de verzekeraar die zekerheid verkoopt, moet zelf ook zekerheid hebben.

Een tarief zou echter niet alleen de verzekeraar goed uitkomen, het zou evenzeer in het voordeel van de schadelijder spelen. Elke advocaat, rechtsbijstandverzekeraar en schadeconsultant die een minnelijke regeling nastreeft, weet immers uit ervaring dat hij met een B.A.-verzekeraar vaak alleen maar een akkoord kan sluiten op absoluut minimum voorwaarden, met daarbij dan soms nog, van de zijde van de verzekeraar, de arrogante boodschap dat hij geen polemieken wil voeren over cijfers en dat, als het voorstel niet wordt aanvaard, het slachtoffer zijn gelijk maar bij de rechtbank moet zien te halen.

En heel dikwijls is dat dan nog goed gegokt ook, want zelfs minimumvergoedingsbedragen zijn al zo royaal dat de schadelijder vaak het minimum voorstel aanvaardt.

Om daarin rechtszekerheid te brengen, kunnen alleen tarieven, minstens een handleiding enige houvast bieden. Die

tarieven kunnen tevens in een veel later stadium de eenmaking op Europees vlak bespoedigen. Ook bij het verzinnen van zulke oplossingen is een taak weggelegd voor de academische wereld, die dankzij zijn wetenschappelijk gezag, de overheid ideeën zou kunnen aanreiken om naar een - met verzekeringsgeld betaalbare! - gemeenrechtelijke rechtszekerheid op zoek te gaan.

De conclusie van de studie van de CEA / AREDOC getuigt van de ontgoocheling van de auteurs: die stellen namelijk vast dat de nationale verschillen in de juridische en de financiële raming van de personenschade en in de gevolgde methodes een toenadering van de vergoedingspraktijken in Europa op korte tijd weinig waarschijnlijk maken. Die vaststelling is niet nieuw: hetzelfde bleek immers al tijdens vroegere juridische colloquia van de CEA.³² De ontgoocheling neemt nog toe als men vaststelt welke de onderlinge verschillen van de studies zijn. Die vinden voor een deel, namelijk wat de economische schade betreft, hun oorzaak in de omstandigheid dat de ene studie de werkelijke nationale inkomsten als basis neemt (Personal Injury Awards), terwijl een andere voor elk bestudeerd land eenzelfde jaarlijks inkomen gebruikt (CEA / AREDOC). Hoe dan ook blijven er steeds vragen open bij de betrouwbaarheid van de vergelijkingen. Toch blijven ernstige vergelijkende studies dé weg om met de medewerking van het Europese Parlement tot enige vorm van eenmaking in Europa te komen.

Het Europese Parlement organiseert in dit verband in de loop van 2000 een colloquium rond letselschade, waarvan de aanbevelingen als basis zullen kunnen dienen voor nieuwe voorstellen op wettelijk vlak, meer bepaald voor het uitwerken van de vijfde Europese richtlijn in verband met een eenduidig schadeherstel. Vanzelfsprekend is een absoluut voorafgaand vereiste voor internationale eenvormigheid dat de wetgever de eenmaking van de vergoedingspraktijken oplegt op het nationale vlak.

J. SCHRYVERS
augustus 1999

³¹ DALCO, R.O., stelde dat al veertig jaar geleden vast in zijn *Traité de la responsabilité civile*, II, nrs. 3428, 4236 en 4442.

³² LIÉNARD, R., «De la réparation du préjudice résultant d'accidents corporels», *J.T.*, 1975, 185.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

10 MAART 1999

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: de hh. François en Coremans

Advocaten: mrs. Putzeys, Ergec loco Peeters en Traest

1. Arbitragehof – Vordering tot schorsing – Voorwaarden
– 2. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Politie – Geïntegreerde politiedienst – Rechtspositie van het personeel – Pensionering

Het middel 1 en 2 gericht tegen de bepalingen van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, waarin wordt aangevoerd dat de ambtshalve pensionering voor sommige gerechtelijke officieren en agenten strijdig is met de art. 10 en 11 van de Grondwet, moet als ernstig worden beschouwd. Nu de verzoekers tevens een moeilijk te herstellen ernstig nadeel kunnen lijden door de onmiddellijke toepassing van de bestreden bepalingen, moet de vordering tot schorsing worden ingewilligd.

Arrest nr. 31/99

Onderwerp van vordering

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 5 januari 1999 ter post aangetekende brief heeft A. Vander Z. een vordering tot schorsing ingesteld van art. 245 en het cijfer «245» in art. 260, eerste lid, van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 5 januari 1999). Bij hetzelfde verzoekschrift vordert de verzoeker eveneens de vernietiging van dezelfde wettelijke bepalingen.

...

In rechte

B.1. Naar luid van art. 20, 1°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof dient aan twee grondvoorwaarden te zijn voldaan opdat tot schorsing kan worden besloten: de middelen die worden aangevoerd moeten ernstig zijn; de onmiddellijke uitvoering van de bestreden maatregel moet een moeilijk te herstellen ernstig nadeel kunnen berokkenen.

Ten aanzien van de wet van 7 december 1998

B.2. De wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, voorziet in de oprichting van een lokale politie (titel II, art. 9 e.v.) en van een federale politie (titel III, art. 92 e.v.). De lokale en de federale politie zijn beide samengesteld uit een operationeel kader dat politieambtenaren omvat en uit een administratief en logistiek kader dat bestaat uit personeelsleden zonder bevoegdheid inzake bestuurlijke of gerechtelijke politie (art. 116 tot 118). Art. 119 van de wet bepaalt: «Het statuut is voor alle politieambtenaren gelijk, ongeacht of zij tot de federale politie of tot de lokale politie behoren. Hetzelfde geldt, per categorie, voor de hulpagenten van politie en het personeel van het administratief en logistiek kader».

De art. 235 en 241 van de wet voorzien in de overgang van de leden van de gemeentepolitie en van ermee gelijkgestelde ambtenaren naar de lokale politie, en van de leden van de rijkswacht en van de gerechtelijke politie en ermee gelijkgestelde ambtenaren naar de federale politie. De art. 236 en 242 bepalen dat dat personeel onderworpen is aan de bepalingen die het statuut of de rechtspositie vastleggen die zullen gelden voor het personeel van de lokale politie en de federale politie, tenzij de betrokkenen verkiezen onderworpen te blijven aan de wetten en reglementen die op hen van toepassing waren vóór de hervorming. Die artikelen moeten door de Koning in werking worden gesteld op een datum die niet later kan vallen dan 1 januari 2001 (art. 260, vijfde lid).

Ten aanzien van de aangevochten bepalingen

...

Ten aanzien van het belang van de verzoeker

B.4.1. Aangezien de vordering tot schorsing ondergeschikt is aan het beroep tot vernietiging, moet de ontvanke-

lijkheid van het beroep – inzonderheid het voorhanden zijn van het wettelijk vereiste belang bij het instellen ervan – reeds bij het onderzoek van de vordering tot schorsing worden betrokken.

B.4.2. De verzoeker, adjunct-commissaris-generaal van de gerechtelijke politie, waar hij op 5 september 1958 in dienst is getreden, heeft op 30 juli 1997 de leeftijd van zestig jaar bereikt. Uit het beperkte onderzoek van de ontvanke-lijkheid van het beroep tot vernietiging waartoe het Hof in het raam van de vordering tot schorsing is kunnen overgaan, blijkt dat de verzoeker doet blijken van het vereiste belang om de vernietiging te vorderen van art. 245, eerste lid, van de wet van 7 december 1998, waarbij de gerechtelijke officieren en agenten die op die datum de volle leeftijd van zestig jaar hebben bereikt en tenminste vijftientig aanneembare dienstjaren tellen in de zin van de aangevochten wet, ambtshalve worden gepensioneerd op de datum waarop die bepaling in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt, namelijk op 5 januari 1999. Hetzelfde geldt voor art. 260, eerste lid, van de aangevochten wet, in zoverre het art. 245, eerste lid, in werking doet treden en dus onlosmakelijk ermee verbonden is.

B.4.3. Art. 245, tweede lid, van de aangevochten wet voorziet, tijdens de periode tussen 5 januari 1999 en de datum van de oprichting van de federale politie, in een ambtshalve pensionering van de gerechtelijke officieren en agenten die de volle leeftijd van zestig jaar bereiken of hebben bereikt en die de voormelde voorwaarde van dienstanciënniteit vervullen; de verzoeker kan door die bepaling worden beoogd indien het Hof art. 245, eerste lid, vernietigt, en doet blijken van een belang om de vernietiging van het tweede lid te vorderen.

Ten aanzien van het ernstig middel

B.5.1. De verzoeker klaagt aan dat de door hem aangevochten bepalingen, met schending van de art. 10 en 11 van de Grondwet, voorzien in de ambtshalve pensionering, vanaf 5 januari 1999, van de gerechtelijke officieren en agenten die op die datum de volle leeftijd van zestig jaar hebben bereikt en tenminste vijftientig aanneembare dienstjaren tellen in de zin van de aangevochten bepaling.

Volgens de verzoeker zouden de betrokkenen op een algemene manier een discriminatie ondergaan ten opzichte van de andere ambtenaren bedoeld in de wet van 7 december 1998, doordat de eerstgenoemden de enigen zijn voor wie een bepaling die voorziet in een ambtshalve pensionering, in werking treedt vanaf de bekendmaking van de wet in het *Belgisch Staatsblad*. Voorts zouden de betrokkenen een discriminatie ondergaan ten opzichte van andere officieren en agenten van de gerechtelijke politie die, hoewel zij de leeftijd van zestig jaar hebben bereikt op 5 januari 1999, minder dan vijftientig aanneembare dienstjaren tellen en dus aan de bekritiseerde maatregel ontsnappen, alsmede ten opzichte van de brigadecommissarissen die, krachtens art. 240 van de wet van 7 december 1998, hun ambt kunnen blijven uitoefenen met behoud van hun rechtspositie.

B.5.2. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld, rekening houdende met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de terzake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonken wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.5.3. Het Hof stelt vast dat de betwiste maatregelen genomen zijn in het raam van een algemene herstructurering van de politiediensten, dat zij deel uitmaken van een geheel van maatregelen en dat tot de pensionering is besloten op grond van objectieve criteria van de leeftijd van de betrokkenen en hun dienstanciënniteit.

Zoals de verzoeker erkent, komt het de wetgever toe te oordelen in hoeverre de verlaging van de gemiddelde leeftijd van de leden van een politiekorps wenselijk is; het staat aan de wetgever te oordelen welke maatregelen dienen te worden genomen «om de gerechtelijke politie te moderniseren ter voorbereiding van haar overgang in de federale politie» (*Parl. St., Kamer*, 1997/1998, nr. 1676/1, p. 117).

Het Hof zou zijn oordeel in de plaats stellen van dat van een democratisch verkozen vergadering, mocht het een beslissing om een bepaalde openbare dienst vlugger of minder vlug te moderniseren dan een andere, censureren, of mocht het de maatregelen censureren die door de wetgever zijn genomen om die beslissing ten uitvoer te leggen. Met betrekking tot een zo belangrijke hervorming als die waarin de wet van 7 december 1998 voorziet, kan men ervan uitgaan dat, met het doel om de eenheid in de rechtspositie van de ambtenaren die tot eenzelfde korps behoren te verwezenlijken (art. 119 van de voormelde wet), de wetgever maatregelen neemt om de verschillende stelsels die op de betrokken ambtenaren van toepassing zijn te harmoniseren en dat die harmonisering geleidelijk verloopt (*ibid.*, p. 8).

B.5.4. Dergelijke maatregelen mogen evenwel geen verschillen in behandeling teweegbrengen die niet op een objectief criterium zouden berusten of die niet pertinent of niet evenredig zouden zijn.

B.5.5. In dat opzicht wordt het verschil in behandeling tussen de gerechtelijke officieren en agenten die ambtshalve worden gepensioneerd op de leeftijd van zestig jaar en de brigadecommissarissen die aan die maatregel ontsnappen, verantwoord door de omstandigheid dat – zelfs indien, door het feit van de verdwijning van de landelijke politie, de brigadecommissarissen de opdracht van begeleiding, ondersteuning en inspectie van laatstgenoemde verliezen – door hun functies van gespecialiseerde medewerkers, die zij bij de provinciegouverneurs uitoefenen voor veiligheidszaken, zij worden aangewezen om een rol van verbindingsambtenaar bij de gouverneur te verzekeren, die een algemene bevoegdheid heeft inzake de handhaving van de openbare orde alsmede bepaalde bevoegdheden op het gebied van wapens, privéwachters en jachtwachters (*ibid.*, p. 111 en 112).

B.5.6. Art. 260, eerste lid, van de wet van 7 december 1998 brengt daarentegen een verschil in behandeling teweeg tussen de gerechtelijke officieren en agenten bedoeld in art. 245 van die wet en de ambtenaren van de gemeentelijke politie bedoeld in art. 237, doordat het de maatregel van ambtshalve pensionering van de eerstgenoemden, voorgeschreven bij art. 245, vanaf de bekendmaking van de wet in werking stelt, terwijl de analoge maatregel die van toepassing is op de laatstgenoemden, overeenkomstig de art. 237, 248 en 260, vijfde

lid, pas in werking zal treden binnen een termijn van verschillende maanden, of zelfs verschillende jaren.

Het is niet noodzakelijkerwijs onredelijk dat verschillende bepalingen van eenzelfde wet op een ander tijdstip in werking treden, maar noch uit de parlementaire voorbereiding van de aangevochten wet, noch uit de procedurestukken die het Hof heeft kunnen inzien, noch uit de antwoorden gegeven op de terechtzitting op de vragen van het Hof die juist betrekking hadden op het feit dat de noodzaak om de maatregel van ambtshalve pensionering in werking te doen treden vanaf de bekendmaking van de wet in het geval van de in de aangevochten bepaling bedoelde gerechtelijke officieren en agenten zou zijn waargenomen en niet in het geval van de leden van de gemeentepolitie, blijkt te dezen de reden waarom de voormelde maatregel sneller van toepassing zou moeten zijn op de eenen dan op de anderen. Door art. 245 van de aangevochten wet te vermelden, lijkt art. 260, eerste lid, van die wet derhalve, in dit stadium van de rechtspleging, niet in overeenstemming te zijn met de vereisten van de art. 10 en 11 van de Grondwet.

Het middel is dan ook ernstig in de zin van art. 20, 1°, van de bijzondere wet op het Arbitragehof. Het is derhalve, in dit stadium, niet nodig het ernstig karakter van de andere grieven te onderzoeken.

Ten aanzien van het moeilijk te herstellen ernstig nadeel

B.6.1. De verzoeker voert in de eerste plaats het financiële nadeel aan dat aan zijn voortijdige pensionering is verbonden.

In geval van vernietiging van de betwiste bepalingen kan het financiële nadeel evenwel worden hersteld. Het door de verzoeker aangevoerde financiële nadeel houdt dus niet het risico in van een moeilijk te herstellen nadeel.

B.6.2. De verzoeker wijst bovendien op een aantasting van zijn moreel belang doordat die pensionering hem het gezag zal ontnemen dat vereist is om zijn ambt opnieuw op te nemen, zij het bij gelijkwaardigheid, na de vernietiging van de aangevochten bepalingen en terwijl zijn betrekking onder tussen zou kunnen zijn bevestigd.

De omstandigheid dat diegenen die uit een openbare bediening worden geweerd, de beslissing aanvechten waarbij ze hun wordt ontnomen, kan de overheid die voor de openbare dienst verantwoordelijk is, niet beletten die betrekking te bevestigen vooraleer het geschil is beslecht.

Te dezen is het wegens de aard van de betrekking die de verzoeker vervulde en vanwege het niveau van verantwoordelijkheid waarop die zich bevindt, onwaarschijnlijk dat hem in dat geval van vernietiging, zonder dat daaraan een schorsing voorafgaat, opnieuw een gelijkwaardige betrekking kan worden gegeven. Bovendien, los van het feit dat aan de bekritiseerde maatregel geen verzachting van geldelijke aard is verbonden, wordt het risico van moreel nadeel dat uit de onmiddellijke toepassing ervan voortvloeit, nog vergroot door de openlijke verklaring volgens welke de betrokkenen in de huidige omstandigheden niet meer voldoende gemotiveerd dreigden te zijn en niet meer over het vereiste aanpassingsvermogen dreigden te beschikken (*Parl. St., Kamer*, 1997-1998, nr. 1676/8, p. 116). Omtrent de gemeentelijke politie onderstreept de memorie van toelichting daarentegen dat het geenszins de bedoeling van de federale overheid is om kritiek te leveren op het werk dat oudere politieambte-

naren hebben verricht of nog verrichten, en dat de ambts-halve pensionering niet mag zijn ingegeven door de wil bepaalde politieambtenaren te verwijderen en dus geenszins kan worden gebruikt om een politieambtenaar te bestraffen (*Parl. St., Kamer*, 1997-1998, nr. 1676/1, p. 115). Rekening houdende met het feit dat iedere plichtbewuste dienaar van de Staat zich nauwgezet van zijn taken kwijt, zelfs als die erin bestaan een toekomst voor te bereiden waarin hij gepensioneerd zal zijn, geeft het geringe aantal ambtenaren op wie dergelijke bewoordingen betrekking hebben te denken dat daarmee bepaalde personen zijn beoogd.

B.7. De twee voorwaarden die noodzakelijk zijn om tot de schorsing te besluiten, zijn vervuld.

...

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 28 MEI 1997

Voorzitter: de h. Ghislain

Rapporteur: de h. Jeanmart

Openbaar ministerie: de h. Spreutels

Advocaat: mr. De Kock

Verjaring – Strafzaken – Nieuwe wet die de verjarings-termijn van de strafvordering wijzigt – Werking in de tijd

Een nieuwe wet die de verjaringstermijn van de strafvordering verlengt, heeft geen invloed op de verjaring die was ingetreden vóór de inwerkingtreding van die nieuwe wet.

Als de strafvordering was verjaard vóór de inwerkingtreding van de wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, is art. 1 van die wet dat bepaalt dat de verjaringstermijn van de strafvordering pas begint te lopen vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien bereikt, niet van toepassing.

O.M. t/ A.M. e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 13 maart 1997 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

...

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de laatste feiten zijn gepleegd op 1 juli 1989;

Overwegende dat sinds die datum meer dan drie jaar verstreken zijn, zonder dat een daad van onderzoek of van vervolging de verjaring gestuit heeft vóór de inwerkingtreding van art. 25 van de programmawet van 24 december 1993, waarbij de verjaringstermijn van de strafvordering betreffende een wanbedrijf van drie jaar op vijf jaar is gebracht; dat de strafvordering verjaard was vóór de inwerkingtreding van de wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, waarvan art. 1 bepaalt dat de verjaringstermijn van de strafvordering voor de aan eiser ten laste gelegde misdrijven pas begint te lopen vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien bereikt;

Overwegende dat het arrest, nu het op grond van het voornoemde art. 1 beslist dat de verjaringstermijn is geschorst totdat de slachtoffers de leeftijd van achttien jaar bereikt

hebben, de in het middel aangegeven wetsbepalingen en art. 2 Sw. schendt;

Dat het middel gegrond is;

...

NOOT – De toepasselijkheid van art. 2 Sw. op een door verjaring vervallen strafvordering

1. Een nieuwe wet die een regel met betrekking tot de verjaring wijzigt, kan de vóór de inwerkingtreding van die wet door verjaring vervallen strafvordering, behoudens een uitdrukkelijk afwijkende wettelijke bepaling, niet doen herleven (art. 21 V.T.Sv.; zie Cass., 26 oktober 1994, *Arr. Cass.*, 1994, 879; Cass., 5 april 1996 (verenigde kamers), *J.T.*, 1996, 411 en Cass., 12 november 1996, *Arr. Cass.*, 1996, 1039, met noot; J. Leclercq, «L'application dans le temps de la loi modifiant le délai de prescription de l'action publique», *R.D.P.*, 1981, (943), p. 958, nr. 33; P. Roubier, *Le droit transitoire*, 2e uitg., 524-531; G. Schuind en A. Vandeplas, *Traité pratique de droit criminel*, II, 4e uitg., 147; R. Verstraeten, «De afwezigheid van verjaring van de strafvordering», noot onder Cass., 12 februari 1996 en Cass., 5 april 1996, *R. Cass.*, 1996, (249), 250).

2. Krachtens art. 25 van de Programmawet van 24 december 1993 (*B.S.*, 31 december 1993) werd de verjaringstermijn voor wanbedrijven van drie jaar op vijf jaar gebracht (art. 21 V.T.Sv.). Bij gebreke van andersluidende bepaling is deze wettelijke regel van toepassing op de wanbedrijven en de daaruit voortvloeiende rechtsvorderingen die vóór de datum van de inwerkingtreding van de wet van 24 december 1993, namelijk vóór 31 december 1993, zijn ontstaan en op die datum nog niet waren verjaard krachtens de gewijzigde wet (M.v.T., *Parl. St., Kamer*, 1993-94, nr. 1211/1, p. 6; Cass., 20 september 1995, *R. Cass.*, 1996, 184, met noot van E. Van Muylem; Cass., 5 april 1996 (verenigde kamers), 1996, 411; Brussel, 4 september 1996, *R.D.P.*, 1997, 1082).

3. De wanbedrijven die op 31 december 1993 nog niet waren verjaard, verjaren bijgevolg, behoudens enige grond tot schorsing van de verjaring, na het verstrijken van een termijn van vijf jaar te rekenen van de feiten; die termijn kan eventueel worden verlengd met een nieuwe termijn van vijf jaar vanaf een daad van stuiting die is verricht vóór het verstrijken van de eerste termijn van vijf jaar (Cass. (verenigde kamers), 23 december 1998, *R. W.*, 1998-99, 1309).

4. Het Hof van Cassatie maakt *in casu* een tweevoudige toepassing van de regel van de onaantastbaarheid van de verworven verjaring. In de eerste plaats oordeelt het Hof dat de verjaringstermijn van vijf jaar niet van toepassing is, omdat de verjaring reeds was bereikt, vóór de inwerkingtreding van art. 25 van de Programmawet van 24 december 1993. Daar de verjaring ook voltrokken was op het moment van de inwerkingtreding van art. 1 van de wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen, kon zij niet pas beginnen te lopen vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien jaar zou bereiken. De onaantastbaarheid van reeds verworven verjaringen geldt dus niet alleen ingeval de termijn op zichzelf wettelijk wordt verlengd, maar ook ingeval dit effect wordt verkregen door een verschuiving van het aanvangspunt voor de berekening van die termijn (P. Popelier, *De toepassing van de wet in de tijd*, in *A.P.R.*, 1999, p. 88, nr. 135).

5. Ingeval de oorspronkelijke verjaringstermijn reeds zou verstreken zijn op het ogenblik van de inwerkingtreding van de nieuwe wet, zou zulks zonder gevolg zijn voor de verjaring indien ze ten gevolge van een nuttige daad van stuiting op dat tijdstip nog niet verkregen was (Cass. (verenigde kamers), 23 december 1998, *R.W.*, 1998-99, 1309), hetgeen *in casu* echter niet het geval is, noch voor de wet van 1993, noch voor de wet van 1995.

6. Het Hof van Cassatie preciseerde recent dat men, om het tijdstip van de verjaring van de strafvordering te beoordelen, zich dient te plaatsen op de datum van de rechterlijke beslissing, en dat de toestand die aan verjaring is onderworpen, zonder dat enig recht onherroepelijk is vastgesteld, voortduurt zolang de verjaring niet werd bereikt (Cass. (verenigde kamers), 16 september 1998, *A.J.T.*, 1998-99, 207; Cass. (verenigde kamers), 23 december 1998, *R.W.*, 1998-99, 1309).

7. In een noot bij onderhavig arrest poneert F. Kuty dat de ambtshalve aanvoering door het Hof van Cassatie van art. 2 Sw. «vrij verwonderlijk» is, voor zover deze wetsbepaling, zoals zij door het Hof wordt geïnterpreteerd, niet de verjaringswetten zou betreffen («La Cour de cassation ferait-elle dorénavant application de l'article 2 du Code pénal pour résoudre les questions de droit transitoire des lois de prescriptions de l'action publique?», *Act. dr.*, 1998, 606). De auteur stelt o.a. de vraag of het Hof aldus op zijn rechtspraak is teruggekomen en de verjaringswetten gelijkstelt met wetten die de grond van de zaak betreffen.

8. O.i. wijkt het Hof van Cassatie met het geannoteerde arrest niet af van zijn standpunt dat de verjaring niet behoort tot het bestraffingssysteem. Bij gebrek aan andersluidende wettelijke bepaling is de verjaring van de strafvordering volgens de huidige rechtspraak van het Hof van Cassatie geen materieel recht in de zin van art. 6 E.V.R.M.

9. De constante rechtspraak van het Hof van Cassatie inzake de onmiddellijke werking van de nieuwe wet inzake de verjaring van de strafvordering (o.m. Cass., 7 mei 1980, *Pas.*, 1980, I, 1107, met noot; Cass., 7 mei 1980, *R.D.P.*, 1980, 975, met noot van Ph. Quarré; Cass., 28 mei 1980, *J.T.*, 1981, 326; zie ook Arbitragehof, 12 juli 1996, *R.W.*, 1996-97, 955 en Bergen, 16 juni 1995, *R.D.P.*, 1996, 220) betreft gevallen waarin de verjaringswet wordt gewijzigd lopende de verjaringstermijn. *In casu* heeft het Hof van Beroep te Brussel de wet van 13 april 1995 toegepast op een reeds door verjaring vervallen strafvordering, waardoor het aan deze wet een retroactieve werking heeft toegekend; art. 2 Sw. werd bijgevolg geschorpen.

10. Bovendien heeft het Hof van Cassatie art. 2 Sw. niet ambtshalve als cassatiegrond aangevoerd: door de onterechte toepassing van deze wettelijke bepaling heeft de appèlrechter die regel geschorpen.

M. Gelders

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 27 OKTOBER 1998

Voorzitter: de h. Holsters

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: de h. Spreutels

Advocaten: mrs. Diependaele en De Gryse

Voorlopige hechtenis – Handhaving – Motivering – Verwijzing naar de persoonlijkheid van de verdachte

Wanneer de raadkamer oordeelt dat de voorlopige hechtenis moet worden gehandhaafd, moet ze, overeenkomstig art. 21, § 5, Voorlopige Hechteniswet, haar beslissing met redenen omkleeden op de wijze bepaald in art. 16, § 5, eerste en tweede lid, van die wet.

Wanneer de kamer van inbeschuldigingstelling over het hoger beroep beslist, moet zij haar beslissing op dezelfde wijze motiveren, overeenkomstig art. 30, § 4, Voorlopige Hechteniswet, rekening houdende met de omstandigheden van de zaak op het ogenblik van de uitspraak.

Door gewag te maken van de persoonlijkheid van de verdachte, maar verder in het arrest niets te vermelden omtrent de op het ogenblik van de uitspraak bestaande omstandigheden eigen aan de persoonlijkheid van de verdachte, wordt niet voldaan aan de in art. 21, § 5, en 30, § 4, Voorlopige Hechteniswet opgelegde verplichting.

P. t/ O.M.

Gelet op het bestreden arrest, op 16 oktober 1998 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel, kamer van inbeschuldigingstelling;

Overwegende dat krachtens art. 21, § 5, Voorlopige Hechteniswet, wanneer de raadkamer oordeelt dat de voorlopige hechtenis moet worden gehandhaafd, haar beslissing met redenen moet worden omkleed op de wijze bepaald in art. 16, § 5, eerste en tweede lid; dat de kamer van inbeschuldigingstelling, wanneer zij over het hoger beroep beslist, haar beslissing op dezelfde wijze moet motiveren, overeenkomstig art. 30, § 4, rekening houdende met de omstandigheden van de zaak op het ogenblik van de uitspraak;

Overwegende dat de appèlrechters gewag maken van de persoonlijkheid van de verdachte «zoals hierna uiteengezet», maar verder in het arrest, ook niet met verwijzing naar vroegere beslissingen, niets vermelden omtrent de op het ogenblik van de uitspraak bestaande omstandigheden eigen aan de persoonlijkheid van de verdachte;

Dat de appèlrechters aldus niet voldoen aan de in de artt. 21, § 5 en 30, § 4, Voorlopige Hechteniswet opgelegde verplichting;

Dat het onderdeel in zoverre gegrond is;

NOOT – Over de motivering van de voorlopige hechtenis

1. Een verwijzing naar de persoonlijkheid van de verdachte, naar zijn karakter, zijn aard of zijn gesteltnis, zegt nog niets over de feitelijke omstandigheden eigen aan de betrokkene. De rechter had de verdachte kunnen kenschetsen als een gewetenloze kerel, een geslepen of arglistig persoon, een sjoemelaar, een valsaard of een bedrieger.

2. De kamer van inbeschuldigingstelling had zelfs de gronden van de schriftelijke vordering van de procureur-generaal kunnen overnemen, voor zover deze nadere gegevens betreffende de persoonlijkheid van de verdachte vermeldt (Cf. Cass., 2 januari 1991, *Pas.*, 1991, I, 406).

3. Of de vermelding van de karaktertrekken van de verdachte enige waarborg biedt voor een betere bescherming van de burger, kan worden betwijfeld. Ook hier dreigen stijl-

formules en banale lapredenen te worden aangevoerd.

Hoofdzaak blijft dat de onderzoeksrechter, de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling ernstig nadenken over de noodzaak om de verdachte in hechtenis te nemen of zijn hechtenis te handhaven. De redactie van het bevel tot aanhouding of van de beschikking is slechts de veruitlijking van een rijp beraad.

4. Men heeft soms de indruk dat de wetgever méér belang hecht aan formalisme dan aan een mentaliteitswijziging. Het beleid inzake voorlopige hechtenis wordt méér bepaald door statistische gegevens dan door de noodwendigheden van de strafvervolgning.

Denkbeelden worden vaker gehoord dan gezien.

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 29 OKTOBER 1998

Voorzitter-rapporteur: de h. Verougstraete

Openbaar ministerie: de h. Bresseleers

Advocaten: mrs. Houtekier en Bützler

Borgtocht en garantie – Verscheidene borgen – Verhaalsrecht van de hoofdelijke borg die de schuld heeft voldaan – Bijdrageplicht van de medeborgen

De borg die de schuld heeft voldaan, kan zich verhalen op de overige borgen, ieder voor zijn aandeel. De bijdrageplicht van de medeborgen wordt niet beïnvloed door het onderlinge belang.

T. e.a. t/ C. en D.

Gelet op het bestreden arrest, op 10 maart 1994 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

...

Wat het vierde onderdeel betreft:

Overwegende dat, krachtens art. 2033 B.W., wanneer verscheidene personen zich borg hebben gesteld voor dezelfde schuldenaar en voor dezelfde schuld, de hoofdelijke borg, nadat hij de schuld heeft voldaan in een van de gevallen van art. 2032 B.W. en in de rechten is getreden van de schuldeiser, zich kan verhalen op de overige borgen, ieder voor zijn aandeel;

Dat het onderlinge belang van de al dan niet hoofdelijke borgen bij de borgtocht hun bijdrageplicht niet beïnvloedt;

Overwegende dat de appèlrechter vaststelt dat de verweerders en de eisers hoofdelijke borgen waren van de N.V. B. en dat de N.V. B., na de veroordeling te hebben verkregen van de borgen in hoofdsom en kosten, uitvoerde tegen de verweerders die de schuld voldeden;

Dat hij op die gronden vermocht te beslissen dat de rechten van de verweerders niet waren beïnvloed door het respectieve aandeel van de partijen in een vennootschap H. C., wier schulden betaald waren door de genoemde brouwerij;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

...

NOOT – *Iedere borg zijn deel... maar dan volgens art. 2033 B.W.*

1. Het geannoteerde arrest betreft het geval waarbij één van de borgen de volledige schuld heeft betaald en zich nadien keert tegen de overige borgen. Een aantal borgen verzet zich hiertegen met het verweer dat zij slechts gehouden zijn ten belope van hun deelgerechtigheid in de vennootschap voor wier schulden zij instaan.

Het Hof van Cassatie werd aldus uitgenodigd om uitspraak te doen over de door de borgen ingeroepen berekeningswijze van hun *bijdrageplicht* of *contributio* in de schuld. Dit arrest vormt dan ook een uitstekende aanleiding om een beknopt overzicht te geven van de belangrijkste opvattingen omtrent de berekening van deze bijdrageplicht.

2. In tegenstelling tot de *waarborgverplichting* van de borgen tegenover de schuldeiser(s), wordt in het Burgerlijk Wetboek weinig aandacht besteed aan de bijdrageplicht tussen de borgen onderling (R. Dekkers, *Handboek burgerlijk recht*, II, Antwerpen, Standaard, 1971, p. 777, nr. 1378). Alleen art. 2033 B.W. laat zich in met de verhouding tussen de borgen onderling.

Uit de tekst van deze bepaling kan worden afgeleid dat de «*borg-solvens*» (d.i. de borg die de schuld heeft betaald aan de schuldeiser en zich nadien keert tegen zijn medeborgen) enkel een persoonlijk vorderingsrecht bezit tegen zijn medeborgen. Van een subrogatoir verhaalsrecht zou geen sprake kunnen zijn, omdat in art. 2033 B.W. geen aanduiding te vinden is dat de «*borg-solvens*» in de rechten van de betaalde schuldeiser(s) kan treden. (H. De Page, *Traité élémentaire de droit civil belge*, VI, Brussel, Bruylant, 1953, p. 915, nr. 937).

Naast dit persoonlijk vorderingsrecht van art. 2033 B.W. kan de «*borg-solvens*» zich ook beroepen op de wettelijke subrogatie als neergelegd in art. 1251, 3°, B.W. (A. Kluyskens, *Beginnelen van het burgerlijk recht*, IV, *De contracten*, Antwerpen, Standaard, 1952, p. 674, nr. 560; R.P.D.B., *Compl. V*, v° *Cautionnement*, p. 181, nrs. 250-252; F. T'Kint, *Sûretés et principes généraux du droit de poursuite des créanciers*, Brussel, Larcier, 1997, 388, nr. 796; M. Van Quickenborne, «La caution solvens doit-elle diviser son recours contre les codébiteurs?» (noot onder Cass. 21 februari 1980), *R.C.J.B.* 1983, 42 e.v.; J. Mestré, «La pluralité d'obligés accessoires», *Rev. Trim. Dr. Civ.* 1981, p. 21, nr. 40; P. Simler en P. Délébecque, *Droit civil. Les sûretés. La publicité foncière*, Parijs, Dalloz, 1995, 145 e.v.). Het grote voordeel van dit subrogatoir verhaalsrecht ligt in het feit dat de «*borg-solvens*» een beroep kan doen op de voorrechten en zekerheden waarover de oorspronkelijke schuldeiser beschikte tegen zijn medeborgen (J. Mestré, *o.c.*, *Rev. Trim. Dr. Civ.* 1981, p. 21, nr. 40; P. Simler en P. Délébecque, *o.c.*, p. 150, nr. 162).

3. Het belang van het naast elkaar bestaan van beide verhaalsrechten moet evenwel niet worden overschat. Immers, zowel in de uitoefening van het persoonlijk verhaalsrecht tegenover de medeborgen (art. 2033 B.W.) als bij de uitoefening van het subrogatoir verhaal, is de «*borg-solvens*» verplicht om het verhaal jegens zijn medeborgen *te splitsen* en kan hij geen beroep doen op het voordeel van de hoofdelijkheid waarover de oorspronkelijke schuldeiser kon beschikken (Cass. 21 februari 1980, *Pas.*, 1980, I, 749, conclusie advocaat-generaal E. Liekendael, *Arr. Cass.*, 1979-80, 748, *R.W.*, 1980-81, 717, met noot, *J.T.*, 1980, 373, *R.C.J.B.*, 1983,

35, met noot M. Van Quickenborne, *TNot.*, 1981, 16, met noot). Het feit dat deze borgen nu al dan niet hoofdelijk met elkaar en/of met de hoofdschuldenaar gehouden zijn tegenover de schuldeiser, doet hieraan niets af (E. Liekendael, conclusie voor Cass., 21 februari 1980, *Pas.*, 1980, I, 751; *R.P.D.B., Compl.*, V, v° *Cautionnement*, 183, nrs. 255 en 256; M. Van Quickenborne, *o.c.*, *R.C.J.B.*, 1983, p. 50, nr. 14; P.-A. Sigalas, *Le cautionnement solidaire en matière civile, commerciale et cambiale*, Aix-en-Provence, La pensée juridique, 1959, p. 85, nr. 90). Hiermee wordt in feite de regeling die geldt tussen de hoofdelijke codebiteuren (art. 1214 B.W.) overgeplant op de borgtocht. Ter verantwoording wordt verwezen naar de «*nature des choses*»: de mogelijkheid om de volledige schuld van een van de borgen uitbetaald te krijgen vloeit voort uit de garantidee, en deze idee geldt nu eenmaal niet tussen de borgen onderling (P. Simler, *Le cautionnement et garanties autonomes*, Parijs, Litec, 1991, p. 507, nr. 628; M. Van Quickenborne, *o.c.*, *R.C.J.B.*, 1983, 50, nr. 14). Er anders over oordelen zou trouwens een eindeloze reeks van vrijwaringsvorderingen meebrengen, wat beter wordt vermeden (M. Cabrillac en C. Mouly, *Droit des sûretés*, Parijs, Litec, 1997, 199, nr. 240; G. Marty, P. Raynaud en P. Jestaz, *Droit civil, les sûretés, la publicité foncière*, Parijs, Sirey, 1987, 405, nr. 605).

4. Ook de regels met betrekking tot de bepaling van de omvang van de *bijdrageplicht* van iedere borg zijn gemeen aan het persoonlijke en het subrogatoire verhaalsrecht (P. Malaurie en L. Aynes, *Cours de droit de civil, Les sûretés, La publicité foncière (Le droit du crédit)*, Parijs, Cujas, 1992, 54, nr. 169).

Hierna zal verder worden ingegaan op de wijze waarop deze *bijdrageplicht* moet worden berekend. Deze berekeningswijze verschilt evenwel naargelang de borgen zich al dan niet hebben verbonden om eenzelfde schuld te waarborgen.

5. De eerste hypothese betreft het geval waarbij alle borgen dezelfde schuld of hetzelfde bedrag waarborgen. De meerderheid van de rechtspraak en rechtsleer is in dat geval de mening toegedaan dat iedere borg bij de onderlinge verdeling moet instaan voor een gelijk gedeelte van de totale schuld (Luik, 2 januari 1924, *J.L.*, 1924, 66; Rb. Brussel, 10 juli 1889, *B.J.*, 1890, 1303; Rb. Charleroi, 1 maart 1990, *T.B.B.R.*, 1991, 649; Rb. Turnhout, 1 juni 1994, *A.J.T.*, 1994-95, 571, met noot P. De Smedt; H. De Page, *o.c.*, p. 916, nr. 939; A. Kluyskens, *o.c.*, p. 675, nr. 560; *R.P.D.B., Compl.*, V, v° *Cautionnement*, p. 182, nr. 254; R. Vandeputte, *Beginsele van Belgisch Privaatrecht, X, Overeenkomsten*, deel 2, *Bijzondere overeenkomsten*, A., *Verkoop, bewaargeving, borgstelling*, Antwerpen, Standaard, 1981, 282, nr. 5; P. Malaurie en L. Aynes, *o.c.*, p. 54, nr. 171; P. Simler, *o.c.*, p. 497, nr. 616; P. Simler en P. Délébecque, *o.c.*, p. 148, nr. 159). Deze houding kan worden gegrond op het principe van de «*veruiterlijke wil*» (in die zin: G. Marty, P. Raynaud en P. Jestaz, *o.c.*, p. 405, nr. 605). Door zich als borg samen met andere borgen voor eenzelfde schuld of een gelijk bedrag te verbinden, plaatst deze borg zich jegens de schuldeiser op gelijke voet met de overige borgen en wordt naar de medeborgen ontegenzeggelijk de schijn gewekt dat hij zich ook als een gelijke zal gedragen in het raam van de *bijdrageplicht* tussen de verschillende borgen. Het spreekt voor zichzelf dat de medeborgen op deze gewekte schijn moeten kunnen vertrouwen.

Nochtans bestaan er enkele afwijkende stromingen in de rechtsleer met betrekking tot deze berekeningswijze.

6. Allereerst beweert de Franse auteur Agostini dat de bijdrageplicht van de borgen afhangt van de datum waarop de verschillende borgen zich borg hebben gesteld: hoe vroeger iemand zich borg stelt, hoe groter zijn bijdrageplicht. Als reden wordt verwezen naar de fictie dat een latere borg zich steeds borg stelt in de overtuiging dat zijn bijdrageplicht kleiner zal zijn dan de «*contributio*» van wie zich vroeger borg heeft gesteld (E. Agostini, noot onder Cass.fr., 10 november 1981, *D.* 1982, 418).

Problematisch is dat deze stelling uitgaat van een fictie. Zelfs indien deze opvatting zou worden aanvaard, dan nog geeft zij niet aan op welke wijze de onderlinge bijdrageplicht tussen de borgen moet worden berekend (M. Cabrillac en C. Mouly, *o.c.*, p. 203, voetnoot 203). Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze theorie geen weerklank vindt in de rechtspraak en de rechtsleer.

7. Volgens een andere stroming in de rechtsleer gebiedt de billijkheid dat rekening wordt gehouden met het «*onderscheiden belang*» van iedere borg in de gewaarborgde schuld (J.H. Herbots, C. Pauwels en E. Degroote, «Overzicht van rechtspraak (1988-1994), Bijzondere overeenkomsten», *T.P.R.*, 1997, p. 1230, nr. 897; M. Van Quickenborne, *o.c.*, *R.C.J.B.*, 1983, p. 48, nr. 12; J. Mestré, *o.c.*, *Rev. Trim. Dr. Civ.* 1981, p. 22, nr. 41).

Het is uitgerekend op deze theorie dat de borgen zich beriepen in het besproken cassatiearrest. In hun ogen konden zij slechts worden aangesproken voor de schulden van de vennootschap ten belope van hun deelgerechtigheid in die vennootschap.

Deze stroming heeft echter, net zoals de theorie van Agostini, het grote nadeel dat een specifiek en precies criterium ontbreekt om dit «*onderscheiden belang*» te bepalen (M. Cabrillac en C. Mouly, *o.c.*, p. 201, nr. 243; G. Marty, P. Raynaud en P. Jestaz, *o.c.*, 405; P. Simler en P. Délébecque, *o.c.*, p. 148, voetnoot 4).

Hierdoor wordt ons inziens de poort opengezet voor een eindeloze reeks betwistingen over de precieze bepaling van ieders «*onderscheiden belang*». Immers, dit «*onderscheiden belang*» is een erg open begrip dat voor vele interpretaties in aanmerking komt. Bijgevolg is het gevaar reëel dat de borgen zich zullen beroepen op alle mogelijke situaties en argumenten «*in feite*» om hun belang in de door de «*borg-solvens*» betaalde schuld te minimaliseren.

8. Ondanks deze kritiek is de Belgische en de Franse rechtspraak toch niet ongevoelig gebleken voor het criterium van het «*onderscheiden belang*». Deze op de billijkheid gebaseerde theorie maakte vooral opgeld in het raam van de borgstellingen die worden gegeven door de aandeelhouders ten voordele van hun vennootschap (Antwerpen, 21 april 1997, *R.W.*, 1997-98, 26; Rb. Charleroi, 3 januari 1991, *J.T.*, 1991, 747; Poitiers, 11 juni 1981, *D.S.*, 1982, 79; Versailles, 21 mei 1986, *D.*, 1986, *Inf. Rap.* 307).

Uiteindelijk heeft het Franse Hof van Cassatie een einde gemaakt aan deze discussie in de Franse rechtspraak door dit criterium uitdrukkelijk af te wijzen als uitgangspunt voor de berekening van de bijdrageplicht (Cass.fr., 28 juni 1994, *Bull.civ.*, IV, nr. 236, *J.C.P.*, G, I, 3.807, *Chron.Dr. des sûretés*, nr. 9, *Defrénois* 1994, art. 23.897, p. 1165, met noot L. Aynes). Door te beslissen «dat het onderlinge belang van de al dan niet hoofdelijke borgen bij de borgtocht hun bijdrage-

plicht niet beïnvloedt», heeft het hier geannoteerde arrest zich aangesloten bij deze afkeurende houding. Hieruit kan worden besloten dat zowel het Belgische als Franse Hof van Cassatie impliciet maar zeker het klassieke criterium van de «*veruiterlijkte wil*» onderschrijven (cf. randnr. 5). Elke borg dient dus bij te dragen voor een gelijk deel, *behoudens afwijkende overeenkomst*.

In de praktijk komt het vaak voor dat sommige borgen hun schuld beperken tot een bepaalde som, terwijl andere borgen zich onbeperkt borg stellen. Hoe moet de *bijdrageplicht* van de onderscheiden borgen worden bepaald indien zij zich op ongelijke wijze hebben verbonden jegens de schuldeiser en zij hun bijdrageplicht niet bij voorbaat contractueel hebben geregeld?

9. Het Franse Hof van Cassatie heeft in een arrest van 2 februari 1982 (Cass.fr., 2 februari 1982, *J.C.P.*, 1982, II, 19825, met noot P. Simler hierover het volgende beslist: «Lorsque plusieurs personnes ont cautionné un même débiteur pour une même dette, la caution qui a acquitté la dette a recours contre les autres cautions, chacune pour sa part et portion; qu'il résulte de cette disposition que la fraction de la dette devant être supportée par chacune des cautions à la suite de ce recours, doit être déterminée en proportion de leur engagement initial» (cursivering door de auteur)).

Uit deze passus valt af te leiden dat in dit verband de bijdrageplicht, behoudens andersluidend beding, in verhouding moet staan met de aanvankelijk opgenomen verbintenissen van de borgen.

In de rechtsleer treden voornamelijk twee berekeningswijzen op de voorgrond om deze bijdrageplicht te berekenen (voor een overzicht: P. Malaurie en L. Aynes, *o.c.*, 55, nr. 173; P. Simler, *o.c.*, p. 499, nr. 619; ook E. Dirix en R. De Corte, *Beginnelen van Belgisch Privaatrecht*, XII, *Zekerheidsrechten*, Brussel, Story-Scientia, 1996, 246, voetnoot 80; voor een overzicht van verschillende hypothesen: P.A. Foriers, «Les sûretés personnelles traditionnelles. Développement récents», in *Le droit des sûretés*, Brussel, Editions du jeune barreau, 1992, 180 e.v.; M. Cabrillac en C. Mouly, *o.c.*, p. 202, nr. 244).

10. Een eerste berekeningswijze wordt verdedigd door J. Mestré, (*o.c.*, *Rev. Trim. Dr. Civ.* 1981, p. 23, nr. 42 e.v.). Deze auteur neemt dat de berekening van de *bijdrageplicht* moet gebeuren door, per gewaarborgde schijf, de schuld onder de borgen te verdelen. Een voorbeeld zal dit verduidelijken. *Er bestaat een schuld van 150.000 fr. die wordt gewaarborgd door drie borgen: verbintenis borg 1: onbeperkte borgstelling; verbintenis borg 2: borgstelling beperkt tot 55.000 fr.; verbintenis 3: borgstelling beperkt tot 30.000 fr.*

Voor de eerste schijf van 30.000 fr. moeten de drie borgen samen instaan. Dit betekent dus 10.000 fr. per borg (30.000 fr. / drie borgen = 10.000 fr. per persoon). Voor de tweede schijf, van 30.000 tot 55.000 fr. moeten de eerste twee borgen samen instaan (borgen 1 en 2, omdat borg 3 niet voor meer dan 30.000 fr. kan worden aangesproken). Dit betekent dat borgen 1 en 2 ieder 12.500 fr. moeten betalen (55.000 fr. - 30.000 fr. = 25.000 fr.) / twee borgen = 12.500 fr. per borg). Voor het saldo van 95.000 fr. moet borg 1 alleen instaan.

Iedere borg zal dan ook het hiernavolgende moeten bijdragen voor de betaalde schuld: borg 1: 117.500 fr. (10.000 fr. + 12.500 fr. + 95.000 fr.); borg 2: 22.500 fr. (10.000 fr. + 12.500 fr.); borg 3: 10.000 fr.

11. Een andere berekeningswijze wordt verdedigd door P. Simler (p. 501 en 620 e.v.). Deze auteur gaat uit van de volgende formule:

$$\frac{\text{Gewaarborgde schuld (Gs)} \times \text{Verbintenis van de borg (Vb)}}{\text{Totaal van de verbintenissen van de borgen (TvB)}}$$

Bij wijze van voorbeeld zullen we de *bijdrageplicht* berekenen door de gegevens van de voorgaande casus te verwerken in deze formule: gewaarborgde schuld (Gs): 150.000 fr.; verbintenis van borg 1 (Vb1): onbeperkt, maar de schuld bedraagt 150.000 fr., dus bedraagt de verbintenis van de borg maximum 150.000 fr.; verbintenis van borg 2 (Vb2): 55.000 fr.; verbintenis van borg 3 (Vb3): 30.000 fr.; totaal van de verbintenissen van de borgen (Vb1 + Vb2 + Vb3 = TvB)

Dit betekent dat de borgen het volgende bedrag moeten bijdragen in de betaalde schuld: borg 1: 95.745 fr. (Gs × Vb1 / TvB); borg 2: 35.106 fr. (Gs × Vb2 / TvB); borg 3: 19.149 fr. (Gs × Vb3 / TvB).

12. Welke van deze twee berekeningswijzen verdient nu de voorkeur? Voor de duidelijkheid vergelijken we in de hiernavolgende tabel de uiteindelijke bijdrageverplichtingen van iedere borg per berekeningsmethode:

	Methode Mestré	Methode Simler
Borg 1	117.500fr.	95.745fr.
Borg 2	22.500fr.	35.106fr.
Borg 3	10.000fr.	19.149fr.

Uit deze tabel blijkt dat de methode van Mestré bijzonder voordelig is voor de borgen die hun waarborgverplichting tegenover de schuldeiser hebben beperkt. Het is evenwel niet overtuigend dat aan de borgen die hun waarborg hebben beperkt, een bevoorrechte positie moet worden toegekend. Door hun waarborgverplichting te beperken, hebben zij zich immers reeds tot op zekere hoogte beschermd. Deze methode bestraft dan ook de borgen die het grootste risico nemen.

De methode van Simler heeft daarentegen het voordeel dat iedere borg wordt «gewogen» en dat iedere borg naargelang zijn verbintenis een evenredig aandeel in de schuld moet dragen. Deze formule lijkt ons dan ook de meest rechtvaardige en beantwoordt het best aan het proportionaliteitsvereiste. Bovendien wordt niet alleen in Frankrijk deze vorm van evenredige verdeling door een meerderheid van de rechtsleer verdedigd (M. Cabrillac en C. Mouly, *o.c.*, 1997, 202, nr. 244; P. Malaurie en L. Aynes, *o.c.*, p. 55, nr. 173; P. Théry, *Sûretés et publicité foncière*, Parijs, P.U.F., 1988, p. 96, nr. 74), maar ook de meerderheid van de Belgische en de Nederlandse rechtsleer neemt eenzelfde houding aan (E. Dirix en R. De Corte, *o.c.*, 246, voetnoot 80 *in fine*; P.W. Kamp-huisen, *Mr. C. Asser's handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Bijzondere overeenkomsten*, deel II, *Huur, pacht, bewaargeving, bruikleen, verbruikleen en borgtocht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1976, 335).

13. Hierboven werd uitgebreid ingegaan op de mogelijke berekeningswijzen van de *bijdrageplicht* van de borgen, maar tot dusver werd nog niet aangegeven op welke wijze deze berekeningsmethodes moeten worden aangepast wanneer een van de borgen *insolvabel* is. In dat geval gaan de rechtspraak en de rechtsleer ervan uit dat het aandeel van de onvermogenende borg op een evenredige wijze moet worden omgeslagen over de overige borgen (Brussel, 19 juni

1889, *Pas.*, 1890, II, 332; Rb. Dinant, 2 juli 1936, *J.L.*, 1937, 100; H. De Page, *o.c.*, p. 917, nr. 939; *R.P.D.B., Compl.*, V, *Cautionnement*, p. 182, nr. 254; P. Malaurie en L. Aynes, *o.c.*, p. 56, nr. 174; A. Pitlo, *Het Nederlands burgerlijk wetboek*, deel 3 A, *De benoemde overeenkomsten*, Arnhem, Gouda Quint, 1979, 390; cf. art. 1214, tweede lid B.W. en art. 2026, tweede lid B.W.). In de praktijk komt dit erop neer dat ieders aandeel moet worden berekend met de hierboven beschreven methode, zonder dat bij de berekening van ieders aandeel rekening wordt gehouden met de door de insolvable borg opgenomen verbintenissen (P. Malaurie en L. Aynes, *o.c.*, p. 56, nr. 174 en voetnoot 111; P. Simler, *o.c.*, p. 506, nr. 626).

14. Zoals reeds gezegd, behoren deze berekeningswijzen geenszins tot de openbare orde of het dwingend recht. De borgen zijn dus gerechtigd om van deze berekeningswijzen af te wijken en om hun onderlinge *bijdrageplicht* contractueel te regelen (Cass.fr., juni 1991, *Bull. Civ.*, Iv, nr. 215; H. De Page, *o.c.*, p. 916, nr. 939; *R.P.D.B., Compl.*, V, *Cautionnement*, p. 182, nr. 254; F. T'Kint, *o.c.*, 1997, p. 388, nr. 797; M. Cabrillac en C. Mouly, *o.c.*, p. 201, nr. 243; P. Malaurie en L. Aynes, *o.c.*, p. 54, nrs. 170 en 171; P. Simler, *o.c.*, 490, nr. 606).

15. Bij wijze van besluit kan worden herhaald dat in het raam van de borgtocht de «borg-solvens» zijn verhaal tegen zijn medeborgen moet splitsen. Wanneer iedere borg zich op gelijke wijze heeft verbonden, zal de bijdrageplicht van iedere borg gelijk zijn. Wanneer de verschillende borgen zich daarentegen op ongelijke wijze hebben verbonden tegenover de schuldeiser, moet hun respectieve bijdrageplicht in verhouding staan tot de door hun opgenomen verbintenissen. Uiteraard kunnen partijen steeds contractueel afwijken van voornoemde regelen.

Ondanks het feit dat bovenstaande regelen klaar en duidelijk lijken, bestaan er toch stromingen in de rechtspraak die bepaalde gevolgen van deze regelen willen temperen, zoals de stroming die stelt dat de bijdrageplicht van de «gelijk-verbonden borgen» moet worden bepaald overeenkomstig het criterium van het «onderscheiden belang». Het geannoteerde arrest heeft deze borgvriendelijke strekking echter afgewezen. Het Hof van Cassatie geeft begrijpelijkerwijs nog steeds de voorkeur aan het criterium van de «veruiterlijkte wil». Ook de borgen onderling hebben immers behoefte aan zekerheid...

Raf Van Ransbeeck
Assistent K.U.-Brussel

Wanneer het arbeidshof de dringende reden tot ontslag van de beschermde werknemer erkent, gaat de vervalttermijn van drie werkdagen voor het geven van ontslag in op de derde werkdag na de kennisgeving van het arrest, krachtens art. 12 Wet Ontslagregeling Personeelsafgevaardigden 1991. Dit artikel sluit niet uit dat geldig ontslag kan worden gegeven vanaf de uitspraak die de dringende reden tot ontslag erkent, zelfs vóór het vertrekpunt van de in voornoemd art. 12 bepaalde termijn.

G. t/ V.Z.W. B.

Gelet op het bestreden arrest, op 9 maart 1998 gewezen door het Arbeidshof te Antwerpen, afdeling Hasselt;

...

Overwegende dat art. 12 van de wet van 19 maart 1991 houdende bijzondere ontslagregeling voor de personeelsafgevaardigden in de ondernemingsraden en in de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen alsmede voor de kandidaat-personeelsafgevaardigden bepaalt dat wanneer het arbeidshof de dringende reden tot ontslag erkent, de termijn van drie werkdagen bepaald in art. 35, derde lid, van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten ingaat op de derde werkdag na de kennisgeving van het arrest;

Dat deze termijn een vervalttermijn is die ertoe strekt binnen een maximumtermijn zekerheid te doen ontstaan over het al dan niet voortbestaan van de arbeidsovereenkomst;

Overwegende dat dit artikel niet uitsluit dat geldig ontslag kan worden gegeven vanaf de uitspraak die de dringende reden tot ontslag erkent, zelfs vóór het vertrekpunt van de termijn bepaald in het voormelde art. 12.

HOF VAN BEROEP TE GENT

9e KAMER – 3 MEI 1996

Voorzitter: de h. Thybergin

Raadsheren: de hh. Vandenbroucke en Oplinus

Advocaten: mrs. De Brabandere, Baekelandt en Cauwelier

Architect – 1. Taak – Toezicht op de uitvoering van het bouwwerk – Beëindiging van opdracht van toezicht zonder na te gaan of er een andere toezichthoudende architect is – Fout – 2. Informatieverplichting tegenover bouwheer – Omvang – Risico's verbonden aan bouwen zonder toezicht

1. Een architect die in akkoord met de bouwheer een einde maakt aan zijn opdracht tot het uitoefenen van toezicht op de uitvoering van het bouwwerk, zonder zich ervan te vergewissen dat een andere architect met dat toezicht is belast en zonder daarvan kennis te geven aan het openbaar bestuur dat de bouwvergunning heeft afgeleverd en aan zijn Raad van de Orde, beëindigt op foutieve wijze dat deel van zijn overeenkomst en schiet tekort aan zijn deontologische plicht.

2. Een architect moet de bouwheer informeren omtrent diens verplichtingen die uit de wetten en reglementen in verband met het bouwen voortvloeien en omtrent de risico's die aan de miskenning ervan zijn verbonden, zoals aan de risico's van het bouwen zonder toezicht.

A. t/ V. en Faillissement B.V.B.A. D.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 14 JUNI 1999

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Waüters

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaat: mr. Houtekier

Ondernemingsraad en Veiligheidscomité – Beschermde werknemer – Ontslag – Dringende reden – Erkenning door arbeidshof – Kennisgeving van de dringende reden – Termijn

Bij verzoekschrift ter griffie neergelegd op 30 december 1991 stelde appellant, hierna te noemen «de architect», op tijdige en regelmatige wijze hoger beroep in tegen het vonnis dat op 22 oktober 1991 werd gewezen door de vijfde kamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk.

In dat vonnis werd gezegd dat eerste geïntimeerde (hierna te noemen «de bouwheer») tegenover tweede geïntimeerde qq (hierna te noemen «de aannemer») een vordering heeft van 221.250 fr. en werd de architect veroordeeld om aan de bouwheer 221.250 fr. te betalen meer de gerechtelijke instrest vanaf de neerlegging van het eindverslag van de deskundige, nl. 10 september 1990, tot de betaling. Aan de bouwheer werd voorbehoud verleend voor de B.T.W. op het herstelbedrag van 206.250 fr. en de architect werd veroordeeld tot betaling van die bedragen.

Er werd gezegd dat de aansprakelijkheden van de architect en de aannemer *in solidum* gelden. De wederzijdse vorderingen in vrijwaring van de architect en de aannemer werden voor de helft gegrond verklaard. Het gevorderde voorbehoud van de bouwheer in verband met de definitieve minwaarde van de vloer werd ongegrond verklaard, alsmede de tegeneis van de architect wegens tergend en roekeloos gedrag.

...

De aanhoudende betwisting tussen partijen heeft betrekking op de volgende gegevens:

Op 17 juni 1978 ondertekenden de aannemer en de bouwheer een overeenkomst tot het bouwen van een woning te...

De bouwheer ondertekende op een onbekend tijdstip een niet gedateerde verklaring waarin hij bevestigt dat de architect niet wordt belast met het wettelijk toezicht op de uitvoering van de betrokken werken. De bouwheer bevestigt tevens dat hij zelf een architect zal aanzoeken om het toezicht te doen.

In een aangetekende brief van 7 januari 1989 meldde de bouwheer aan de aannemer en de architect dat er vochtproblemen zijn in zijn woning.

Op 1 juni 1989 dagvaardde de bouwheer de architect en de aannemer. Bij tussenvonnis van 10 oktober 1989 werd ingenieur-architect Geert Deconinck als expert aangesteld.

Op 10 september 1990 legde de expert zijn eindverslag neer. Hij kwam tot het besluit dat de waterkeringslaag té laag is aangebracht en de PVC-folie niet verticaal is opgetrokken zodat het grondwater zich door druk of capillaire opzuiging in de vloer en de muren kan verspreiden. Dat is een uitvoeringsfout. De waterdichting is een dermate belangrijk onderdeel van het werk dat een architect, die weliswaar niet permanent op de werf hoeft te zijn, dit hoe dan ook dient te controleren en daartoe tijdens de werken ruimschoots de gelegenheid heeft, aldus de expert.

1. De aansprakelijkheid van de aannemer

In hoger beroep betwist de aannemer zijn verantwoordelijkheid niet: hij vraagt op dat punt bevestiging van het eerste vonnis.

2. De aansprakelijkheid van de architect

Op een gegeven ogenblik (op 18 april 1979 volgens de architect d.w.z. nadat de architect de plannen had opgesteld en de bouwvergunning was verkregen) kwam er blijkens de

hierboven vermelde niet gedateerde verklaring van de bouwheer een einde aan de opdracht van de architect. Die beëindiging kwam blijkbaar tot stand in onderling akkoord tussen de bouwheer en de architect; de architect heeft tegen het beëindigen van het contract nooit geprotesteerd en hij bevestigt in zijn beroepsakte dat hij akkoord ging met de beëindiging van zijn prestaties. De architect is het er ook over eens dat zijn opdracht niet is uitgedoofd door uitvoering, maar werkelijk (voortijdig) werd beëindigd. In zijn beroepsakte erkent hij immers dat hij eerst wél met het toezicht was belast.

Terwijl zijn oorspronkelijke opdracht bestond in het ontwerpen en het toezicht houden, werd het tweede deel van zijn opdracht na een *mutuus dissensus* geschrapt.

Er dient echter te worden vastgesteld dat de architect op een foutieve manier de overeenkomst met de bouwheer heeft beëindigd.

Overeenkomstig art. 4 van de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van het beroep van architect moet er op een architect beroep gedaan worden voor het opmaken van plannen en de controle op de uitvoering van de werken. In uitvoering daarvan bepaalt art. 21 van het reglement van beroepslichten der architecten, vastgesteld op 16 december 1983 door de Nationale Raad van de Orde der Architecten en goedgekeurd bij K.B. van 18 april 1985, dat de architect de opdracht voor het opmaken van een uitvoeringsontwerp niet mag aanvaarden zonder tegelijkertijd te zijn belast met de controle op de uitvoering der werken.

Daarvan wordt afgeweken als de architect de verzekering heeft dat een ander architect met de controle is belast. In dat geval geeft hij daarvan kennis aan het openbaar bestuur dat de bouwvergunning heeft verleend, en aan zijn Raad van de Orde en deelt hij de naam mee van de architect die hem opvolgt. Hij zal op dezelfde wijze handelen wanneer hij, na een uitvoeringsontwerp te hebben afgeleverd, door de bouwheer van de controleopdracht wordt ontheven.

In huidige zaak is de architect aan zijn deontologische plicht tekortgeschoten: hij kende de naam van zijn opvolger niet en heeft hem *a fortiori* niet meegedeeld aan het bestuur en aan de Orde.

Daarnaast schoot de architect ook tekort in zijn voorlichtingsplicht tegenover de bouwheer. De architect heeft de plicht om de bouwheer voor te lichten omtrent diens verplichtingen die uit de wetten en reglementen i.v.m. het bouwen voortvloeien en omtrent de risico's die aan de miskenning ervan verbonden zijn (Gent, 24 juni 1988, *R.W.*, 1990-91, 262). In huidige zaak heeft de architect de bouwheer op geen enkele manier voorgelicht over de risico's van het bouwen zonder toezicht. Hij kon er nochtans vanuit gaan dat er zonder toezicht zou worden gebouwd, want hij kende de naam van zijn opvolger niet. Door aldus te handelen heeft de architect een fout begaan tegenover de bouwheer. De architect dient in te staan voor de schade die hij daardoor heeft veroorzaakt.

De deskundige komt tot het besluit dat de architect hoe dan ook controle had moeten uitoefenen op de waterkering (zie *supra*). Er kan met andere woorden niet worden gezegd dat de architect vrijuit gaat omdat het een uitvoeringsfout betreft: zo er toezicht was geweest, zou de architect het probleem in verband met de waterkering onderkend hebben. Nu er mede door de fout van appellant geen toezicht was, dient deze voor de gevolgen daarvan in te staan.

...

3. De aansprakelijkheid van de bouwheer

Het staat vast dat de bouwheer gebouwd heeft zonder toezicht. De bouwheer kan zich niet verschuilen achter zijn onkunde wat het bouwen van huizen betreft of achter het feit dat hij in Oostnieuwkerke woonde of achter het feit dat het om «systeembouw» ging. Hij ondertekende een afstand van toezicht. Deze afstand is niet met een wilsgebrek behept; dergelijk wilsgebrek wordt niet bewezen. Het is met name niet bewezen dat de bouwheer deze verklaring ter ondertekening voorgelegd gekregen zou hebben samen met een pak andere documenten, zodat hij niet wist wat hij ondertekende. Enig verder bewijs van een wilsgebrek wordt ook niet aangeboden. De bouwheer wist met andere woorden dat hij bouwde zonder toezicht. Hij heeft daarmee een risico genomen waarvan hij de gevolgen moet dragen.

Rekening houdende met alle omstandigheden van de zaak dient 20% van de schade ten laste van de bouwheer gelaten te worden. De aannemer en de architect zijn verantwoordelijk voor 80% van de schade.

Aangezien hun samenlopende fouten beiden samen aanleiding hebben gegeven tot de schade heeft de eerste rechter de architect en de aannemer terecht *in solidum* veroordeeld.

De eerste rechter heeft ook terecht de wederzijdse eisen in vrijwaring van aannemer en architect voor de helft toegerekend.

Uit het voorgaande blijkt dat de tegeneis wegens tergend en roekeloos geding ongegrond is gebleven.

...

Aangezien voorbehoud geen rechten schept, kan de bouwheer voorbehoud worden verleend nopens de definitieve minwaarde van de vloer.

...

NOOT – Bovenstaand arrest is definitief.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER – 22 OKTOBER 1997

Voorzitter: de h. Maffei

Raadsheren: de hh. Blondeel en Rutsaert

Advocaten: mrs. Pepermans en Sacré

Overeenkomst – Bedrog – Listige kunstgreep – Lening – Verzwijging van reële rentevoet – Incidenteel bedrog

Te dezen heeft de uitlener, met het verzwijgen van de reële rentevoet, het resultaat van de forfaitaire rentevoet (9% per jaar) binnengeloofd via de becijfering van de rente, die in werkelijkheid bijna het dubbele bedraagt. Zodoende heeft de uitlener klaarblijkelijk een kunstgreep toegepast waardoor de leners werden misleid omtrent de realiteit van de voorgestelde en door hen aanvaarde rentevoet. Deze misleidende voorstelling van zaken kan te dezen niet anders worden begrepen dan dat daarbij de bedoeling van de uitlener voorzat om, gebruik makende van de onwetendheid van de leners, deze te misleiden.

Te dezen heeft het bedrog slechts een incidenteel karakter, omdat het enkel tot gevolg heeft gehad dat de leners aan meer

bezwarende voorwaarden hebben gecontracteerd, nu ze wel degelijk een lening wensten aan te gaan aan de rentevoet die hen werd voorgesteld.

M. en S. t/ D.

Gelet op de processtukken waaronder een afschrift van het bestreden vonnis dat op 21 februari 1997 op tegenspraak werd uitgesproken door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, beslissing die na een eerste foute berekening op 13 juni 1997 opnieuw per 4 augustus 1997 werd betekend, en waartegen inmiddels tijdig een regelmatig hoger beroep werd ingesteld, met een verzoekschrift dat op 14 juli 1997 werd neergelegd ter griffie van het hof;

Het voorwerp van het hoger beroep

Overwegende dat geïntimeerde op 20 november 1996 dagvaarding liet betekenen aan appellanten met het oog op hun veroordeling tot betaling van 314.180 frank in hoofdsom, te vermeerderen met de gerechtelijke interest; dat hij desbetreffend aanvoerde dat hij aan de huidige appellanten op 1 december 1992 een bedrag van 650.000 frank leende, dat terugbetaalbaar was vanaf 1 januari 1993, met maandelijkse betalingen van 10.834 frank kapitaal en 4.875 frank rente, maar dat eerstgenoemde sinds april 1996 geen terugbetalingen meer verrichten, ten gevolge waarvan het uitstaand saldo meteen opeisbaar werd;

Overwegende dat appellanten voor de eerste rechter excepties hebben opgeworpen geput uit de nietigheid van de dagvaarding en van de leningsovereenkomst; dat zij voorts vorderden dat minstens de rentevoet van de lening zou worden verminderd tot de wettelijke rentevoet en dat de lening verder zou kunnen worden afbetaald *a rato* van 10.000 frank per maand.

Overwegende dat in het bestreden vonnis alle verweer werd verworpen en de eis, na correctie van de resterende mensualiteiten (21 in plaats van 20) en na beperking van de bedongen rente tot op de dag van het vonnis, werd toegewezen ten belope van 281.139 frank, te vermeerderen met de gerechtelijke interest; dat, spijts het anders contractueel bepaalde, werd geoordeeld dat de anticipatief geïnde som diende te worden beperkt tot het kapitaal en voor het overige gerechtelijke interest was verschuldigd;

Overwegende dat appellanten al de middelen die ze in eerste aanleg aanvoerden, voor het hof handhaven;

De feiten

Overwegende dat op een niet nader bepaalde datum tussen appellanten en geïntimeerde een overeenkomst werd gesloten, waarbij eerstgenoemden erkenden dat ze een bedrag van 650.000 frank hadden ontvangen uit hoofde van een lening;

Overwegende dat betreffende die lening onder meer het volgende werd gestipuleerd (vertaling uit het Frans door het hof):

- dat de leners zich hoofdelijk verbonden en boven hun handtekening schreven «lu et approuvé» (gelezen en goedgekeurd);
- dat het geleende bedrag diende te worden terugbetaald in zestig maandelijkse betalingen van 10.834 frank, waarvan

de eerste op 1 januari 1993 diende te worden verricht;

- dat een rente verschuldigd was van 9% per jaar op de som van 650.000 frank, d.w.z. 58.550 (lees 58.500) frank per jaar;
- dat het kapitaal eventueel vervroegd kon worden terugbetaald met aanpassing van de rentelast;
- dat die rente maandelijks betaalbaar was *a rato* van 4.875 frank, te samen met het kapitaal, zodat maandelijks 15.708 frank diende te worden betaald;
- dat in geval van vervroegde terugbetaling de rente zou worden herzien;
- dat in geval van wanbetaling het resterende saldo in hoofdsom en rente opeisbaar werd, na het toesturen van een aangetekende aanmaning;

Overwegende dat in art. 4 van de overeenkomst werd bedongen dat in geval van wanbetaling de uitlener gerechtigd was om, na een aanmaning en het navolgend verstrijken van een maand, de hele uitstaande schuld in kapitaal en interest op te vorderen;

Overwegende dat geïntimeerde op 9 september 1996 appellanten heeft aangemaand om hun achterstal van de maanden april tot en met september 1996, zijnde 94.254 frank, aan te zuiveren; dat zijn raadvrouw op 7 oktober 1996 een tweede maal aanmaande, maar zonder nuttig gevolg;

In rechte

...

3. Overwegende dat appellanten de toegewezen vordering betwisten en op tegeneis stellen dat de leningsovereenkomst dient te worden vernietigd wegens dwaling en/of bedrog; dat zij desbetreffend verwijzen naar het feit dat de bedongen maandelijks terugbetaling berust op een veel hogere intrestvoet – zij gewagen van een woekerrete van 45% – dan de aangegeven rentevoet van 9% en stellen dat geïntimeerde hen ten onrechte liet geloven dat zij slechts dit laatste percentage zouden betalen;

Overwegende dat uit de gegevens die door partijen in conclusies worden meegedeeld blijkt dat zij elkaar kennen als gevolg van hun bezigheden in een Brusselse nachtclub, die door geïntimeerde werd (of wordt) geëxploiteerd en waar appellant als loodgieter zou hebben gewerkt, terwijl appellante er een niet nader gespecificeerde activiteit uitoefende;

Overwegende dat in art. 2 van de overeenkomst werd bedongen dat het uitgeleende kapitaal van 650.000 frank zou worden terugbetaald gespreid in zestig maandelijks betalingen van 10.834 frank; dat met die zestig aflossingen dus veertig frank meer dan het ontleende kapitaal wordt terugbetaald;

Overwegende dat art. 3, eerste lid, van de overeenkomst als volgt werd opgesteld (vertaling door het hof): «de heer en mevrouw M.S. verbinden zich hoofdelijk om aan de heer De P. een interest te betalen van 9% per jaar op de som van 650.000 frank, zijnde een bedrag van 58.550 frank per jaar»; dat in het tweede lid werd gesteld (vertaling door het hof): «De interest is maandelijks betaalbaar en beloopt 4.875 frank per maand».

Overwegende dat partijen het kennelijk eens waren om te contracteren tegen een rentevoet van 9% per jaar; dat geïntimeerde zulks in conclusies trouwens bevestigt en die rentevoet vergelijkt met de wettelijke intrestvoet van 8% die op het ogenblik van de contractsluiting van kracht was; dat ap-

pellante, die op geïntimeerdes exemplaar van de overeenkomst daarenboven schreef dat ze zich hoofdelijk en ondeelbaar borg stelde – ofschoon ze mededebiteur was –, haar verbintenis als volgt uitdrukte (vertaling door het hof): «ten belope van het bedrag van 650.000 frank in hoofdsom, benevens de interest tegen 9% per jaar»;

Overwegende dat de wijze waarop ter uitvoering van de bedongen rentevoet de rentelast vervolgens werd becijferd (de laatste zinsnede) «een bedrag van 58.550 frank per jaar» en (in het tweede lid) werd betaalbaar gesteld: «4.875 frank per maand» evenwel berust op de toepassing van een forfaitaire rentevoet van 9%, die loopt tijdens de hele duur van de lening en op het aanvangsbedrag ervan; dat zulks vanzelfsprekend leidt tot een hogere reële rentevoet dan 9%, omdat de forfaitaire rente wordt aangerekend zonder rekening te houden met het reeds afgeloste kapitaal;

Overwegende dat op grond van een gebruikelijke berekeningsformule van de reële rentevoet (toepassing van het principe van de gemiddelde vervaldag), de omrekening van de forfaitaire rentevoet als volgt gebeurt: $I = p \times 24 \times n / n + 1$ (I: reële rentevoet-p: maandelijks forfaitair lastenpercentage / n: aantal termijnen), dat, aangezien de maandelijks forfaitaire rente 4.875 frank beloopt, de forfaitaire rentevoet 0,75% per maand bedraagt ($9\% \times 1/12$), zodat de reële rentelast geen 9% maar 17,7049% per jaar beloopt;

Overwegende dat de aanrekening van een forfaitaire rentelast eigen is aan bepaalde specifiek professionele verlening van consumentenkrediet; dat geïntimeerde blijkbaar met de toepassing van die techniek is vertrouwd en hij dus ongetwijfeld wist dat de voorgestelde rente (9%) niet beantwoordde aan de reële rente die hij aanrekende;

Overwegende dat indien geïntimeerde appellanten geld wilde uitlenen gedurende vijf jaar tegen «9% forfaitair» per jaar – dus zonder rekening te houden met het gaandeweg gedelde kapitaal – het hem toekwam om zulks nadrukkelijk te stellen, zodat de leners een adequaat zicht zouden krijgen op de rentevoet die ze in werkelijkheid zouden betalen; dat geïntimeerde bijgevolg niet te goeder trouw kon bedingen dat de rente, die in reële termen 17,705% per jaar beliep, slechts 9% bedroeg.

Overwegende dat te dezen, met het verzwijgen van de reële rentevoet, het resultaat van de forfaitaire rentevoet werd binnengeloofd via de becijfering van de rente, die helemaal niet met 9% per jaar, maar met bijna het dubbele ervan overeenkomt;

Overwegende dat geïntimeerde zodoende klaarblijkelijk een kunstgreep heeft toegepast waardoor appellanten werden misleid omtrent de realiteit van de voorgestelde en door hen aanvaarde rentevoet; dat de misleidende voorstelling van zaken *in concreto* niet anders kan worden begrepen dan dat daarbij een bedoeling voorzat om, gebruik makende van de onwetendheid van de leners, deze te misleiden; dat geïntimeerde immers zelfs binnen het bestek van onderhavig geding wel stelt dat een rentevoet van 9% werd beoogd, maar niet beweert dat de becijfering van de rente berust op een vergissing, zodat hij wel degelijk beoogde de door hem becijferde sommen te innen, ondanks het feit dat ze met toepassing van die rentevoet niet overeenstemmen;

Overwegende dat geïntimeerde aldus bedrog heeft gepleegd en appellanten bij de totstandkoming van de overeenkomst hun wil slechts op gebrekkige wijze hebben kunnen uiten;

Overwegende dat het bedrag evenwel slechts een incidenteel karakter heeft, daar het enkel tot gevolg heeft gehad dat appellanten tegen meer bezwarende voorwaarden hebben gecontracteerd; dat appellanten immers wel degelijk een lening wensten aan te gaan met een werkelijke rentelast van 9%;

4. Overwegende dat er aldus geen grond bestaat om de leningsovereenkomst nietig te verklaren, maar appellanten gerechtigd zijn op schadeloosstelling ten belope van het geleden nadeel, aangezien geïntimeerde een fout heeft begaan bij de contractsluiting;

Overwegende dat de geleden schade gelijk is aan het verschil tussen de rentelast van 9% die werd bedongen en die aan 17,705% die in de door geïntimeerde becijferde renterekening werd gehanteerd;

Overwegende dat op basis van een aflossing met vaste maandelijks bedragen gespreid over zestig maanden, de maandelijks last verbonden aan een lening van 650.000 frank met een looptijd van vijf jaar 13.689 frank bedraagt; dat het totaal terug te betalen bedrag over vijf jaar in hoofdsom en rente 821.340 frank beloopt en de totale rentelast over die periode dus 171.340 frank bedraagt;

Overwegende dat appellanten 39 maal 15.709 frank hebben betaald, zijnde in totaal 612.651 frank; dat ze volgens het besliste delgingsschema per 1 maart 1996, datum waarna niet meer werd terugbetaald, slechts 533.871 frank moesten hebben afgelost;

Overwegende dat het excedent op het aflossingsschema was opgebruikt vanaf oktober 1996; dat aldus ten tijde van de dagvaarding in november 1996 er een achterstal bestond, getoetst aan de besliste aflossingstabel, maar de voorgeschreven formaliteit voor vervroegde opeisbaarheid van de lening, als bepaald in art. 4 van de overeenkomst, op dat ogenblik niet nuttig was voltrokken; dat een vordering tot vervroegde opeising van het saldo bijgevolg niet kon worden toegewezen;

Overwegende dat door appellanten niet meer werd terugbetaald vanaf de aflossing bepaald voor de maand april 1996, terwijl de lening per 1 december 1997 volledig dient afgelost te zijn;

Overwegende dat, rekening houdende met de vanaf 1 januari 1993 te vroeg betaalde sommen en de sinds oktober 1996 achterstallige afbetalingen, het gepast voorkomt het credit en debet aan rente inzake te vroeg en te laat afgeloste sommen te compenseren; dat, gelet op de toegepaste compensatie en de nakende eindvervaldag op 1 december 1997, de appellanten dienen te worden veroordeeld om het resterende saldo van de lening in hoofdsom en rente, zijnde 208.689 frank (821.340 - 612.651), te betalen; dat zij op deze som moratoire rente verschuldigd zijn vanaf de uitspraak van dit arrest;

...

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5bis KAMER – 14 DECEMBER 1998

Voorzitter: de h. Lemmens

Advocaten: mrs. Paklons loco Van Deun en Hofkens

Vennootschap – Vereffening – Aansprakelijkheid vereffenaar – Nadeel schuldeisers

De vereffenaar die onmiddellijk na de ontbinding overgaat tot de toebedeling van het vastgestelde liquidatiesaldo aan de enige vennoot, met miskenning van de rechten van de schuldeisers, handelt onrechtmatig.

R.S.Z. t/ Van D.

Uit de gedinginleidende dagvaarding blijkt dat appellant geïntimeerde persoonlijk aansprakelijk achtte voor de schade die hij beweerde te lijden wegens de fout die hij in zijn hoedanigheid van vereffenaar van de ontbonden B.V.B.A. H. zou hebben begaan bij de verdeling van het actief van de vereffende vennootschap, meer bepaald door geen rekening te hebben gehouden met de gekende schuld die deze ontbonden vennootschap nog t.o.v. appellant had.

...

Geïntimeerde stelt dat hij niet wist dat appellant schuldeiser van de ontbonden B.V.B.A. was en dat deze schuld maximum 40.000 fr. zou bedragen.

Geïntimeerde, die tevens zaakvoerder van B.V.B.A. H. was, werd door de inspectie van de sociale wetten (bij het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid) op 29 augustus 1986 ondervraagd i.v.m. de tewerkstelling van de heer J. in België, en uit het relaas van deze ondervraging blijkt dat hij wist of diende te weten dat hij door de niet-inschrijving van deze werknemer zich schuldig kon hebben gemaakt aan overtreding van de Belgische socialezekerheidswetgeving en dat uit dien hoofde door de R.S.Z. (appellant) navorderingen inzake verschuldigde socialezekerheidsbijdragen zouden worden gedaan.

Desondanks heeft geïntimeerde onmiddellijk na de ontbinding van de B.V.B.A. op 11 maart 1987 vastgesteld «dat de schuldeisers van de vennootschap betaald werden», en werd op de buitengewone algemene vergadering van 11 maart 1987 «vastgesteld dat het saldo aan de enige vennoot werd toebedeeld».

Geïntimeerde diende in voormelde omstandigheden als vereffenaar een provisie voor de betaling van de schuldvordering van appellant aan te leggen en nadere informatie omtrent de omvang van deze schuldvordering in te winnen en heeft, door zonder meer «het saldo aan de enige vennoot toe te bedelen» dan ook foutief gehandeld.

Appellant heeft in zijn conclusie in hoger beroep de samenstelling van zijn schuldvordering gepreciseerd en geïntimeerde heeft daar geen kritiek op gegeven.

Deze samenstelling wordt bovendien verantwoord door de door appellant neergelegde stukken (het betreft bijdragen voor het eerste en tweede kwartaal van 1986, nu de heer J. van ongeveer 1 maart tot medio juni 1986 werd tewerkgesteld).

Geïntimeerde heeft niet betwist dat er op het ogenblik van de ontbinding voldoende actief aanwezig was om deze schuldvordering (ad 180.555 fr.) te betalen, en ook volgens de inhoud van het proces-verbaal van de buitengewone algemene vergadering van 11 maart 1987 betrof het een batige vereffening.

Derhalve wordt de door voormelde fout van geïntimeerde aan appellant toegebracht schade begroot op het volle-

dige bedrag van deze schuldvordering, die immers zonder deze fout volledig betaald zou geworden zijn.

...

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

4e KAMER – 18 NOVEMBER 1996

Voorzitter: de h. Vanherpe

Rechters in handelszaken: de hh. Snick en D'Huyvetter

Advocaten: mrs. Deman en Coppens

Overeenkomst – Derde-medeplichtigheid aan contractbreuk – Goede trouw van de derde – Aankoop van tweedehandswagen – Opvragen van oorspronkelijke factuur – Vennootschapsband tussen de oorspronkelijke verkoper en de derde-koper

Teneinde tot derde-medeplichtigheid aan contractbreuk te besluiten, dient vast te staan dat de derde wist, minstens behoorde te weten dat hij andermans wanprestatie mogelijk maakte. Bij de aankoop van een tweedehandswagen kan van de derde-koper niet worden geëist dat hij meer doet dan de oorspronkelijke aankoopfactuur op te vragen.

Het enkele feit dat de derde-koper van een tweedehandswagen een zustervenootschap is van de oorspronkelijke verkoper, houdt nog niet in dat die derde wist of behoorde te weten dat hij, door die wagen te kopen, andermans contractuele wanprestatie mogelijk maakte.

N.V. C.L. t/ N.V. M.

Met dagvaarding van 11 maart 1993 vordert de N.V. C. L. de veroordeling van de N.V. M. tot betaling van 150.295 fr., meer de wettelijke interesten op 140.295 fr. vanaf 19 februari 1992 tot de dag van de volledige betaling, meer 40.468 fr., meer de gerechtelijke interesten vanaf de dagvaardingsdatum (11 maart 1993) tot aan de dag van de volledige betaling, meer de gerechtskosten.

...

Beoordeling

I.a) Ph. B. heeft op 21 november 1989 een wagen Suzuki gekocht van de C.V. N. M. Onder haar vroegere handelsbenaming (N.V. C. H.) heeft de N.V. C. L. deze overeenkomst gefinancierd voor 250.000 fr. Een en ander is neergelegd in de overeenkomst van 21 november 1989. Bij deze overeenkomst zijn er drie partijen: C.V. N. M., als verkoper, Ph. B., als koper en de N.V. C. H., die aankondigt de aankoop te financieren voor 250.000 fr.

De algemene voorwaarden bepalen onder meer:

art. 4: «De koper(s), medekoper(s) en borg(en) die zich hoofdelijk en ondeelbaar verbinden, bevestigen de echtheid van de hiervoor vermelde inlichtingen. De C. H. N.V. stort het te financieren bedrag rechtstreeks aan de verkoper, die haar in de plaats stelt in zijn rechten en vorderingen.

art. 5. Eigendomsvoorbehoud.

In afwijking van artikel 1583 van het Burgerlijk Wetboek gebeurt de overdracht van eigendom slechts na volledige be-

taling van al de verschuldigde sommen, in hoofdsom en toebehoren, ingevolge onderhavig contract. Tot op dat ogenblik verbinden de kopers zich om niet onder bezwarende titel te beschikken over de aangekochte voorwerpen (...);»

b) Op 27 november 1989 wordt de rekening van de C.V. N. M. gecrediteerd met 250.000 fr. door de N.V. C. H.;

Aanvankelijk betaalt Ph. B. de financiering af. De afbetalingen worden op een gegeven ogenblik echter gestaakt.

Door de N.V. C. L. wordt ten laste van Ph. B. een vonnis gevorderd op 22 september 1992, en bij verstek wordt laatstgenoemde veroordeeld tot betaling van 150.295 fr., meer de wettelijke interesten op 140.295 fr. vanaf 19 februari 1992.

Ph. B. wordt failliet verklaard op 3 december 1992. Uit de door de curator verstrekke gegevens blijkt dat Ph. B. op 7 april 1990 de wagen ondertussen had doorverkocht aan de N.V. M. aan 400.000 fr. + 25% B.T.W. = 500.000 fr.

c) Door niet of niet voldoende na te gaan of Ph. B. wel beschikkingsbevoegd was, heeft de N.V. M. volgens de N.V. C. L. schade toegebracht aan laatstgenoemde en is zij derde-medeplichtig geweest aan contractbreuk. Veroordeling ten laste van de N.V. M. wordt gevorderd tot betaling van de bedragen waartoe Ph. B. eerder is veroordeeld bij vonnis van 22 september 1992 (zie *supra*), meer de kosten van de gedwongen tenuitvoerlegging ten laste van Ph. B.

...

II. Door de betaling van 250.000 fr. op rekening van de C.V. N. M., is de N.V. C. H. thans de eiseres, gesubrogeerd in de rechten van de C.V. N. M. De betaling heeft weliswaar niet op dezelfde datum als de overeenkomst plaatsgehad, maar uit de feitelijke gegevens van de zaak dient te worden afgeleid dat een en ander neerkomt op een subrogatie die heeft plaatsgehad op het ogenblik van de betaling (cfr. art. 1250, 1°, B.W.).

III. De wagen was nog niet (en is nog niet) afbetaald. Aldus geldt tussen de rechtstreeks betrokken partijen, nl. Ph. B. en de eiseres (gesubrogeerd in de rechten van de C.V. N. M.), het geldig in de basisovereenkomsten bedongen eigendomsvoorbehoud. Door de verkoop van de wagen heeft Ph. B. contractbreuk gepleegd: hij was immers beschikkingsonbevoegd.

De N.V. M. ontkent op enige wijze medeplichtig te zijn geweest aan de contractbreuk van Ph. B. Hiervoor verwijst zij naar het feit dat zij bij de C.V. N. M. de factuur heeft gevraagd van laatstgenoemde ten laste van Ph. B., en naar het feit dat de factuur ook effectief als betaald genoteerd staat in de boeken van de C.V. N. M.

Op de factuur van de C.V. N. M. van 26 december 1989 staat er geen eigendomsvoorbehoud vermeld. Evenmin staat erop vermeld dat de factuur nog niet zou zijn vereffend. Ook staat er niets op dat een verwijzing zou betekenen naar de financieringsovereenkomst met de N.V. C. H. (thans de eiseres).

IV. De N.V. M. is specialist in de materie van auto's (zie b.v. de statuten van de B.V.B.A. M., thans N.V.: «De aankoop en verkoop van wagens zowel tweedehands als nieuwe (...)). Zij is dan ook stellig niet onbekend met de technieken van leasing en eigendomsvoorbehoud.

Bij de aankoop van een tweedehandsvoertuig diende zij de aankoopfactuur (van Ph. B. bij de C.V. N. M.) te vragen (zie R. Kruithof e.a., «Overzicht van Rechtspraak, Verbindingen», *T.P.R.*, 1994, nr. 259, vooral blz. 563-564).

Op die factuur staat er echter niets in verband met enig eigendomsvoorbehoud of een financiering door een bank. Uit de factuur kon de N.V. M. dan ook niet vernemen dat het aan Ph. B. vooralsnog verboden was de auto te vervreemden.

V. Teneinde tot derde-medeplichtigheid tot contractbreuk te besluiten, dient vast te staan dat de derde wist, minstens behoorde te weten dat hij andermans wanprestatie mogelijk maakte. De beoordeling maakt de toepassing van art. 1382-1383 B.W. uit. Concreet komt *in casu* de vraag hierop neer of de N.V. M. nog méér had dienen te doen dan de oorspronkelijke factuur op te vragen.

De factuur is principieel de weerspiegeling van het contract tussen de partijen. De N.V. M. mocht zich baseren op de kwestieuze factuur, waarop er geen eigendomsvoorbehoud stond vermeld.

De N.V. M. diende niet aan Ph. B. te vragen of de wagen al dan niet was (af)betaald. De overdracht van eigendom gebeurt bij koop-verkoop immers totaal en onmiddellijk, tenzij anders overeengekomen, terwijl er uit de factuur bleek dat er geen eigendomsvoorbehoud was en Ph. B. bijgevolg principieel als beschikkingsbevoegd overkwam.

VI. Goede trouw wordt vermoed.

De C.V.N. M. wist, minstens behoorde te weten dat er een financieringsovereenkomst was met een eigendomsvoorbehoudsclausule. Zij was er immers zelf partij bij geweest.

De N.V. M. is een zuster vennootschap van de C.V. N. M. Dit wordt uitdrukkelijk erkend door eerstgenoemde in haar conclusies neergelegd op 14 september 1993. De N.V. M. gaat zelfs zover te bevestigen dat zij, «gezien de verwantschap tussen de twee vennootschappen» «alleszins van op de hoogte zou zijn geweest», «indien de eerste verkoop met beding van eigendomsvoorbehoud zou zijn gebeurd» (zie desbetreffende conclusies).

Voormelde erkenning betekent evenwel nog niet dat de N.V. M. ook *effectief* op de hoogte was van het eigendomsvoorbehoud. Immers, de beide vennootschappen zijn hoe dan ook afzonderlijke rechtspersonen, en onvolledige informatie van de ene naar de andere vennootschap toe, blijft mogelijk. Daarenboven blijkt uit de klacht met burgerlijke partijstelling van R. Van U. in verband met zijn handtekening, dat de C.V. N. M. zelf geen wetenschap meer had van de kwestieuze overeenkomst.

Voormelde erkenning betekent evenmin dat de N.V. M. op de hoogte moest zijn van het eigendomsvoorbehoud. Immers, de C.V. N. M. en de N.V. M., hoe nauw deze vennootschappen ook met mekaar waren verbonden, blijven nog steeds afzonderlijke rechtspersonen.

Anderzijds zijn de bestuurders van de N.V. M., mevr. W. Nicole, Christine B. en Raoul Van U. (gedelegeerd-bestuurder). De zaakvoerder van de C.V. N. M. is een zekere Eric V. Ook «via» de bestuurders/zaakvoerders kan niet worden besloten dat wat de ene moest weten ook door de andere diende te zijn geweten.

Dat Christine B. mede-oprichtster was van de C.V. N. M., is irrelevant; zij is er immers geen bestuurder van.

VII. Conclusie.

De N.V. M. kan niet als derde-medeplichtig aan contractbreuk worden beschouwd. Evenmin wordt aangetoond dat zij, bij de aankoop van de wagen aan Ph. B., te kwader trouw zou zijn geweest. De vordering van de N.V. C. L. dient dan ook te worden afgewezen.

POLITIËRECHTBANK TE GENT

3 NOVEMBER 1997

Rechter: de h. Van Trimpont

Advocaten: mrs. Heressens en Van Den Sype

Verzekering – Motorrijtuigen – Gemeenschappelijk motorwaarborgfonds – Toevallig feit – Voorwaarden voor tussenkomst

Opdat het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds tot tussenkomst zou gehouden zijn is niet alleen een toevallig feit vereist, maar tevens dat het ongeval werd veroorzaakt door een voertuig waarvan de bestuurder door een toevallig feit vrijuit gaat, zodat in casu geen tussenkomst moet worden verleend omdat het ongeval werd veroorzaakt door een plots opduikend hert en niet door een motorvoertuig.

C. t/ Gemeenschappelijk motorwaarborgfonds

Eerste comparant, Jean C., hierna te noemen eiser, vordert de veroordeling van tweede comparante, het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, hierna te noemen verweerster, tot betaling van 105.580 fr., vermeerderd met de vergoedende en de gerechtelijke interesten. Deze vordering is gebaseerd op art. 80, § 1, 2°, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen.

De vordering gaat terug op een ongeval waarvan eiser het slachtoffer was te Libin op 19 november 1994 en waaromtrent een geseponeerde strafklacht van het parket van de procureur des Konings te Neufchâteau voorligt.

Eiser bereed met zijn voertuig een landelijke weg en bemerkte in de weiden links van hem een roedel hinden. Eiser vertraagde en op dat moment dook vlak voor hem een hert op dat de rijbaan dwarsste en dat volgens de ter zitting verstrekte en door foto's geïllustreerde uitleg van achter een vrij hoge begroeiing (varens) te voorschijn kwam. Eiser kon het dier niet vermijden en reed het aan. Het hert kon na de aanrijding wegllopen, maar eisers voertuig liep ernstige schade op. Op de plaats waar het voertuig werd beschadigd, troffen de verbalisanten haren van het hert («poils de gibier») op het voertuig aan.

Onderhavige vordering strekt tot vergoeding van de voertuigschade die eiser ingevolge het voorval leed.

Verweerster betwist dat zij tot vergoeding voor het kwestieuze ongeval kan gehouden zijn en meent daarenboven een eigen fout van eiser te kunnen in aanmerking nemen.

Geen der partijen verzocht om een vertaling van de in het Frans opgestelde strafinformatie van het parket te Neufchâteau en de rechtbank beheerst voldoende de Franse taal om kennis te nemen van de strafinformatie in kwestie, zodat geen vertaling van dit overtuigingsstuk moet worden bevolen (art. 8 wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken).

Beoordeling

1. Ingevolge art. 80, § 1, 2° van voornoemde wet van 9 juli 1975, waarop eiser zich beroept, kan elke benadeelde (binnen de gestelde perken wat de materiële schade betreft) vergoeding verkrijgen van de schade die door een motorvoertuig is veroorzaakt wanneer geen enkele verzekeringsonderneming tot die vergoeding verplicht is, hetzij om reden van

een toevallig feit waardoor de bestuurder van het voertuig dat het ongeval veroorzaakte, vrijuit gaat, hetzij omdat de verzekeringsplicht niet werd nageleefd. Art. 14 van het K.B. van 16 december 1981 houdende inwerkingstelling en uitvoering van de art. 79 en 80 van de wet van 9 juli 1975 verwijst eveneens *expressis verbis* naar schade veroorzaakt door motorrijtuigen.

Het toevallige feit dient dan ook te worden beoordeeld in de persoon van een bestuurder die van aansprakelijkheid wordt vrijgesteld (S. Van Trappen, *Le Fonds Commun de Garantie Automobile*, Brussel, Larcier, 1994, 87, met aldaar geciteerde rechtspraak).

2. *In casu* gaat het om een aanrijding met een in de natuur levend hert, een heerloze zaak, een *res nullius*, niet om een hert dat toebehoort aan een aanwijsbare eigenaar of dat door jacht of anderszins het voorwerp van een toe-eigening zou hebben uitgemaakt en waaromtrent art. 1385 B.W. zou kunnen toepassing vinden. Daarin verschilt onderhavige zaak reeds van de door eiser overgelegde rechtspraak waarin duidelijk de causaliteit met de handelingen van jagers werd aangenomen.

In de mate dat er evenwel zou kunnen worden teruggegaan tot hetzij een houder van een jachtrecht, hetzij de eigenaar van het erf vanwaar het hert afkomstig is, hetzij zelfs een openbare overheid, en dat het hert door een toevallig feit op de openbare weg zou zijn gekomen, dan nog zou moeten worden vastgesteld dat het toevallige feit niet zou moeten worden beoordeeld in de persoon van een bestuurder, maar in die van de houder van het jachtrecht, de eigenaar van het erf, de betrokken overheid, ... (Van Trappen, *o.c.*, 92-98).

Het bovenstaande toont duidelijk aan dat, zo er *in casu* al sprake is van een toevallig feit, dit niet een toevallig feit is dat overeenkomstig de duidelijke bewoordingen van art. 80, § 1, 2° van genoemde wet onder de aldaar bepaalde hypothesen valt.

Opdat het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds tot tussenkomst zou gehouden zijn, vereisen art. 80, § 1, 2°, wet van 9 juli 1975 en art. 17, § 2, van het K.B. 16 december 1981 niet alleen het toevallige feit, maar tevens dat het ongeval werd veroorzaakt door een voertuig waarvan de bestuurder door een toevallig feit vrijuit gaat, zodat *in casu* geen tussenkomst moet worden verleend, omdat het ongeval werd veroorzaakt door een plots opduikend hert en niet door een motorvoertuig (Cass., 13 november 1992, *R.W.*, 1992-93, 990).

3. Er mag tenslotte niet aan worden voorbijgegaan dat het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds krachtens de wettekst zelf (art. 79, § 2, wet van 9 juli 1975) werd opgericht met als opdracht de schade te vergoeden door een motorrijtuig veroorzaakt in de bij art. 80 van de wet genoemde gevallen.

Het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds stelt zich aldus in de plaats van de verzekeraar burgerlijke aansprakelijkheid jegens derden in bepaalde gevallen waarin een dergelijke verzekeraar normaal zou moeten tussenkomen, maar het om concrete redenen niet doet, maar vervangt geen eigen-schadeverzekeraar.

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: Prof. Dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van april 1999 en kwam tot stand met medewerking van S. Baeten, S. Corbanie, G. Debersaques, N. De Camps, R. Feltkamp, E. Janssens, M. Maus, K. Salomez, I. Verheven en A. Wirtgen.

Actieplan werkgelegenheid – Diverse bepalingen

De wet van 26 maart 1999 (*B.S.*, 1 april 1999) heeft tot doel een gedeelte van het actieplan werkgelegenheid 1998, overeenkomstig de prioriteiten geformuleerd op Europees niveau, te verwezenlijken.

Een eerste maatregel betreft de vereenvoudiging van de wetgeving op de jongerenstage. Zo worden de eerste werkervaringscontracten afgeschaft en worden stagiairs gelijkgesteld met jongeren met een alternerende opleiding. De administratieve opvolging van een dossier wordt beter geregeld. Ondernemingen die geen of te weinig stagiairs tewerkstellen, zullen voortaan de sanctie van een compensatoire vergoeding opgelegd krijgen.

Een tweede afdeling verlengt de bestaande regeling van het voordeelbanenplan tot 31 december 2000.

Een hele reeks maatregelen beoogt de verlaging van de sociale lasten. De nieuwe regeling voorziet in een forfaitaire bijdragevermindering voor alle werknemers in verhouding tot de hoogte van het loon en van de arbeidsprestaties (voltijdse / deeltijdse tewerkstelling). Het systeem houdt ook rekening met de bestaande regelingen, zoals bijdragevermindering voor lage lonen en de Maribel-operatie.

Het betaald educatief verlof wordt uitgebreid tot de deeltijdse werknemers en de werknemers die 4/5 van de arbeidstijd van een voltijdse werknemer werken.

Ook het stelsel van collectieve arbeidsduurvermindering, gekoppeld aan bijkomende aanwervingen, wordt verlengd tot 31 maart 1999. De hieruit voortvloeiende bijdragevermindering wordt verlengd van zes tot zeven jaar.

Ondernemingen kunnen op grond van de nieuwe wetgeving een vierdagenweek invoeren om arbeidsorganisatorische redenen. Indien hierdoor de productietijd wordt verlengd en het aantal aanwervingen stijgt, kan de onderneming hiervoor een degressieve bijdragevermindering gedurende een periode van zeven jaar genieten.

De wet van 26 maart 1999 voert tevens een geheel nieuwe regeling in voor de fiscale behandeling van aandelenopties. Aandelenopties worden belast op het ogenblik van de toekenning ervan en het belastbare voordeel van de aandelenoptie wordt forfaitair bepaald op 15%, onder bepaalde voorwaarden 7,5% van de waarde van het onderliggende aandeel op dat ogenblik.

Teneinde zwartwerk in de sector tegen te gaan, voert de wetgever het stelsel van de dienstencheques voor het uitvoeren van schilderwerken aan de hoofdverblijfplaats in. De overheid zal middels de dienstencheque maximum de helft van de factuur terugbetalen voor het laten uitvoeren van binnenhuiswerken van schilderen en behangen door een geregistreerde onderneming. Het bedrag is per gezin beperkt tot

maximaal 40.000 fr. De concrete uitwerking van de dienstencheque is vervat in het K.B. van 26 maart 1999 (*B.S.*, 1 april 1999; het betrokken besluit geldt in beginsel slechts van 1 april 1999 tot 31 maart 2001).

Er is ook aandacht voor de «sociale inschakelingseconomie», die voornamelijk tot doel heeft om initiatieven in het raam van tewerkstelling van bijzonder moeilijk te plaatsen werkzoekenden (hoofdzakelijk beschutte en sociale werkplaatsen, leerwerkbedrijven, inschakelingsbedrijven), te stimuleren. De toegang tot overheidsopdrachten wordt vereenvoudigd en deze ondernemingen genieten fiscale tegemoetkomingen.

Onder invloed van de Europese richtlijnen past de wetgever ook de regeling plan plus-één, plus-twee en plus-drie aan. De werknemer die minstens drie maanden was tewerkgesteld bij dezelfde werkgever in het raam van een interimcontract, wordt als een nieuw aangeworven werknemer beschouwd en kan dus aanleiding geven tot bijdrageverminderingen.

De wet van 26 maart 1999 voert voorts de bepalingen betreffende het interprofessioneel akkoord 1999-2000 in. Hierin wordt onder meer bepaald dat in de paritaire comités of subcomités collectieve arbeidsovereenkomsten kunnen worden gesloten ter invoering van het stelsel van conventioneel bruggpensioen. De betrokken werknemer dient ontslagen te zijn in de periode van 1 januari 1999 tot 31 december 2000, 56 jaar of ouder te zijn en moet op het ogenblik van de beëindiging van de arbeidsovereenkomst 33 jaar beroepsverleden als loontrekkende kunnen rechtvaardigen. Tén slotte dient de betrokken werknemer een hoedanigheid als ploegenarbeider of bouwvakker aan te tonen.

In het raam van het Interprofessioneel Akkoord wordt ook het bedrag van het jaarlijks vakantiegeld van 14,80% opgetrokken naar 15,18% van het loon verdiend in het vakantiejaar. Het betreft de integratie van het vakantiegeld voor de derde dag van de vierde week in het wettelijke dubbel vakantiegeld.

S.C.

Omzetting richtlijn financiële instellingen

Met de wet van 9 maart (*B.S.*, 2 april 1999) worden, ten einde het bedrijfseconomisch toezicht te versterken voor de kredietinstellingen, de beleggingsondernemingen en de instellingen voor collectieve belegging, de richtlijn 95/26/EG van het Europese Parlement en de Raad van 29 juni 1996 tot wijziging van de richtlijnen 77/780/EEG en 89/646/EEG op het gebied van kredietinstellingen, de richtlijnen 73/239/EEG en 92/49/EEG op het gebied van het schadeverzekeringsbedrijf, de richtlijnen 79/267/EEG en 92/96/EEG op het gebied van het levensverzekeringsbedrijf, de richtlijn 93/22/EEG op het gebied van beleggingsondernemingen en de richtlijn 85/611/EEG op het gebied van instellingen voor collectieve belegging in effecten, in Belgisch recht, omgezet. Nu de wet het toezicht op deze financiële ondernemingen met internationale netwerken en complexe structuren beoogt te versterken, betreft een eerste aanpassing, in navolging van de richtlijn, de invoering van een omschrijving van het begrip «nauwe banden», voor wat de kredietinstelling en de beleggingsondernemingen betreft. Hiervoor is teruggegrepen

naar de begrippen uit de jaarrekeningsbesluiten voor deze instellingen.

Vervolgens verstrengt de wet voor de hierboven genoemde financiële ondernemingen de voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning en voor de uitoefening van het bedrijf, nu ook moet worden nagegaan of de nauwe banden die kunnen bestaan met andere natuurlijke personen of rechtspersonen geen belemmering vormen voor een individueel of geconsolideerd prudentieel toezicht. Daarnaast mag een vergunning enkel worden verleend wanneer het hoofdbestuur in dezelfde Staat is gevestigd als de statutaire zetel.

In de derde plaats sleutelt de wet aan de voor deze financiële ondernemingen voorziene revisorale regelingen, door o.m. de informatieplicht ten aanzien van de controleoverheden te verruimen. Voor wat de instellingen voor collectieve belegging betreft, wordt, in navolging van de regeling terzake voor de kredietinstellingen en de beleggingsondernemingen, tevens een ruimer kader opgezet voor de medewerking van de commissarissen-revisoren aan het toezicht door de Commissie voor het Bank- en Financiezezen.

Tén slotte bevat de wet een aantal bepalingen inzake de geheimhoudingsregeling voor de prudentiële toezichtoverheden, die er inzonderheid toe strekken de informatieuitwisselingsmogelijkheden tussen die overheden te verruimen. De geldende geheimhoudingsregeling voor de toezichtoverheden voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen wordt daarbij van toepassing verklaard op de toezichtoverheden voor instellingen voor collectieve belegging.

De bepalingen van deze wet zijn in werking getreden op 2 april 1999.

R.F.

Toezicht op politie- en inlichtingendiensten

Het eerste resultaat van de hervorming van de politiediensten was te zien in de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus (*B.S.*, 5 januari 1999; *R.W.*, 1998-99, 1362-1365). Deze hervorming kan maar concreet vorm krijgen na de afronding van de hervorming van het Vast Comité van toezicht op de politiediensten, waarmee in 1996 een aanvang werd genomen. Het zogenoemde «Octopusakkoord» over de hervorming van de politiediensten van 24 mei 1998 bepaalt dat een commissie «politie» in het Parlement zal worden ingesteld en dat het Vast Comité van toezicht op de politiediensten, dat een extern orgaan van toezicht is, zal worden hervormd (zie *Parl.St.*, *Senaat*, 1998-99, nr. 1-1268/1, 1 en de verwijzingen naar de relevante parlementaire stukken).

De wet van 1 april 1999 houdende wijziging van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten (*B.S.*, 3 april 1999, err. *B.S.*, 7 mei 1999, inwerkingtreding op 3 april 1999, behalve de uitzonderingen vermeld in art. 44 van de wet van 1 april 1999) geeft gestalte aan deze hervorming van het Vast Comité van toezicht. De voornaamste wijzigingen zijn (*Parl.St.*, *Senaat*, 1998-99, nr. 1-1268/3, 2): een verduidelijking van de taak van de griffiers van het Vast Comité P en van het Vast Comité I; de versterking van het gezag van de voorzitter; de verplichte bespreking van het jaarverslag en het begrotingsontwerp in de parlementaire begeleidingscommissies; het inbouwen van

een regelmatig contact tussen comités en begeleidingscommissies; de taakverdeling van opdrachten uitgaande van de comités, enerzijds, en van de gerechtelijke overheden, anderzijds, wegens het te grote volume van de gerechtelijke opdrachten aangevraagd door deze laatste; de taakverdeling binnen het Parlement, die maakt dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers zich meer specifiek zal bezighouden met de opvolging van het Comité P, en de Senaat met die van het Comité I; de hervorming van het Comité I.

Deze laatste hervorming is wel de belangrijkste, omdat het parallelisme tussen beide comités wordt opgeheven: het comité I zal voortaan nog enkel bestaan uit drie leden, van wie één permanente voorzitter en twee niet-permanente leden (*Parl.St., Senaat*, 1998-99, nr. 1-1268/3, 2).

Luidens het oorspronkelijke art. 2, tweede lid, van de wet van 18 juli 1991 worden de inspecties en het toezicht die door of krachtens andere wetten worden geregeld, niet door het toezicht bedoeld in de wet van 18 juli 1991, vervangen. Het nieuwe art. 2, tweede lid, wil uitdrukkelijk bepalen dat het externe toezicht niet in de plaats van het interne toezicht mag optreden: als er bij of krachtens andere wetten toezicht wordt gehouden, is de rol van het comité beperkt tot zijn wettelijk (in art. 1 van de wet van 18 juli 1991) vastgelegde opdracht (*Parl.St., Senaat*, 1998-99, nr. 1-1268/3, 9). Vandaar dan ook dat het tweede lid van art. 2 van de wet van 18 juli 1991 thans bepaalt dat het bij de wet van 18 juli 1991 bedoelde toezicht wordt geregeld, onverminderd het toezicht of de inspectie geregeld bij of krachtens andere wetten. Als bij of krachtens andere wetten toezicht wordt uitgeoefend of inspectie wordt gehouden, gebeurt het bij de wet van 18 juli 1991 bedoelde toezicht met betrekking tot de activiteiten, methodes, documenten en richtlijnen van de politiediensten en van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, enkel met het oog op de uitvoering van de bij de wet van 18 juli 1991 bepaalde opdrachten.

Wat, als toepassing, de taakverdeling betreft tussen het Comité P, als externe controleur, en de bij de artikelen 143-149 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, op te richten algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie, als intern controleorgaan, wordt nader toegelicht in de besprekingen binnen de Senaatscommissie (*Parl.St., Senaat*, 1998-99, nr. 1-1268/3, 3-4; zie ook art. 10, derde lid, art. 14, tweede lid en art. 14bis).

De Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat stellen ieder een vaste commissie in, belast met de begeleiding van, respectievelijk, het Vast Comité P en het Vast Comité I (art. 66bis, § 1). Hierbij ligt het in de bedoeling van de Kamer van Volksvertegenwoordigers dat de huidige Bijzondere Commissie «politie» van de Kamer wordt belast met de opdrachten van de begeleidingscommissie van het Vast Comité P (*Parl.St., Senaat*, 1998-99, nr. 1-1268/1, 11).

G.D.

Werkloosheidsreglementering

Ter uitvoering van art. 45, derde lid, van het K.B. van 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering, als gewijzigd bij het K.B. van 25 maart 1999 (*B.S.*, 3 april 1999), regelt de minister van Tewerkstelling en Arbeid, in het gewijzigde art. 18 van het M.B. van 26 november 1991, de

voorwaarden en de modaliteiten die moeten worden vervuld opdat de werkloze, met behoud van het recht op werkloosheidsuitkering, een gratis activiteit mag verrichten (*M.B.*, 26 maart 1999; *B.S.*, 3 april 1999). Ook worden in het laatstgenoemde besluit de gevallen bepaald waarin de werkloze, met behoud van het recht op werkloosheidsuitkering, een activiteit mag uitoefenen tegen vergoeding of tegen een materieel voordeel.

K.S.

Referendarissen en parketjuristen

Bij de wet van 24 maart 1999 (*B.S.*, 7 april 1999) werd bij de hoven van beroep en de rechtbanken van eerste aanleg een korps van referendarissen en parketjuristen ingesteld, dat het moet mogelijk maken dat de magistraten voor een groot deel worden ontlast van een aanzienlijk aantal administratieve taken van juridische aard, waardoor zij zich meer zullen kunnen toeleggen op de inhoudelijke invulling van hun specifieke opdrachten. Hierdoor wordt de materiële mogelijkheid geboden om de werking van de parketten en het rechtspreken te verbeteren, wat de rechtzoekende alleen maar ten goede kan komen (*Parl.St., Kamer*, 1998-99, nr. 2037/2, p. 3).

Het nieuwe art. 156ter Ger.W. bepaalt o.m. dat de referendarissen en de parketjuristen het werk van de magistraten op juridisch vlak voorbereiden, onder het gezag en volgens de aanwijzingen van deze laatste, met uitsluiting evenwel van de aan griffiers of aan de secretarissen opgedragen taken.

Het aantal referendarissen en parketjuristen wordt bepaald volgens de behoeften van de dienst. Deze behoeften moeten blijken uit een gemotiveerd verslag, opgesteld door de korpschef ter attentie van de Minister. De Minister wint over de behoeften van de dienst ook het gemotiveerde advies in van de eerste voorzitter en van de procureur-generaal. Hun aantal per rechtsgebied kan echter niet meer bedragen dan 25% van het totaal aantal magistraten van de zetel van het hof van beroep, de zetel van de rechtbanken van eerste aanleg en de parketten van de procureurs des Konings in dat rechtsgebied van het hof van beroep (nieuw art. 156ter derde lid, Ger.W.).

De Koning kan met toepassing van het nieuwe art. 156ter, vierde lid, Ger.W., na een evaluatie, het toepassingsgebied van de regeling inzake de referendarissen en de parketjuristen uitbreiden naar de arbeidshoven, arbeidsrechtbanken, rechtbanken van koophandel en politierechtbanken.

Om tot referendaris of parketjurist te worden benoemd, moet men doctor of licentiaat in de rechten zijn. De kandidaten worden met het oog op hun benoeming gerangschikt op grond van een vergelijkend examen, georganiseerd door de benoemings- en aanwijzingscommissie van de Hoge Raad voor de Justitie (nieuw art. 206bis Ger.W.).

De referendarissen en de parketjuristen worden door de Koning benoemd. Zij worden benoemd per rechtsgebied van een hof van beroep. Zij worden door de minister van Justitie aangewezen om hun ambt volgens de behoeften van de dienst uit te oefenen in het hof van beroep, in een rechtbank van eerste aanleg of op een parket van de procureur des Konings gelegen binnen dit rechtsgebied. Een specifieke opdracht wordt hun toegewezen, al naargelang van het

geval, door de eerste voorzitter van het hof van beroep of de voorzitter van de rechtbank, na advies van de betrokken algemene vergadering, of door de procureur des Konings. De benoeming wordt pas definitief na een jaar ambtsvervulling, tenzij de Koning anders beslist, uitsluitend op voorstel van, al naargelang, de eerste voorzitter van het hof van beroep of de procureur-generaal bij het hof van beroep en na voorafgaand advies van de korpschef van de rechtbank of het parket waaraan zij zijn toegewezen. De referendarissen en de parketjuristen staan onder het gezag en het toezicht van de korpschef van het hof, de rechtbank of het parket waaraan zij zijn toegewezen (nieuw art. 206ter Ger.W.).

De wet van 24 maart 1999 bevat voorts diverse bepalingen betreffende o.m. het geldelijk statuut en de tuchtregeling van de voormelde referendarissen en parketjuristen.

De wet vermeldt geen specifieke datum van inwerkingtreding, zij het dat de artikelen 27 en 28 ervan in een overgangsregeling voorzien, die erin bestaat dat de bepalingen die het wervingscollege van de adviescommissies en de gerechtelijke stage reglementeren, van toepassing blijven totdat de Hoge Raad voor de Justitie helemaal operationeel zijn.

M.V.D.

Beheer van zeehavens

Met het decreet van 2 maart 1999 houdende het beleid en het beheer van de zeehavens (*B.S.*, 8 april 1999) worden een-vormige werkingsvoorwaarden voor alle zeehavens nagestreefd. In dat raam wordt onder meer voorzien in de terugtrekking van het Vlaamse Gewest uit het kapitaal van de Maatschappij der Brugse Zeevaartinrichting.

Als basisuitgangspunt wordt de verplichting opgelegd dat, ten laatste na een overgangsperiode van drie jaar, elk havengebied moet worden bestuurd door een afzonderlijke rechtspersoon, met als enig doel het uitoefenen van de havenbestuurlijke bevoegdheden. Enkel deze havenbedrijven, gekwalificeerd als publiekrechtelijke overheden en onderworpen aan de wetten van de handelsvennootschappen, met uitzondering van Boek III van het Wetboek van Koophandel, kunnen de onoverdraagbare havenbestuurlijke bevoegdheden uitoefenen. Het decreet regelt uitgebreid het beheer en de (des) affectatie door de havenbedrijven van de binnen het havengebied gelegen goederen van het privaat en openbaar domein, alsook het administratief toezicht op de havenbedrijven, uitgeoefend door een gewestelijke havencommissaris en de Vlaamse regering.

Voorts wordt, binnen elk havenbedrijf, voorzien in de oprichting van een raad van overleg tussen vertegenwoordigers van het havenbestuur, enerzijds, en van representatieve organisaties van werkgevers en werknemers, anderzijds, om het havenbedrijf raad te geven over de algemene havenpolitiek. De Vlaamse regering wordt in haar havengebied geadviseerd door een Vlaamse havencommissie. Met het oog op een eerlijke concurrentie tussen de verschillende havens wordt een concertatiecommissie opgericht. Voor eventuele betwistingen tussen de Vlaamse havenbedrijven onderling, of met hun havengebruikers, wordt voorzien in een arbitrageprocedure.

Het decreet van 2 maart 1999 vermeldt geen specifieke datum van inwerkingtreding.

S.B.

Herziening art. 41 G.W. – Provinciale volksraadpleging

Door de grondwetsherziening van 12 maart 1999 (*B.S.*, 9 april 1999) werd art. 41 G.W. aangevuld met een nieuw lid, dat bepaalt dat over de aangelegenheden van gemeentelijk of provinciaal belang, in de betrokken gemeente of provincie, een volksraadpleging kan worden gehouden. De nadere uitwerking en de organisatie van de volksraadpleging worden opgedragen aan de wetgever. Deze herziening spruit voort uit het gezamenlijk streven van een aantal partijen om het Belgische politieke bestel te democratiseren en te moderniseren.

De herziening van art. 41 G.W. was overigens nodig, aangezien, luidens de bestaande tekst, de aangelegenheden van gemeentelijk en provinciaal belang alleen door de gemeenteraden, respectievelijk de provincieraden kunnen worden geregeld. Het nieuwe, laatste lid, van art. 41 G.W. maakt het mogelijk om voortaan de gemeenten en de provincies te dwingen een volksraadpleging te houden, wanneer een bepaald percentage van de inwoners daarom verzoekt. Overeenkomstig de vroegere wetgeving bestond daartoe immers geen enkele verplichting (*Parl.St.*, *Senaat*, 1998-99, nr. 1-1068/3).

Met toepassing van het nieuwe lid van art. 41 G.W. werden, wat de provinciale volksraadpleging betreft, de art. 140-1 tot 140-6 van de Provinciewet gewijzigd (wet 25 maart 1999 tot wijziging van de artikelen 140-1 tot 140-6 van de provinciewet betreffende de provinciale volksraadpleging, *B.S.*, 22 april 1999). Voortaan zal de provinciale overheid verplicht zijn de inwoners te raadplegen over de aangelegenheden van provinciaal belang wanneer ten minste 10% van de inwoners daarom verzoekt.

Ook omtrent de voorwaarden in verband met de ontvankelijkheid van het verzoek om een raadplegingen omtrent de deelname aan de stemming, werden belangrijke wijzigingen doorgevoerd. Om te verzoeken of om deel te nemen aan een volksraadpleging, moet men voortaan in het bevolkingsregister van een gemeente van de provincie ingeschreven of vermeld zijn, de volle leeftijd van zestien jaar hebben bereikt en mag men niet het voorwerp uitmaken van een veroordeling of beslissing die voor een provincieraadskiezer de uitsluiting of opschorting van het kiesrecht meebrengt. Aldus wordt de leeftijd verlaagd tot zestien jaar en wordt geen onderscheid naargelang de nationaliteit meer gemaakt.

Een andere belangrijke wijziging betreft de bepaling dat voortaan tot stemopneming zal worden overgegaan wanneer ten minste 10% van de inwoners van de provincie aan de raadpleging heeft deelgenomen. Voorheen moest daartoe ten minste 40% van de provincieraadskiezers aan de raadpleging hebben deelgenomen.

De bepalingen van art. 147bis van het Kieswetboek, betreffende de stemming bij volmacht, worden van toepassing gemaakt op de provinciale volksraadpleging.

Deze wet treedt in werking op de door de Koning bepaalde datum, die niet later dan 1 januari 2000 mag zijn.

A.W.

Overheidsopdrachten

Tijdens de maand april 1999 werd de wetgeving inzake overheidsopdrachten gewijzigd door de volgende, in de loop van die maand bekendgemaakte besluiten:

- het K.B. van 25 maart 1999 tot wijziging van het K.B. van 8 januari 1996 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en de concessies voor openbare werken (*B.S.*, 9 april 1999, tweede editie, inwerkingtreding op 19 april 1999, met een overgangsbepaling vervat in art. 51, wat de aanhangige procedure betreft);
- het K.B. van 25 maart 1999 tot wijziging van het K.B. van 10 januari 1996 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten in de sectoren water, energie, vervoer en telecommunicatie (*B.S.*, 28 april 1999, inwerkingtreding op 8 mei 1999, met een overgangsbepaling vervat in art. 41, wat de aanhangige procedures betreft).

Het eerstgenoemde besluit beoogt in de eerste plaats de omzetting van de richtlijn 97/52/EG van het Europese Parlement en de Raad van 13 oktober 1997 tot wijziging van de richtlijnen 92/50/EEG, 93/36/EEG en 93/37/EEG betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor dienstverlening, overheidsopdrachten voor leveringen, respectievelijk overheidsopdrachten voor de uitvoering van werken. Het als tweede genoemde besluit strekt ertoe de richtlijn 98/4/EG van het Europese Parlement en de Raad van 16 februari 1998 tot wijziging van de richtlijn 93/38/EEG houdende coördinatie van de procedures voor het plaatsen van de opdrachten in de sectoren water- en energievoorziening, vervoer en telecommunicatie, in de interne rechtsorde om te zetten.

In de tweede plaats brengen beide wijzigende besluiten een aantal verduidelijkingen en aanpassingen aan in de voormelde koninklijke besluiten van respectievelijk 8 en 10 januari 1996, die het resultaat zijn van de ervaring die werd opgedaan bij de toepassing van de nieuwe regelgeving betreffende de overheidsopdrachten.

Ten slotte vervangen beide besluiten de modellen van aankondiging en vervolledigt het eerstgenoemde K.B. van 25 maart 1999 de voorbeeldlijst van instellingen van openbaar nut en van bedoelde personen.

Een eerste duiding van de nieuwe regelgeving wordt gegeven in het verslag aan de Koning en het advies van de Raad van State, afdeling wetgeving, die beide voornoemde koninklijke besluiten van 25 maart 1999 voorafgaan.

G.D.

Sociale zekerheid grensarbeiders

De wet van 22 december 1998 (*B.S.*, 10 april 1999; inwerkingtreding 1 januari 1998) vervangt art. 7, § 1, derde lid, n), van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, door een bepaling die de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening opdraagt, met de hulp van de daartoe opgerichte of op te richten instellingen, te zorgen voor de uitbetaling aan de Belgische grensarbeiders van een vergoeding ter compensatie van het inkomstenverlies dat zij lijden ten gevolge van het feit dat zij hun belastingen in België en hun socialezekerheidsbijdragen in het werkland betalen.

De voorwaarden voor de toekenning van de voormelde vergoedingen, het bedrag ervan en de datum van inwerkingtreding van de uitvoeringsmaatregelen dienen te worden

vastgelegd bij een in de Ministerraad goedgekeurd koninklijk besluit.

M.V.D.

Debetrente zichtrekening – Informatie

De wet van 23 maart 1999 (*B.S.*, 14 april 1999; geen specifieke datum van inwerkingtreding vermeld) vult art. 2 aan van de wet van 14 juli 1998 houdende verplichting om informatie te verstrekken over debetrente op de bij kredietinstellingen of andere rechtspersonen geopende rekeningen (*B.S.*, 18 september 1998). Het voormelde wetsartikel bepaalt dat, zodra een zichtrekening een debetsaldo vertoont, elk rekeninguittreksel dat ter beschikking wordt gesteld van de klant, vanaf het ontstaan van het debetsaldo tot wanneer het debetsaldo is aangezuiverd, op de wijze en volgens de frequentie door hem bepaald, de toegepaste jaarlijkse debetrentevoet moet vermelden. Bij miskenning van deze verplichting zal geen rente aangerekend mogen worden voor de periode tijdens welke de overtreding heeft plaatsgehad. De wet van 23 maart 1999 vult dit artikel aan door te bepalen dat de regeling niet van toepassing is op, enerzijds, zichtrekeningen die geopend zijn voor beroepsdoeleinden en waarvan de debetrente in het raam van een kredietovereenkomst is vastgesteld aan de hand van afgesproken parameters en, anderzijds, de zichtrekeningen op naam van rechtspersonen.

R.F.

Beurswetgeving – Diverse bepalingen

De wet van 10 maart 1999 (*B.S.*, 14 april 1999) wijzigt in de eerste plaats in belangrijke mate de wet van 6 april 1995 inzake de secundaire markten, het statuut en het toezicht op de beleggingsondernemingen, de bemiddelaars en de beleggingsadviseurs. Zo wordt de bevoegdheid van de Koning uitgebreid, zodat Hij een effectenbeurs kan hergroeperen met andere gereglementeerde Belgische markten of met gereglementeerde markten van een andere E.U.-lidstaat of met markten van een andere derde Staten, en wordt aan de effectenvennootschap de gelegenheid geboden de verrekening en de afwikkeling te organiseren van de verrichtingen gesloten buiten de door haar georganiseerde markten, die betrekking hebben op instrumenten die niet zijn opgenomen in deze markten. De wet wijzigt tevens de organisatie van de effectenbeurs. Het bestuur komt voortaan toe aan een naamloze vennootschap van publiek recht. De wet specificeert de bevoegdheden van de raad van bestuur van deze rechtspersoon en richt, naast het directiecomité dat belast is met het dagelijks bestuur van de beurs, twee onafhankelijke organen op: de marktautoriteit, enerzijds, die belast is met de functies van een marktautoriteit, en de tuchtcommissie van de markt, anderzijds, met als hoofdtak het opleggen van sancties wegens schendingen van het beursreglement en van het marktreglement door de bemiddelaars die werkzaam zijn op de markten en door de emittenten. De wet creëert daarnaast ook een nieuwe categorie van bemiddelaars, namelijk de vennootschappen voor plaatsing van orders in financiële instrumenten.

In de tweede plaats past de wet de bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 inzake lening op aandelen aan (o.m. wat betreft de kwalificatie van de ver-

goeding van de lening op aandelen, neutraliteit van de lening op aandelen, aftrek als definitief belast inkomen).

Ten slotte wijzigt de wet die van 4 december 1990 op de financiële transacties en de financiële markten (o.m. wat betreft de omschrijving van de private instellingen voor collectieve beleggingen, de notering van private instellingen voor belegging in schuldvordering, de procedure inzake de overdracht van informatie aan het parket of aan buitenlandse overheden en een aantal terminologische wijzigingen), de wet van 2 maart 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde ondernemingen en tot reglementering van de openbare overnamebiedingen (herintroductie van de opsporingsbevoegdheden van de Commissie voor het Bank- en Financieelwezen, en de Vennootschappenwet (o.m. wat betreft de definitie van de naamloze vennootschap die een beroep op het spaarwezen heeft gedaan, beperking voorkeurrecht bij kapitaalverhoging, inkoop van eigen aandelen, belangenconflicten, voorafgaande formaliteiten bij openbare uitgifte).

De wet treedt in werking op de datum door de Koning bepaald, met uitzondering van de bepalingen inzake lening op aandelen, die van toepassing zijn op de aandelen uitgeleend vanaf 14 april 1999.

R.F.

Arbeidsbescherming – Gebruik van stoffen en preparaten

De reglementering inzake veiligheid en gezondheid op het werk diende, onder invloed van het Europese veiligheids- en gezondheidsbeleid te worden aangepast. Tot voor kort werd deze materie in hoofdzaak geregeld in de wet van 10 juni 1952 betreffende de gezondheid en de veiligheid van de werknemer, alsmede van de salubriteit van het werk en van de werkplaats. Deze basiswetgeving werd aangevuld door het Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming, dat tot op heden ongeveer 250-maal werd gewijzigd.

Het huidige wettelijke kader voor de herstructurering van de regeling inzake veilige en gezonde arbeid, wordt geboden door enerzijds, de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk en anderzijds de wet van 23 maart 1994 tot aanpassing van de wet van 11 juli 1961 betreffende de waarborgen welke de machines, de onderdelen van machines, het materieel, de werktuigen, de toestellen, de recipiënten en de beschermingsmiddelen inzake veiligheid en gezondheid moeten bieden.

Bij deze wetten dient nog een derde wet te worden gevoegd, namelijk de wet van 28 januari 1999 (*B.S.*, 14 april 1999) betreffende de waarborgen die de stoffen en preparaten inzake de veiligheid en de gezondheid van de werknemers met het oog op hun welzijn moeten bieden.

De laatstgenoemde wet legt de leveranciers van producten een aantal verplichtingen op, met de mogelijkheid om op te treden tegen de verantwoordelijken. Centraal daarbij staat het principe van informatieverstrekking door de leverancier met betrekking tot het veilige gebruik van de stoffen en preparaten.

De wet van 28 januari 1999 regelt voorts het op de markt brengen van stoffen en preparaten met het oog op de arbeidsbescherming. Hieronder valt de procedure te vermelden voor de kennisgeving van nieuwe gevaarlijke stoffen, in

welk verband wordt verwezen naar de wetgeving inzake de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid.

De wet van 28 januari 1999 regelt tot slot het toezicht en de controle op de naleving van de betrokken regeling. De verjaringstermijn voor de strafvordering bedraagt vijf jaar.

S.C.

Kieswetgeving – Bestendige deputatie

De wet van 22 maart 1999 tot wijziging van de gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, en van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (*B.S.*, 14 april 1999; geen specifieke datum van inwerkingtreding), voegt in beide wetten een nieuwe bepaling in.

Uit die nieuwe bepalingen volgt dat de bestendige deputatie bij het nemen van beslissingen in kiesrechtzaken als administratief rechtscollege optreedt, ongeacht of bij haar bezwaar is ingediend of niet.

In het arrest nr. 54.154 van 30 juni 1995 had de Raad van State namelijk geoordeeld dat wanneer bij de bestendige deputatie bezwaar werd ingediend tegen de verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn, zij als administratief rechtscollege optrad. Werd geen bezwaar ingediend dan kweet de bestendige deputatie zich van een taak van algemeen bestuur.

Deze door de rechtsleer omstreden kwalificatie was voor- namelijk van belang voor de verkiezing van de gemeenteraden en de raden voor maatschappelijk welzijn van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Krachtens art. 83 *quinquies*, §§ 1 en 2, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen, worden namelijk alleen de rechtsprekende taken die de bestendige deputatie in de provincie uitoefent, in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, door de bestendige deputatie uitgeoefend, terwijl de taken van algemeen bestuur door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering worden uitgeoefend.

De nieuwe wet maakt, door te bepalen dat de bestendige deputatie in kieszaken steeds optreedt als administratief rechtscollege, een einde aan deze controverse.

I.V.

Jeugdbescherming

De wet van 10 maart 1999 (*B.S.*, 20 april 1999; geen specifieke bepaling van inwerkingtreding) mildert het absolute verbod in art. 75 van de Jeugdbeschermingswet, waardoor minderjarigen enkel de terechtzittingen mochten bijwonen voor de behandeling en berechting van de vervolgingen die tegen hen waren ingesteld of wanneer zij in persoon dienden te verschijnen of getuigenis moesten afleggen.

De wetswijziging biedt de mogelijkheid aan de minderjarigen beneden de veertien jaar om de terechtzittingen bij te wonen wanneer zij zijn begeleid door een ouder, een voogd of een persoon die over hen de bewaring heeft en dit vanuit een dubbel oogpunt. Enerzijds om de jongeren een zekere verantwoordelijkheid bij te brengen door hen de kans te geven te ervaren wat de justitie inhoudt en hoe de wet wordt toegepast, anderzijds als gezinsvriendelijke maatregel t.a.v.

de ouder die op de rechtbank moet aanwezig zijn, door hem de mogelijkheid te geven zijn kinderen mee te nemen in de rechtbank. Niettemin heeft de voorzitter de mogelijkheid om de aanwezigheid van minderjarigen op de terechtzitting te verbieden.

N.D.C.

Werkloosheid – Controle van de gezinssituatie

In het *Belgisch Staatsblad* van 20 april 1999 werd de wet van 7 april 1999 bekendgemaakt tot wijziging van de wet van 14 februari 1961 voor economische expansie, sociale vooruitgang en financieel herstel.

Als gevolg van de wet van 7 april 1999 wordt art. 23 van de wet van 14 februari 1961, dat werd opgeheven bij de wet van 22 december 1989, in een nieuwe lezing opgenomen. De nieuwe bepaling beoogt de controle van de gezinssituatie van de werkloze – welke in het raam van de werkloosheidsreglementering een grote invloed heeft op het bedrag van de uitkeringen – meer efficiënt te maken, rekening houdende met de individuele rechten van de betrokkene (*Parl.St., Kamer, 1998-99, nr. 1912/6, p. 3-4*).

De controleprocedure vangt aan met een oproeping van de werkloze voor een onderhoud dat plaatsheeft in het werkloosheidsbureau of in een ander lokaal waarover de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening kan beschikken.

Blijft er twijfel bestaan omtrent de juistheid van de verklaring van de betrokkene op het stuk van de gezinssituatie, dan kan tot een huisbezoek worden overgegaan, ofwel op grond van een schriftelijke toestemming van de betrokkene, ofwel op grond van een toelating door de voorzitter van de arbeidsrechtbank. Deze laatste kan ook, buiten de voormelde procedure om, zijn toestemming verlenen voor een huisbezoek, indien de voormelde Rijksdienst beschikt over ernstige en overeenstemmende gegevens waaruit blijkt dat de verklaring betreffende de gezinssituatie onjuist kan zijn en dat een huisbezoek noodzakelijk is.

De bevoegde ambtenaren, die optreden ter controle van de gezinssituatie, mogen tussen 6 uur en 20 uur de bewoonde lokalen betreden, mits voor het overige de bepalingen van het nieuwe art. 23 van de wet van 14 februari 1961 na te leven.

De wet van 7 april 1999 vermeldt geen specifieke datum van inwerkingtreding.

M.V.D.

P.W.A.-arbeidsovereenkomst

De plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (P.W.A.'s) werden in 1987 opgericht door middel van een wijziging van art. 8 van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders. De desbetreffende reglementering werd fundamenteel hervormd door de wet van 30 maart 1994.

Het systeem van de P.W.A.'s werd ingesteld met een tweevoudig oogmerk. In de eerste plaats wordt ermee beoogd een antwoord te bieden op de vraag naar een aantal activiteiten waaraan niet wordt tegemoetgekomen door het reguliere arbeidscircuit. In de tweede plaats wordt ermee tegemoetgekomen aan de vraag naar werk door langdurige werklozen en personen die een bestaansminimum hebben.

Sinds 1994 zijn de aan het P.W.A.-systeem ten grondslag liggende principes de volgende:

- de gemeenten of groepen van gemeenten moeten een plaatselijk werkgelegenheidsagentschap oprichten in de vorm van een V.Z.W. die paritair is samengesteld uit leden aangeduid door de gemeenteraad en de vertegenwoordigers van de sociale partners;
- zowel natuurlijke personen als rechtspersonen kunnen een beroep doen op een P.W.A. om activiteiten uit te voeren die geen concurrentie vormen met het reguliere arbeidscircuit;
- deze activiteiten worden uitgevoerd door langdurige werklozen en door personen die het bestaansminimum ontvangen. Deze personen behouden integraal hun werkloosheidsuitkering of bestaansminimum en mogen 45 uren per maand werken. Voor deze prestaties ontvangen ze een fiscaal vrijgestelde aanvullende vergoeding. Ze genieten een volledige sociale bescherming (sociale zekerheid gekoppeld aan het statuut van werkloze, arbeidsbescherming, verzekering tegen arbeidsongevallen en burgerlijke aansprakelijkheid);
- de betaling gebeurt door middel van P.W.A.-cheques. Het verschil tussen hetgeen de gebruiker betaalt en de P.W.A.-er ontvangt, wordt verdeeld tussen de R.V.A. en het P.W.A.

De wet van 7 april 1999 (*B.S., 20 april 1999*) wijzigt niets aan deze principes. Op verzoek van de werknemersorganisaties en de P.W.A.'s valoriseert zij enkel het statuut van de P.W.A.-er op arbeidsrechtelijk vlak, door de P.W.A.-er aan het P.W.A. te verbinden door middel van een arbeidsovereenkomst. Hierbij heeft de wetgever rekening gehouden met de soepelheid die het P.W.A.-systeem tot nog toe kenmerkte, het deeltijdse karakter van de arbeid, de overweging dat de P.W.A.-er ten laste van de werkloosheid moet kunnen blijven opdat zijn financiële en sociale situatie zou behouden blijven, en het vereiste dat de werkingsmodaliteiten dicht moeten aanleunen bij het huidige systeem, om een zachte overgang te waarborgen, teneinde het succes van het systeem niet op de helling te zetten (*Parl.St., Kamer, 1998-99, nr. 2000/1, p. 3-4*).

De P.W.A.-arbeidsovereenkomst is een specifieke arbeidsovereenkomst die wordt geregeld in hoofdstuk II van de wet van 7 april 1999 en waarop de bepalingen van de Arbeidsovereenkomstenwet niet van toepassing zijn, zelfs niet op aanvullende wijze (*Parl.St., Kamer, 1998-99, nr. 2000/1, p. 19*). De P.W.A.-arbeidsovereenkomst wordt gedefinieerd als een overeenkomst waarbij een werknemer zich verbindt arbeid te verrichten onder het gezag van een werkgever (P.W.A.) tegen betaling van een loon. De P.W.A.-arbeidsovereenkomst wijkt echter af van de gemeenrechtelijke arbeidsovereenkomsten op het stuk van de schorsings- en beëindigingsregeling. Aangezien de arbeidsprestaties bij de gebruiker worden uitgevoerd en het P.W.A. een deel van zijn ontvangsten aan vorming moet besteden, wijkt de wet ook op het stuk van de verplichtingen der partijen af van het gemene arbeidsovereenkomstenrecht.

De bijzonderheid van de arbeidsrelatie heeft de wetgever er eveneens toe aangezet een aantal andere arbeidsrechtelijke bepalingen geheel of gedeeltelijk uit te sluiten, of de toepassing ervan aan bijzondere voorwaarden te onderwerpen. Zo zijn de Loonbeschermingswet en de C.A.O.-wet niet van toepassing op de P.W.A.-arbeidsovereenkomst en wordt in afwijking voorzien wat de toepassing van de Welzijnswet werknemers en de Feestdagenwet betreft. Tot slot worden

de P.W.A.-wetgeving en de fiscale wetgeving naar de vorm aangepast.

De wet van 7 april 1999 treedt in werking op een door de Koning te bepalen datum.

K.G.

Lokale belastingen – Bezwaarprocedure

De wet van 15 maart 1999 betreffende de beslechting van fiscale geschillen heeft de provinciegouverneur en het college van burgemeester en schepenen bevoegd gemaakt om te oordelen over de bezwaren tegen respectievelijk de provincie- en de gemeentebelastingen. De nieuwe bezwaarprocedure wordt evenwel niet geregeld in de voormelde wet van 15 maart 1999. Die regeling wordt door art. 91 van de wet overgelaten aan de Koning.

Het K.B. van 12 april 1999 (*B.S.*, 22 april 1999) regelt de procedure die voor de gouverneur of het college van burgemeester en schepenen moet worden gevolgd indien een bezwaarschrift tegen een provincie- of gemeentebelasting wordt ingediend.

Zoals voorheen, kan tegen de lokale belasting bezwaar worden aangetekend door middel van een gedagtekend en ondertekend gemotiveerd bezwaarschrift, uitgaande van een persoon die de hoedanigheid van belastingplichtige bezit. Er wordt steeds een hoorzitting georganiseerd, waarvan de datum minstens vijftien dagen voordien aan de belastingplichtige per aangetekende brief dient te worden betekend. Tijdens die hoorzitting kan de belastingplichtige getuigen laten verhoren, indien hij de overheid daarvan minstens vijf dagen vóór de zitting op de hoogte brengt. De beslissing wordt per aangetekende brief aan de belastingplichtige verstuurd.

Op te merken valt dat in het besluit geen termijn wordt bepaald waarbinnen het bezwaar moet worden ingediend. Wellicht moet men daarvoor naar de respectieve belastingverordeningen teruggrijpen.

De nieuwe procedurevoorschriften zijn van toepassing vanaf 6 april 1999, met dien verstande dat nog vóór de ontbinding van het Parlement een wetsontwerp werd goedgekeurd in de Kamer van volksvertegenwoordigers, teneinde de inwerkingtreding van de nieuwe fiscale procedures voor lokale belastingen slechts te laten ingaan vanaf het dienstjaar 1999.

M.M.

Economische mededinging

In het *Belgisch Staatsblad* van 27 april 1999 werden twee wetten van 26 april 1999 bekendgemaakt die de wet van 5 augustus 1991 tot bescherming van de economische mededinging wijzigen.

De eerste wet van 26 april 1999 (inwerkingtreding op de datum van bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*) heeft in hoofdzaak op de samenstelling en de werking van de Raad voor de Mededinging betrekking en is geïnspireerd door een aantal eisen die door de voormelde Raad zelf werden geformuleerd in een aan de minister van Economische Zaken gericht advies van 6 september 1994. Zo wordt o.m. bepaald dat de voorzitter, de ondervoorzitter en twee leden, aangewezen door de Koning, hun functie voltijds en uitsluitend

zullen uitoefenen. De voorwaarden om voorzitter, ondervoorzitter, lid of plaatsvervangend lid van de Raad te kunnen worden, dienen door de Koning te worden vastgesteld, rekening houdende met de waarborgen van de onafhankelijkheid die een administratief rechtscollege moet kenmerken.

De tweede wet van 26 april 1999 is iets lijviger en heeft vijf doelstellingen. In de eerste plaats wilde de wetgever de autonomie versterken van de twee organen (Raad en Dienst voor de Mededinging) die bij aanmeldingen, aanvragen of klachten, het onderzoek en de beslissingen in concrete dossiers voor hun rekening nemen. De versterking van de autonomie van de Raad en de Dienst voor de Mededinging draagt bij tot een striktere scheiding tussen de onderzoeksfuncties en de beslissingsfuncties (tweede doelstelling). Zo wordt o.m. bepaald dat de verslaggevers tot opdracht hebben het onderzoek te leiden en voor zendingsoverdrachten in te staan, een bevoegdheid die voordien toekwam aan de voorzitter van de Raad voor de Mededinging.

Ten derde wordt gestreefd naar een versterking van de leiding van zowel de Raad als de Dienst voor de Mededinging. Een betere bescherming van de rechten van de verdediging (vierde doelstelling) wordt ingebouwd door er o.m. in te voorzien dat de Raad zich slechts mag uitspreken over grieven waarover de partijen hun opmerkingen hebben kunnen doen gelden. Daarenboven hebben de verslaggevers eveneens als opdracht het onderzoeksverslag neer te leggen en over te gaan tot de mededeling van de grieven voor de Raad voor de Mededinging.

Voor wat betreft de concentraties, wordt, als vijfde doelstelling, het scheppen van controleerbare en relevante drempels voor de controle op de concentraties geformuleerd. Daarbij wenst de wetgever de rechtszekerheid te waarborgen voor de bedrijven en het aantal te onderzoeken concentraties te beperken tot die welke een weerslag hebben op de Belgische markt. De procedures inzake concentraties worden vereenvoudigd. De Ministerraad heeft de mogelijkheid om de verwezenlijking van een concentratie toe te staan in het algemeen belang, binnen een termijn van dertig dagen te rekenen van de aanmelding van de beslissing van de Raad voor de Mededinging. Deze belangrijke wetswijziging zet derhalve een verdere stap in de richting van een soepel en operationeel mechanisme voor mededingingscontrole.

De tweede wet van 26 april 1999 bepaalt dat het aan de Koning wordt overgelaten om de inwerkingtreding van de diverse artikelen ervan te regelen, met dien verstande dat de wet ten laatste in werking dient te treden op de eerste dag van de zesde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

E.J.

Hoge Raad voor Binnenlands bestuur

Met het decreet van 30 maart 1999 (*B.S.*, 29 april 1999) wordt een Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur opgericht. Deze raad moet bijdragen tot het vormen van een beleidsvisie omtrent de binnenlandse bestuurlijke organisatie door het verstrekken van allerlei adviezen en via het stimuleren en coördineren van wetenschappelijk onderzoek terzake. Van de zestien leden van de Raad worden acht leden benoemd door de Vlaamse regering op voorstel van de Vlaam-

se Vereniging voor Steden en Gemeenten, vijf op voorstel van de Vlaamse Vereniging voor Provinciën en drie wegens hun deskundigheid op het vlak van binnenlandse bestuurlijke organisatie. De leden van de Vlaamse regering of hun afgevaardigden kunnen de vergadering bijwonen.

De adviezen worden binnen een termijn van dertig dagen bij gewone meerderheid van de leden uitgebracht, eventueel echter aangevuld met een minderheidsadvies.

De Raad stelt een jaarverslag op met betrekking tot de voortgang van het beleid inzake bestuurlijke organisatie, dat hij voorlegt aan het Vlaamse Parlement.

Het decreet van 30 maart 1999 vermeldt geen specifieke datum van inwerkingtreding.

S.B.

Deeltijds gebruik van onroerende goederen

In het *Belgisch Staatsblad* van 30 april 1999 werden twee wetten van 11 april 1999 bekendgemaakt die betrekking hebben op de overeenkomst inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen.

Met deze wetten wordt het Belgische recht in overeenstemming gebracht met de Richtlijn 94/47/EG van het Europese Parlement en van de Raad van 26 oktober 1994 betreffende de bescherming van de verkrijger wat bepaalde aspecten betreft van overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen, ook wel «timesharing-overeenkomsten» genoemd.

Geen van de beide wetten regelt de juridische aard van de rechten waarop de timesharing-overeenkomsten betrekking hebben. Wel bevatten de wetten minimumregels die de informatie en de bescherming van de consument waarborgen.

De eerste wet van 11 april 1999 geeft o.m. een omschrijving van de bedoelde overeenkomsten, regelt de reclame m.b.t. die overeenkomsten en legt de verkoper de verplichting op om bij elk aanbod tot overeenkomst of op verzoek van iedere belanghebbende consument, kosteloos en vóór het sluiten van de overeenkomst een prospectus te overhandigen, die precieze gegevens moet bevatten betreffende de elementen die in de wet worden opgesomd. De wet regelt voorts de wijze waarop de overeenkomst moet worden gesloten en de vermeldingen die deze dient te bevatten. Ook wordt bepaald onder welke voorwaarden de verkrijger van de overeenkomst kan afzien. Een verkoper mag geen overeenkomst aanbieden noch sluiten in België, indien hij niet vooraf is ingeschreven bij het ministerie van Economische Zaken. Tevens moet hij over voldoende waarborgen beschikken om de nakoming van zijn verbintenissen tegenover de verkrijger te verzekeren.

De tweede wet van 11 april 1999 heeft betrekking op de vordering tot staking van zelfs onder het strafrecht vallende daden die een schending uitmaken van de eerste wet van 11 april 1999 of haar uitvoeringsbesluiten. Aangezien dit een aangelegenheid betreft als bedoeld in art. 77 van de Grondwet, werd zij opgenomen in een afzonderlijke wet. De voorzitter van de rechtbank van koophandel wordt bevoegd gemaakt om uitspraak te doen over de desbetreffende vorderingen tot staking. Te dien einde wordt art. 589 Ger.W. aangepast.

De artikelen 12 en 13 van de eerste wet van 11 april 1999 – die betrekking hebben op de inschrijving van de verkope en het vereiste inzake de waarborgen waarover hij dient te beschikken – treden in werking op de door de Koning vast te stellen datum. De overige bepalingen van die wet en van de tweede wet van 11 april 1999 zijn op 1 juli 1999 in werking getreden.

M.V.D.

Exploitatie van huwelijksbureaus

In het *Belgisch Staatsblad* van 30 april 1999 werden twee wetten van 11 april 1999 bekendgemaakt die betrekking hebben op de exploitatie van huwelijksbureaus.

De eerste wet van 11 april 1999 beoogt de wet van 9 maart 1993 «ertoe strekkende de exploitatie van huwelijksbureaus te regelen en te controleren», op verscheidene punten te wijzigen en aan te vullen, teneinde te komen tot een nog grotere bescherming van de consument in deze aangelegenheid. De voormelde wet wijzigt bepalingen inzake o.m. de verplichte vermeldingen die de huwelijksbemiddelingsovereenkomst dient te bevatten, de duur van die overeenkomst en het betalen van de prijs. Bovendien voert de wet een aantal nieuwigheden in, zoals een waarschuwingsprocedure, de mogelijkheid tot het voorstellen van een transactie, de vordering tot staking en de mogelijkheid tot schorsing of schraping van de registratie. Voorts worden de huwelijksbemiddelingsovereenkomsten uitdrukkelijk van het toepassingsgebied van de wet van 12 juni 1991 op het consumentencrediet uitgesloten.

De tweede wet van 11 april 1999 heeft betrekking op de vordering tot staking van de overtredingen van de voormelde wet van 9 maart 1993, zijnde een aangelegenheid als bedoeld in art. 77 van de Grondwet en derhalve opgenomen in een afzonderlijke wet. De voorzitter van de rechtbank van koophandel wordt bevoegd gemaakt om uitspraak te doen over de vorderingen tot staking, ingesteld in het raam van de wet van 9 maart 1993. Te dien einde wordt art. 589 Ger.W. aangepast.

De beide wetten van 11 april 1999 zijn in werking getreden op 1 juli 1999.

M.V.D.

Verzekeringsbemiddeling – Distributie van verzekeringen

In het *Belgisch Staatsblad* van 30 april 1999 werd de wet van 11 april 1999 tot wijziging van de wet van 27 maart 1995 betreffende de verzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen bekendgemaakt. De wet heeft tot doel aan twee problemen te remediëren die de toepassing van de wet van 27 maart 1995 heeft doen rijzen. Die problemen hebben betrekking op de vraag naar de onafhankelijkheid van de verzekeringsbemiddelaars en de garantie van de conformiteit van de producten die worden aangeboden door verzekeringsondernemingen die in vrije dienstverlening werken.

De voormelde wet van 27 maart 1995 maakte een onderscheid tussen de juridische en de feitelijke onafhankelijkheid van de tussenpersonen t.o.v. de verzekeringsondernemingen, zonder het laatste begrip te definiëren, met als gevolg dat de consument niet werd ingelicht over de graad van

onafhankelijkheid van de tussenpersoon. De wet van 11 april 1999 schrapt het voornoemde onderscheid en keert terug naar het klassieke onderscheid tussen makelaars, agenten en subagenten.

De conformiteitsgarantie die inzake verzekeringsovereenkomsten met niet in België toegelaten verzekeringsovereenkomsten bestond, werd door de Europese Commissie bestempeld als een discriminatie t.o.v. de buiten België gevestigde ondernemingen. De nieuwe wet vervangt deze garantie door de verplichting voor de tussenpersoon om de conformiteit na te gaan van de aangeboden producten met respectievelijk de wettelijke en reglementaire bepalingen, enerzijds, of, in het raam van de vrije dienstverlening of vrije vestiging, met de toepasselijke bepalingen van algemeen belang van Belgisch recht, anderzijds.

De wet van 11 april 1999 is in werking getreden op de datum van de bekendmaking ervan in het *Belgisch Staatsblad*.

E.J.

BOEKEN

F. THOMAS, *Internationale rechtshulp in strafzaken*, in A.P.R., Gent, Story-Scientia, 1998, 290 p.

Het strafrecht werd in het verleden en soms ook nu nog afgeschilderd als de rechtstak die het meest bestand is, of – al naar gelang van het standpunt dat men inneemt – het meest afkerig staat tegenover buitenlandse en internationale invloeden. Wegens het sterk soevereiniteitsgebonden karakter van het strafrecht, zouden de beoefenaren van deze rechtstak, meer dan die van andere onderdelen van het recht, zich kunnen koesteren in een *splendid isolation*, wars van contacten met buitenlandse rechtstelsels.

Steeds meer wordt deze stelling door de praktijk tegengesproken. De internationalisering die het maatschappelijk, en in het bijzonder van het economisch leven, in toenemende mate doordrenkt, sijpelt onvermijdelijk ook door in het strafrecht. Als gevolg van de internationale vertakkingen van vele criminaliteitsvormen, vertonen vele strafdossiers vandaag de dag internationale aspecten. Soms heeft een deel van de feiten zich buiten de landsgrenzen afgespeeld, of zijn bewijsstukken met betrekking tot de strafbare feiten of de financiële vruchten van het misdrijf in het buitenland aangetroffen. Getuigen moeten vaak in het buitenland gedagvaard of/onderverraagd worden; veroordeelden willen soms hun straf uitzitten in het buitenland.

Tot spijt van wie het benijdt, worden vele penalisten in hun dagelijkse praktijk dan ook geconfronteerd met samenwerking met buitenlandse rechtstelsels. Daarbij rijst wel de vraag of de doorsneebeoefenaar van het strafrecht wel voldoende vertrouwd is met het geheel van nationale en verdragsrechtelijke regels aangaande de internationale samenwerking tussen strafrechtelijke overheden (algemene en gespecialiseerde politiediensten, parketmagistraten, onderzoeksrechters). De penalist die vertwijfeld zijn weg zoekt in het web van multilaterale en bilaterale verdragen, reserves, ministeriële circulaire en nationale procedureregels, kan vanaf nu teruggrijpen naar het boek van François Thomas, gewoon hoogleraar aan de Koninklijke Militaire School te Brussel. Hoewel het internationaal strafrecht zich de laatste jaren mag verheugen in een toenemende belangstelling van de Vlaamse rechtswereld, zijn vele publicaties eerder toegespitst op specifieke aspecten van het internationale strafrecht en geven ze geen algemeen overzicht van het internationale rechtshulprecht. Het boek van F. Thomas is dan ook relatief uniek in die zin dat het een overzicht biedt van het volledige rechtshulprecht, met uitzondering van de uitlevering. Voor het overige komen zowel de traditionele als minder traditionele vormen van secundaire rechtshulp aan bod (bv. het verhoren van getuigen in het buitenland, het verrichten van huiszoekingen en inbeslagnemen

gen, buitenlandse telefoontaps) als de vooralsnog – zeker in België – minder gebezigde vormen van primaire rechtshulp. Bij deze laatste kan met name worden gedacht aan de overdracht van strafvervolgning en de overname van strafuitvoering. Ook de politieke rechtshulp, die met name sinds de Schengen Uitvoeringsovereenkomst (1990) ook het voorwerp uitmaakt van een juridische normgeving, blijft niet onvermeld. De lezer krijgt ook, tussen de verschillende gangen van het internationaal rechtshulprecht, een geconcentreerde uiteenzetting over de verhouding tussen de gerechtelijke samenwerking in strafzaken en de administratieve bijstand voorgeschoteld.

Verscheidene eigenschappen verzekeren dat het boek *Internationale rechtshulp in strafzaken* een standaardwerk zal worden. Het boek geeft een exhaustief overzicht van de bronnen van het rechtshulprecht in België. De lezer wordt met deskundige hand geleid door de verschillende multi- en bilaterale verdragen die de rechtshulprelaties tussen België en andere staten regelen. Niet enkel de algemene rechtshulpverdragen, maar tevens verdragen over specifieke criminaliteitsvormen (bv. drugs, misbruik van voorwetenschap), die vaak ook rechtshulpbepalingen bevatten, passeren de revue. Voor de praktijkjurist is het vaak geen sinecure te weten te komen op basis van welke verdragen België rechtshulp kan vragen, hetzij verstrekken.

Het is daarbij ook niet altijd eenvoudig de juiste draagwijdte van de verschillende verdragsrechtelijke normen correct in te schatten. Het antwoord op de vraag of en onder welke vormen rechtshulp mogelijk is, zal bijna altijd afhangen van verschillende factoren. Na te hebben vastgesteld dat de gevraagde rechtshulpvorm onder het toepassingsgebied van een rechtshulpverdrag valt, zal men steeds moeten nagaan of de toepassingsvoorwaarden vervuld zijn en of er geen excepties bestaan die het inwilligen van het rechtshulpverzoek in de weg staan. F. Thomas bespreekt de verdragen op al deze punten op uitvoerige wijze, maar wijst bovendien ook op de verhoudingen tussen de verschillende verdragen. Dit is geen overbodige luxe: zo is bijvoorbeeld zowel het rechtshulpregime onder het Europese rechtshulpverdrag (1959) als onder het Benelux uitleverings- en rechtshulpverdrag (1962) op verschillende punten op significante wijze gewijzigd door de Schengen Uitvoeringsovereenkomst van 1990. Daar komt bij dat, voor wat de multilaterale rechtshulpverdragen betreft, het vaak geen eenvoudige opdracht is uit te vinden welke staten partij zijn bij een bepaald verdrag en of een staat zijn verdragsrechtelijke samenwerkingsverplichtingen heeft ingekrompen door middel van reserves. Ook hier biedt het werk van Thomas soelaas: niet enkel wordt vermeld welke staten partij zijn bij de vermelde verdragen, maar ook alle reserves worden op uitvoerige wijze besproken. Daarbij slaagt Thomas er vaak in, via haar breed rechtsvergelijkend perspectief, om de tekst van een bepaalde reserve in haar juiste context te plaatsen en de lezer aldus duidelijk te maken hoe een reserve juist dient te worden geïnterpreteerd.

Dit brengt me bij een ander onmiskenbaar pluspunt van dit A.P.R.-werk. Niettegenstaande de onmiskenbare praktische roeping van het boek, wordt het geheel van ingewikkelde rechtshulpnormgeving er toch in zijn juiste theoretische kader geplaatst, wat het inzicht in de materie ongetwijfeld ten goede komt. Zo worden de historische achtergrond alsmede de essentiële concepten van het rechtshulprecht op beknopte, maar verhelderende wijze belicht. Het geheel van deze kwaliteiten maken het boek van Thomas tot een referentiewerk dat in de toekomst zal worden geraadpleegd door eenieder die in contact komt met vragen van internationale rechtshulp in strafzaken.

Guy Stessens

R. Ph. ELZAS, *Vergoeding van personenschade in Nederland (Editie 1998)*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 71 p.

In de inleiding schrijft de auteur dat zijn boek in grote lijnen een beeld geeft van een aantal facetten van de behandeling en afwikkeling van personenschade in Nederland. De publicatie is bestemd voor degenen die buiten Nederland beroepsmatig met personenschade in aanraking komen. Daarmee is de uitermate beperkte opzet, en meteen ook de beperkte bruikbaarheid van dit boekje aangegeven. Een beeld, in grote lijnen, van een aantal facetten kan een (Belgische) schaderegelaar of advocaat alleen van nut zijn wanneer hij of zij geen enkele bijdrage moet leveren tot de afwikkeling van het schadegeval en niet méér wenst dan een zeer beknopt en gene-

raliserend beeld van het recht en de praktijk in Nederland. Het werk kan evenmin dienen als wegwijzer naar gedetailleerde informatie, omdat het geen verwijzingen naar rechtspraak of andere literatuur bevat. De beschrijving is overigens niet altijd even bevattelijk of correct (zie b.v. p.27 omtrent de begroting van voertuigschade). Aan de lectuur van een louter beschrijvend en uitermate generaliserend boekje houdt een lezer tenslotte geen voldoening over.

Jammer genoeg overvalt degene die het werk raadpleegt het onaangename gevoel dat de uitgever met deze uitgave de lezer niet gerespecteerd heeft. De lay-out is slordig: aan interpunctie en onderverdeling van de tekst in alinea's is geen enkele zorg besteed. Het boekje wemelt van (in het beste geval) typografische slordigheden (b.v. «schadeexperts», «oriënteren» en «geïnteresseerden» in amper twee zinnen op p. 1), spelfouten («préexistente klachten» en «prédispositie» op p. 34-35) en andere tekortkomingen (b.v. op p. 11: «Beslist wordt dat de W.A.M. toepasselijk is»). In een bijlage genoemd «Adressen» staat een «Vereniging Letselschade Advocaten LSA» vermeld... zonder opgave van adres. Kortom: met dit werkje heeft de uitgever noch de auteur, noch de lezer een goede dienst bewezen.

Bart De Temmerman

ERRATUM

Balie – Samenstelling Bestuur Conferentie Gent

De op p. 168 van deze jaargang weergegeven samenstelling moet worden aangevuld met de namen van de ondervoorzitter en de secretaris resp. mr. S. Baert en I. Traest.

MEDEDELINGEN

Een wetboek rond Gelijke Kansen m/v op het Internet

Een snelle raadpleging van de wettelijke bepalingen rond de gelijke-kansenproblematiek kan vanaf heden. Surf naar de website van het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid: <http://www.meta.fgov.be>, onder de rubriek «Regelgeving». Daar vind je de «Wetswijzer Gelijke Kansen», een codex met de belangrijkste wettelijke bepalingen die betrekking hebben op gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Deze kwam tot stand op vraag van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, een federaal adviesorgaan, en werd samengesteld onder leiding van de Universiteit van Gent, in samenwerking met de federale Dienst Gelijke Kansen.

De wetswijzer bevat naast Belgische wetgeving ook internationale en Europese regelgeving. Bij de samenstelling werd geopteerd voor een tweevoudige beperking. In de eerste plaats komen enkel de belangrijkste terreinen waarop de gelijke-kansenproblematiek zich afspeelt in aanmerking, met name de arbeidsmarkt, de sociale zekerheid, de besluitvorming en geweld. Verder werd het onderdeel «gelijke kansen op de arbeidsmarkt», wat het overheidspersoneel betreft, beperkt gehouden tot het federaal niveau. Anderzijds overstijgt de codex de gelijke-kansenproblematiek daar ervoor geopteerd werd naast regels die gelijke kansen waarborgen of bevorderen, ook regels op te nemen waar hoofdzakelijk vrouwen gebruik van maken (huisarbeid, deeltijdse arbeid...). Naast wetgeving bevat de wetswijzer een lijst van Europese en Belgische rechtspraak en een opsomming van de belangrijkste publicaties inzake gelijkheid m/v.

Alle teksten kunnen worden gedownload, zowel in het Nederlands als in het Frans. Wijzigingen en aanvullingen zullen regelmatig worden aangebracht.

Bijkomende inlichtingen kunnen worden verkregen bij Myriam Van Varenbergh, Voorzitster van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, tel. 02/209.11.22 (fax: 02/209.11.20) of bij Mieke Verheyde, tel. 02/233.40.17 (fax: 02/233.40.32).

Colloquium: De Frimaire-wet – Uitreiking Fiskofoonprijs 1999

Het jaarlijks colloquium van de v.z.w. Fiskofoon op 21 oktober 1999 te Brussel blikt terug op de evolutie inzake registratie- en successierechten in België, Nederland en Luxemburg. Grote aandacht gaat uit naar de actuele situatie en naar de toekomstperspectieven in het kader van de Europese éénmaking, in het bijzonder de tendens tot uniformisering. In de akten van het colloquium worden ook bijdragen over de evolutie in Spanje en het Verenigd Koninkrijk opgenomen.

Na afloop van het colloquium wordt de Fiskofoonprijs 1999 uitgereikt. Uit de talrijke inzendingen is ook dit jaar een studie bekroond. De uitreiking van de Fiskofoonprijs 1999 is volledig gratis en staat los van het voorafgaand betalend colloquium.

Inlichtingen: H. Verleyen, 09/269.97.96, E-mail: herman.verleyen@larcier.be, of bij vzw Fiskofoon, tel.: 011/42.77.33.

XXVIste Postuniversitaire Cyclus Willy Delva

Onder de auspiciën van de Stichting Willy Delva organiseert de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Gent in samenwerking met het Departement Rechten van de Universitaire Instelling Antwerpen de XXVIste Postuniversitaire Cyclus Willy Delva 1999-2000.

Het thema is «Overeenkomstenrecht».

De cyclus wordt simultaan gehouden te Gent en te Antwerpen van 22 oktober t.e.m. 10 december 1999.

Inlichtingen en inschrijvingen: in Gent: mevr. C. Van Poucke, tel. 09/264.68.43 en fax 09.264.69.94; in Antwerpen: mevr. P. Buyck, tel. 03/820.29.38 en 820.28.46 en fax 03/820.29.08.

Studieavond: De strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen

Op 25 oktober 1999 organiseert het Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten (CBR) een studieavond met als thema de strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen.

Mr. F. Deruyck zal tijdens deze studieavond de materiele inhoud van de wet behandelen en prof. dr. A. De Nauw zal het formele aspect toelichten.

Voorzitter van deze studieavond is prof. dr. A. Van Oevelen.

Inlichtingen en inschrijvingen: CBR, mevr. P. Buyck, tel. 03/820.29.38, e-mail: pmabuyck@uia.va.ac.be en secretariaat 03/820.29.08 en fax 03/820.29.46.

Achtste Dag Docenten Recht Hogeschool Onderwijs: Recente evoluties inzake handelspraktijken

Op 28 oktober 1999 organiseert de Sectie Recht van het Centrum voor Didactiek van UFSIA de Achtste Dag Docenten Recht, met als thema: «Recente evoluties inzake handelspraktijken». De doorgevoerde wijzigingen aan de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consumenten (o.a. wat betreft de onrechtmatige bedingen, de aanpassing aan de invoering van de Euro, de dubbele prijsaanduiding, ...) en de aan de gang zijnde wetswijziging - (cfr. aanpassing aan de Europese richtlijnen inzake vergelijkende reclame) worden belicht. Tevens wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste actuele casatierechtspraak.

Spreker: Prof. dr. G.L. Ballon

Inschrijvingen en inlichtingen: Miet Oost, programma assistente CVD, tel.: 03/220.46.82 of fax: 03/220.46.79.

Voordracht-lunch: Verticale akkoorden

De Vereniging voor de Studie van het Mededingingsrecht houdt op 28 oktober 1999 te Brussel een lunch-causerie met als thema: Verticale akkoorden: Het nieuw ontwerp van Algemene Verordening voor vrijstelling per categorieën.

Inlichtingen en inschrijvingen: Woluwedal, 46/bus 18 - 1200 Brussel, tel.: 02/778.62.00 en fax: 02/778.62.22.

Gelijke behandeling en arbeidsverhoudingen

O. VANACHTER (Ed.)

1999; ISBN 90-5095-092-2; 296 blz.; 1.950 BEF

In het *Belgisch Staatsblad* van 19 juni 1999 verscheen de Wet van 7 mei 1999 op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, de toegang tot het arbeidsproces en de promotiekansen, de toegang tot een zelfstandig beroep en de aanvullende regelingen voor de sociale zekerheid.

Tot nu toe zaten de bepalingen over deze materie wat verborgen in Titel V van de Wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering. Een aantal bepalingen van deze titel diende aangepast te worden aan de Europese richtlijnen onder meer inzake de bewijslast in gevallen van discriminatie op grond van het geslacht. De wetgever heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om ook nog enkele andere wijzigingen door te voeren. Zo werden onder meer de bepalingen over het ongewenst seksueel gedrag in de nieuwe wet geïntegreerd. Het geheel werd in een nieuw kleedje gestoken zodat er nu een heuse wet over gelijke behandeling tussen mannen en vrouwen bestaat.

Er is niet alleen het probleem van de geslachtsdiscriminatie. Ook discriminatie op basis van leeftijd, nationaliteit, etnische afstamming, ras, enz. ligt vandaag de dag gevoelig. Discriminatie op basis van elementen die geacht worden tot de privé-sfeer van de werknemer te behoren is ook zeer actueel.

De nieuwe Wet van 7 mei 1999 is de aanleiding om al deze vormen van discriminatie in relatie tot de arbeidsverhoudingen nader te bekijken.

Bijdragen zijn van C. Engels, F. Hendrickx, K. Raeymaekers, Y. Stevens, B. Van Buggenhout, I. Van Tilborgh en M. Weewauters.

Internationaal Congres inzake Maritieme verzekeringen 16, 17, 18 en 19 November 1999 Universiteit Antwerpen

Het Europees Instituut voor Zee- en vervoersrecht organiseert van 16 t/m 19 november 1999 een belangrijk internationaal congres inzake Maritieme Verzekeringen. Het Congres beoogt zowel de theoretische principes als de praktische uitwerking van zowel casco-, cargo-, als P&I-verzekering onder de loep te nemen. Eén en ander geschiedt op brede rechtsvergelijkende basis.

Verder worden enkele specifieke thema's zoals de ISM code, de aansprakelijkheid van de classificatiemaatschappijen en de regels inzake mededinging tussen P&I Clubs besproken.

Anderzijds zal eveneens de toekomstige Belgische transportverzekeringswet, de Antwerpse maritieme verzekeringspolis en de invloed van de Europese regelgeving het voorwerp uitmaken van studie en debat.

Gast sprekers zijn: J. Alcantara, A. Antapassis, Y. Baatz, G.M. Boi, J. Brice, J. Bull, R. Force, T. Remé, J. Hare, H. McCormack, D. Rhidian Thomas, R. Shaw, H. Staniland, M. Sturley, Y. Tassel, J. ter Meer, Ph. van Huizen, A. Vialard, T.-L. Wilhelmsen, A von Ziegler, K. Kostka, K. Bernauw, H. Cousy, R. De Wit, C. Dieryck, B. Goemans, L. Gyselen, M.A. Huybrechts, B. Insel, B. Mathieu, J.-M. Rutsaert, F. Stevens, E. Van Hooydonk.

Taal van het Congres: Engels

Locatie: De Universitaire Instelling Antwerpen,
Universiteitsplein 1, B-2610 Antwerpen-Wilrijk

Deelname prijs: 600 EURO, bevattende toegang tot alle voordrachten en besprekingen, een congresboek, het transport vanuit Antwerpen naar de Campus, de middaglunches zowel als de deelname aan de voorziene avondactiviteiten;

Voor meer informatie en inschrijving:

Prof. M.A. Huybrechts

Amerikalei 73

B-2000 Antwerpen

Tel.: ++32(3)244 15 60

Fax: ++32(3)238 41 40

e-mail: hec.law@ping.be or youbellex@pandora.be

Conference web-site: <http://marins-www.uia.ac.be/marins/>